

KOLLO 2001 – 2002 - en utvärdering -

av
Diana Pettersson Svenneke

Författarens förord

Först vill jag rikta ett varmt TACK till alla de barn som ivrigt och ibland med stor möda fyllt i och svarat på alla frågor i enkäten. Ert stora engagemang för att göra detta på bästa sätt har visat att kollo är en viktig verksamhet. Tack också till alla föräldrar som tog sig tid mitt i vardagsbestyren och tålmodigt svarat på den långa intervjun. Utan allas era svar hade denna utvärdering inte varit möjlig.

Jag vill också tacka mina intervjumedarbetare Irene Andersson, Jens Eriksson, Jenny Dannberg, Vigdis Forberg, Arja Herranen, Malin Johansson, Tina Lindeberg och Jonas Malm samt Gun-Britt Kind-Johansson för all hjälp med att dela ut och samla in barnenkäterna.

Sture Svedjedahl, Tomas Sass, Karin Wetterfalk och Jari Öhman vill jag tacka för hjälp med bakgrundsteckningen. Även så de handläggare som trots en stor arbetsbörda svarat på mina frågor och hjälpt till att plocka fram datalistor.

Tack till Ann-Charlott Münger och Jan Johansson för kloka synpunkter på mitt manus. Tack även till Stig Elofsson för alla datakörningar samt omsorgsfull läsning, Steinar Olsen för korrekturläsning av de sista kapitlen och till Jan Humlekil för granskning av kapitel 15.

Sist men inte minst ett stort TACK till Ulf Blomdahl för stöd och konstruktiv kritik under hela arbetets gång.

Tre somrar på 70-talet arbetade jag som ledare på kollona Västra Edsvik och Husbygården. Det var några av de roligaste och mest lärorika somrar jag upplevt. Det var ett uppbrott från det som upplevdes som auktoritärt och hierarkiskt i den gamla kollotraditionen. Det fanns många förhoppningar om att en ny pedagogik skulle förändra kolloverksamheten så att den mer skulle formas av barnens önskemål och behov. Jag lärde mig massor av både barn och arbetskamrater som jag haft nytta av – både som människa och som ledare och lärare. Sedan dess har mycket hänt – både med samhället och kolloverksamheten. Det är min förhoppning att denna rapport ska bidra till

en förnyad diskussion om mål för och utformningen av kollo i framtiden. Jag hoppas också att dessa diskussioner kan utgå från barnens synpunkter och behov. (För att få fram deras röster mer direkt har jag valt att ta med citat i flera av kapitlen - inte minst i kapitel 14).

Till Elin: Min förhoppning är att du får en chans att åka och få lika härliga kollominnen som jag har. Tack för att du och pappa har tålamod med mitt eviga skrivande.

Stockholm i oktober 2003
Diana Pettersson Svenneke

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	7
Syfte	8
Rapportens disposition	8
2. UTGÅNGSPUNKTER FÖR UTVÄRDERINGEN	10
Nollägesbeskrivningar och mål	10
Allmänna utvärderingsdirektiv	10
Barnkonventionen	10
Kvalitetsundersökningar	11
Övriga utvärderingskriterier	11
Sammanfattning av utgångspunkterna för utvärdering	12
Metod	12
Urval till föräldraintervjuerna	12
Urval till barnenkäten	13
Genomförande	13
Bortfall	13
Avgränsningar	14
Definitioner	15
Hur entreprenörerna blivit representerade	15
3. HUR HAR KOLLO ORGANISERATS?	17
Vem driver kollo under olika perioder?	17
Om kollogårdarna	20
Vem ska inspektera och kontrollera kollo?	20
Stadsdelarnas inspektör	22
4. VARFÖR KOLLO?	23
Mål fram till 70-talet	23
Mål från 1974	24
"Barn behöver också semester"	24
Mål från Sommarbarnsbyrån	25
Centrala mål enligt idrottsförvaltningen 1999	26

Vilka mål har stadsdelarna?	26
Anvisningar i förfrågningsunderlagen	27
Mål och kvalité	28
Vad är det som är så bra med kollo?	28
Vad säger kollobarnen?	28
Ledarnas beskrivningar	29
5. VEM ÅKTE DÅ – OCH HUR LÄNGE?	32
Antal kollo, barn och barndagar under olika år	32
Periodlängd och kvalité	33
Vilka barn har åkt på kollo?	35
Traditionellt eller specialinriktat kollo?	35
6. HUR MÅNGA HAR ÅKT?	37
Periodlängd	37
Vilka typer av kollo har funnits och hur har man valt?	38
Periodlängder och kollo typ	39
Antal och andelar barn från olika stadsdelar som varit på kollo sommaren 2002	39
7. BARNEN OCH DERAS FAMILJER	42
Kön	42
Ålder	43
Barnens familjer	43
Antal barn	44
Hur många av familjens barn har varit på kollo?	44
Invandraranknytning	44
Familjernas ekonomiska resurser	44
Ekonomiska resurser och val av kollo typ	46
Vad har man gjort på sommaren förutom kollo?	47
Varför kollo	47
Har barnet extra resurser?	49
Kolloerfarenheter i familjen?	49
8. UTBUDET OCH STADSDELARNAS HANDLÄGGNING	51
Informationen	51
Åsikter om utbudet	52
Hur många dagar ska kollo vara?	53
Hur många dagar ska kollo vara enligt föräldrarna?	53
Hur lång tid bör kollo vara enligt barnen?	53
Vilka barn önskar korta respektive längre perioder?	54
Föräldrarnas synpunkter på stadsdelsförvaltningarna	54
9. FYSISK TRYGGHET	56
Har man varit med om brandövning?	56
Kost och logi	56
Föräldrarnas sammanfattande omdöme på fysisk trygghet	60
Sover jour hos barnen?	61
Kan ledarna se till att barnen följer reglerna?	62

10. PSYKISK OCH SOCIAL TRYGGHET	63
Åka med någon man känner	63
Kontinuitet	64
Ledarnas stöd till barnen	64
Blir barnet sett?	64
Vad gör man om man blir ledsen eller längtar hem?	64
Har man förtroende för ledarna?	66
Får man hjälp och tröst?	66
Barnens betyg på ledarna	67
Barnen och "de andra barnen"	68
Föräldrarna om ledarnas förmåga att skapa sammanhållning	68
Hur är barnen mot varandra?	69
Föräldrarna om ledarnas förmåga att se om någon är ojust	71
Föräldrarnas betyg på psykisk trygghet	71
Kontakt mellan hemmet och kollo	72
Föräldrarnas kontakt med kollot FÖRE vistelsen	73
Kunde barnen ringa hem som de önskade?	73
Kunde föräldrarna ha tillräcklig kontakt med barnen?	74
Föräldrarnas kontakt med kollots personal	75
Har föräldrarna besökt kollo?	76
Övriga synpunkter på kollots ledare	76
11. AKTIVITETER OCH DELAKTIGHET	78
Fick barnen göra det de förväntat sig?	78
Betyg på aktiviteterna	81
Delaktighet	81
Att kunna påverka	82
12. HUR VAR DET PÅ KOLLO?	85
Betyg på kollot som helhet	85
Föräldrarnas betyg på olika delar av kollo (sammanfattning)	86
Barnens betyg på olika delar av kollo (sammanfattning)	89
Barnens medelbetyg på olika kollon	90
Hur trivdes barnen på kollo	93
Barnens upplevelser genom föräldrarnas ögon	93
Vad har barnen pratat mest om	93
Har barnen utvecklats?	94
Kan kollot rekommenderas?	95
Vad är det BÄSTA med kollo?	95
Föräldrarnas om det bästa med kollo	95
Det BÄSTA med kollo enligt barnen	96
Barnens egna ord om det bästa med kollo: "det är fet coolt"	97
Vad är det SÄMSTA med kollo?	99
Föräldrarna om det sämsta med kollo	99
Det sämsta med kollo enligt barnen	100
Barnens egna ord om det sämsta med kollo	100
13. VAD ÄR GOD KOLLOKVALITÉ?	103

Vad anser föräldrarna?	103
Vad är viktigt för att barnen ska trivas?	105
Kvalité enligt kollohandläggarna och entreprenörerna	106
Kollohandläggarna om kvalité	106
Entreprenörerna om kvalité	108
Kvalité och periodlängd	109
En förälder om betydelsen om tid för kvalitén	110
En ledare om tid	110
Entreprenörerna om tid	111
Kollohandläggarna om tidens betydelse för kvalitén	112
Sammanfattning av tidens betydelse för kvalitén	113

14. BARNENS OCH FÖRÄLDRARNAS ORD TILL BESLUTFATTARNA **114**

Barnens ord till beslutsfattarna	114
Synpunkter från föräldrarna	117

15. RÅDER KOMMUNAL LIKSTÄLLIGHET? **120**

Hur stor andel barn får kolloplats i de olika stadsdelarna?	120
På vilka grunder får man plats på kollo?	122
Råder kommunal likställighet?	123

16. SYNPUNKTER PÅ STADENS SÄTT ATT ORGANISERA KOLLO **124**

Föräldrarna jämför före och efter omorganisationen	124
Kollohandläggarnas synpunkter på sättet att organisera kollo	126
Entreprenörernas synpunkter på sättet att organisera kollo	127
Barn med behov av särskilt stöd	129
Övriga reflektioner kring stadens sätt att organisera kollo	129
Stadsdelarna har organiserat kollofrågorna olika	129
Stadsdelarna har olika kompetens för kollofrågorna	130

17. SAMMANFATTNING OCH SLUTDISKUSSION **131**

Vilka syften och mål finns för kolloverksamheten?	131
Hur många har varit på kollo, hur länge, på vilken sorts kollo?	132
Råder kommunal likställighet?	133
Vilka barn har varit på kollo – och vilka är underrepresenterade?	133
Hur var det på kollo? Övergripande bedömningar	135
Hur trygga är barn och föräldrar på och med kollo?	136
Psykisk och social trygghet	137
Aktiviteter och delaktighet	140
Kvalitet - vad är det?	141
Vad tycker man om sättet att organisera kollo?	142
Är sättet att organisera kollo gynnsamt för barnens trygghet?	143
Finns tydliga mål?	143
Om bristfälliga mål och dess konsekvenser	144
Konsekvenser för målgruppen	144
Om mål och verksamhetens utformning	144
Är beställningen utformad så att syftet är klart och trygghet	

kan uppnås?	145
Beställningens effekter på uppföljning och inspektion	145
Kontrollsystemet för vilka som får bli entreprenörer	146
Finns en stark organisation för att inspektera/följa upp att det levereras kollo av god kvalitet?	147
Finns överblick över inkomna klagomål?	147
Inspektion av kollo	147
Inspektörens anställning och bas	148
Vad ska inspekteras?	148
Flera inspektörer eller längre tid?	148
Hur dåligt måste det vara innan man stänger?	149
Finns en bra organisation som möjliggör överblick, uppföljning och kommunal likställighet?	149
Stadens kollokompetens?	150
Svårigheter med den nuvarande organisationen	150
Slutord	151

Litteraturförteckning

Bilagor

Dessutom finns delrapporten "Beställare och entreprenörer om kollo 2002".

1. INLEDNING

I mer än hundra år har stockholmsbarn åkt på kollo. Verksamheten har under alla år varit både älskad, omdebatterad och ibland ifrågasatt. Starka känslor har ofta funnits och finns med när man diskuterat kollo. Alla vill ge barnen "Det goda sommarlovet" – men på vilka grunder?

Vad ville/vill arrangörerna? Vilka skäl har kommunen och dess innevånare för att se till att barnen får åka på kollo? Vem ska ha ansvar för och vem ska driva kollo? Hur ska det organiseras och hur ska det finansieras? Genom välgörenhet eller som en rättighet inom välfärdssamhället? Hur stora andelar av kostnaderna ska täckas av insamlade medel, anslag från staden och egenavgifter?

När man läser de historiska översikter som finns så blir det slående hur många av frågorna som återkommer genom decennierna och som fortfarande är aktuella. Några frågor som också debatterats livligt sedan mitten på 80-talet är hur långa eller korta ska/kan de ideala vistelserna vara och hur ska man egentligen definiera kollo? Kan vad som helst kallas för kollo? Är läger och kollo samma sak eller finns det någon skillnad?

Vad kollo ska ge barnen själva och vad de vill med och anser om sin kollovistelse är det som förefaller ha diskuterats minst! Det finns relativt få studier av hur barnen uppfattar kollo.

Från slutet på 70-talet drevs kollo i kommunal regi av den så kallade Sommarbarnsbyrån. Under 90-talet inleddes viss upphandling. Från och med 1 jan 2000 beslutade fullmäktige att all drift skulle läggas ut på entreprenad. Den centrala Sommarbarnsbyrån upphörde och ansvaret för beställning/upphandling etc lades ut på stadens 18 stadsdelar. Endast ett visst uppföljningsansvar (insamling av löpande statistik) låg kvar centralt och placerades på Idrottsförvaltningen.

I augusti 2001 beslutade kommunstyrelsen att avsätta medel till föreliggande utvärdering av kollo.

I den av Sverige ratificerade barnkonventionen 1989 uttrycks i § 12 barnens rätt att bli hörda ”i de administrativa förfaranden som rör barnen. Ju äldre de är desto mer ska barnens åsikter tillmätas betydelse”¹. Stockholms stad fattade på 1990-talet en rad beslut med anledning av bl a barnkonventionen. I ett av tjänsteutlåtandena inför beslutet står det följande:

”Barnkonventionen tillförsäkrar rätt till inflytande och påverkansmöjligheter för barn och unga i beslut som direkt gäller dem. Denna rätt gäller såväl i ett individuellt sammanhang exempelvis vid en vårdnadstvist, som vid mer allmänna eller grupprelaterade beslut om exempelvis skol- och trafikmiljö. Barns och ungdomars reella inflytande ska öka i staden. Ökat inflytande för barn och ungdomar utgår från en övertygelse om att barns och ungdomars synpunkter och krav är av faktiskt intresse för staden och att de är viktiga för att utveckla och förbättra det gemensamma. Det är dessutom av stor vikt att barn och ungdomar bibringas en positiv upplevelse av samhällets intresse av att de och andra medborgare kan delta aktivt i den demokratiska beslutprocessen. Detta innebär att det måste finnas lyhördhet och intresse att ta del av de uppfattningar som förs fram”².

Stockholms stad har också vid ett flertal tillfällen fattat beslut om att förvaltningarna ska följa upp i vilken grad invånarna är nöjda med den service som erbjuds. I Kommunstyrelsens utlåtande 2001 står det bl a följande: ”Nämnderna bör bl a följa förvaltningens genomförande av kvalitetsarbetet och också hur kunderna/brukarna upplever kvaliteten i enhetens arbete ...”³

Man kan alltså konstatera att det finns politisk enighet om att det är viktigt att lyssna på barn och ungdomar och övriga medborgare när man planerar och beslutar inom bl a fritids- och kulturområdet.

Syfte

Huvudsyfte med denna utvärdering är att undersöka

*** Vad anser barn och föräldrar om den kolloverksamhet som erbjudits under 2001 –2002 ?**

Som delsyften finns också:

- * Att beskriva vilka barn som åker på kollo**
- * Att undersöka likställigheten för barn från olika stadsdelar**
- * Att beskriva vad brukare, beställare och entreprenörer anser är god kvalité inom kollo”**

¹ UD, Mänskliga rättigheter. Konvention om barnets rättigheter.

² Utlåtande 1997:164, Förslag till handlingsprogram- Barnkonventionen i Stockholms stad

³ Stockholms stad, Kommunstyrelsens utlåtande, sid 19.

*** Att undersöka om den organisationsform man valt för kollo gynnar barnens trygghet ?**

Rapportens disposition

Rapporten inleds med en presentation av utgångspunkterna för utvärderingen samt hur den är upplagd (kap 2). För att ge en bakgrund och möjlighet till jämförelse över tid ges i kapitel 3 och 4 ges en historisk översikt hur kollo har organiserats samt vilka mål som har funnit för verksamheten.

I kapitel 5 sammanfattas hur många barn som varit på kollo (och hur länge) under olika tidsperioder samt några forskningsrapporter som beskriver barnens bakgrund. Från och med kapitel 6 presenteras resultaten från denna utvärdering.

I kapitel 6 och 7 redogörs för hur många och vilka barn (deras bakgrund) som varit på kollo under undersökningsperioden.

I kapitel 8 återfinns de resultat som berör hur man uppfattar kolloutbudet samt stadsdelarnas insatser inför kollovistelsen.

I kapitel 9 visas hur barn och föräldrar uppfattar det som handlar om barnens fysiska trygghet tex mat, boende, brandövningar mm

I kapitel 10 granskas barnens upplevelser av den psykiska och sociala tryggheten. Hur har hemlängtan hanterats? Hur har stämningen varit i barngruppen, hur har ledarna hanterat konflikter etc

I kapitel 11 bedöms aktiviteterna, barnens delaktighet i vardagssysslor och möjlighet att påverka.

Kapitel 12 innehåller sammanfattande bedömningar av kollo som helhet samt vad man anser är det bästa och det sämsta med kollo.

I kapitel 13 svarar såväl barn, föräldrar som entreprenörer och stadsdelarnas kollohandläggare vad de anser är kriterier på god kollokvalité.

I kapitel 14 återfinns barns och föräldrars ord till de som beslutar om kollo.

Kapitel 15 innehåller en granskning om det råder kommunal likställighet mellan barn från olika stadsdelar och i kapitel 16 ges synpunkter på det sätt som kolloverksamhetens organiseras.

Till sist sammanfattas och diskuteras utvärderingsresultaten i kapitel 17. Som avslutning ställs frågan om den nuvarande sättet att organisera kollo är gynnsamt för barnens trygghet.

2. UTGÅNGSPUNKTER FÖR UTVÄRDERINGEN

Utgångspunkten för en utvärdering är i idealfallet dels

- ? En 0-lägesbeskrivning, dvs hur det var före en förändring
- ? Mål och syfte med verksamheten
- ? Övriga utvärderingskriterier/direktiv dvs:
Stadens utlåtande om kvalitetsarbete och
barnkonventionen samt
stadsdelarnas förfrågningsunderlag till entreprenörerna.

Nollägesbeskrivningar och mål

En *nollägesbeskrivning* fanns inte – i varje fall inte gällande hur barn och föräldrar upplevt vistelsen. Det som fanns tillgängligt var viss form av basstatistik över antalet barn och barndagar etc som redovisats i Sommarbarnsbyråns verksamhetsberättelser.

De mål jag kunnat finna härrör från Sommarbarnsbyråns verksamhetsplan för 1999 samt det tjänsteutlåtande som skrevs på idrottsförvaltningen⁴ då man förslåg att SSB skulle föras över till stadsdelsnämnderna. Dessa redovisas i detalj i kapitel 4 och kan sammanfattas så här:

- * Barnen ska få en **stimulerande**, positiv och bra **sommarvistelse**
- * **Alla** barn ska **få plats** på kollo (**oberoende** av föräldrarnas **ekonomiska** situation). Om inte alla kan få plats ska **sociala kriterier** tillämpas vid uttagningen
- ? **Kommunal likställighet** ska gälla”⁵
- ? Föräldrarna ska känna sig **trygga** och minst 95 % ska vara **nöjda**
- ? Verksamhets**utbudet** ska vara **mångfacetterat** och differentierat.

⁴ Tjänsteutlåtande till Idrottsnämnden 1999-09-30,nr12

Stadsdelarna har i sin beställning/förfrågningsunderlag inte formulerat några avvikande eller ytterligare mål till entreprenörerna.
(Entreprenörernas eventuella mål har jag inte tagit hänsyn till här).

Allmänna utvärderingsdirektiv

Barnkonventionen

Stockholms stad fattade på 1990-talet en rad beslut med anledning av bl a barnkonventionen. I ett av tjänsteutlåtandena inför beslutet står det följande:

”Barnkonventionen tillförsäkrar rätt till inflytande och påverkansmöjligheter för barn och unga i beslut som direkt gäller dem. Denna rätt gäller såväl i ett individuellt sammanhang --- som vid mer allmänna eller grupprelaterade beslut om exempelvis skol- och trafikmiljö. ---. Ökat inflytande för barn och ungdomar utgår från en övertygelse om att **barns och ungdomars synpunkter och krav är av faktiskt intresse för staden** och att de är viktiga för att utveckla och förbättra det gemensamma.”⁶.

Kvalitetsundersökningar

Stockholms stad har också vid ett flertal tillfällen fattat beslut om att förvaltningarna ska följa upp i vilken grad invånarna är nöjda med den service som erbjuds. I Kommunstyrelsens utlåtande 2001 står det bl a följande: ”Nämnderna bör bl a följa förvaltningens genomförande av kvalitetsarbetet och också **hur kunderna/brukarna upplever kvaliteten** i enhetens arbete ...”⁷

Man kan alltså konstatera att det finns politisk enighet om att det är viktigt att lyssna på barn och ungdomar och övriga medborgare när man planerar och beslutar inom bl a fritids- och kulturområdet.

Övriga utvärderingskriterier

För att kunna operationalisera och ställa frågor kring hur man uppfattar kvalitet på kollo har jag använd en mängd olika källor och kriterier:

Min första utgångspunkt var det som har formulerats i stadsdelarnas beställning bla under rubriken ”Uppdrag”. Där formuleras ett antal krav på verksamheten som skulle kunna vara relevanta i samband med en utvärdering (se kapitel 4) Vid en genomgång konstaterade jag att dessa punkter var relativt tydligt utformade vad gäller barnens **fysiska trygghet**. Det är dock inte så många punkter /krav som kan tänkas vara inriktade mot **psykiska och sociala tryggheten** eller kvalitetskriterier som rör **verksamhetens innehåll**. Det är det relativt otydligt vad kollo ska syfta till. Vad är uppdraget ? Vad önskar man att barnen ska få ut av sin kollovistelse ? Visserligen kan man anta att sådana tankar ligger bakom en del av det som står i beställningsunderlaget – men de är inte klart uttalat. Detsamma gäller för verksamhetens innehåll.

⁶ Utlåtande 1997:164, Förslag till handlingsprogram- Barnkonventionen i Stockholms stad,

⁷ Stockholms stad, Kommunstyrelsens utlåtande 2001, sid 19.

För att få ett underlag för vilka områden som borde ingå i en kvalitetsundersökning har jag förutom ovan redovisade skriftliga källor från Stockholm stad använt en mängd andra källor. Det är främst forskningsrapporter och litteratur om kollo men också tidningsartiklar och en rad bakgrundsintervjuer med kollobarn, kollohandläggarna, andra tjänstemän (från förr och nu), kollopersonal, entreprenörer samt mina egna erfarenheter som kolloledare, fritidsledare, ledarutbildare och utvärderare av fritidsgårdsverksamhet.

Det som vägt tyngst har dock varit de uttalande som kollobarn själva gjort i olika sammanhang (se kap 4) om varför kollo varit viktig för dem.

Jag har även med de olika kriterier för den fysiska tryggheten som stadsdelarna definierat. Detta kommer dock att belysas i mindre omfattning. Inte för att detta är mindre viktigt utan därför att detta har dominerat den undersökning som kolloinspektören gjorde under den aktuella undersökningsperioden.

Sammanfattning av utgångspunkterna för utvärdering

Utifrån stadens mål, stadsdelarnas förfrågningsunderlag och olika "vittnesmål" om kollo har jag formulerade jag ett utkast till kvalitetskriterier /delområden. (Kriterierna beskrivs mer utförligt i bilagan) Dessa nio punkter har legat till grund för utformningen av utvärderingen:

1. Goda förutsättningar att få information och välja kollo
2. Barn och föräldrar ska känna trygghet
3. Fysisk omvårdnad /säkerhet/trygghet
4. Psykisk och social trygghet
6. Delaktighet och möjlighet att påverka
7. Ett bra och varierat aktivitetsutbud
8. Engagerad och kompetent personal som ser barnens behov och som kan se till att det råder en bra stämning i barngruppen
9. Lika förutsättningar att få en kolloplats oavsett var i stan man bor

Metod

För att besvara undersökningens syfte har jag tillsammans med ett antal medarbetare telefonintervjuat föräldrar till barn som varit på kollo sommaren 2001. Därefter fick barn som var kollo sommaren 2002 besvara en enkät under tiden de var där. Denna genomfördes i samband med mina och/eller kolloinspektörens besök.

Stadsdelarnas kollohandläggare och entreprenörerna fick besvara en enkät via e-post under hösten 2002. Dessutom har jag gjort en rad intervjuer med olika tjänstemän och olika informanter samt deltagit i ett antal möten med kollohandläggarna samt möten mellan handläggare och entreprenörerna. Sommaren 2002 besökte jag också själv ett antal kollo.

Urval till föräldraintervjuerna

Som underlag till urvalet använde jag de listor som varje stadsdel hade på de barn som varit på kollo under sommaren. I några fall fick jag åka ut och göra urvalet direkt från högar på respektive stadsdel, då datalistor saknades. Stickprovet styrdes av stadsdelens andel av det totala antalet barn som åkt. Deras andel omvandlades till antal barn (m. familjer). Därefter gjordes en tredelning med hänsyn till åldersfördelningen inom respektive stadsdel. Därefter gjorde jag plockade jag ut var tionde barn på listorna.

Föräldraurvalet

LÅGstadiet	MELLANstadiet	HÖGstadiet	TOTALT
ANTAL barn och andel barn som varit på kollo 2001.			
1189 = 21%	2 884 = 51%	1637 = 29 %	5710
Åldersfördelning hos barn representerade i föräldraenkäten			
22%	49%	29 %	267

Om man jämför åldersfördelningen i hela barngruppen 2001 med de 237 barn som är representerade i föräldraurvalet finner man att överensstämmelsen är mycket god. Det totala antalet barn i respektive stadsdel redovisas i tabell 2:3 i bilagan.

Av tabellen på nästa sida framkommer det exakta antalet barn och föräldrar som besvarat frågor i enkäten. Ursprungligen planerades att göra 300 föräldraintervjuer. Av tidsskäl fick vi minska antalet till ca 280.

Urval till barnenkäten

De barn som besvarat enkäten fanns på de kollon som fick besök av kolloinspektören samt på de kollon som jag besökte själv. De kollon som valt ut till inspektörens besök var de som var nya, hade ny föreståndare och/ eller som ej inspekterats förra året. Antal barn som besvarat enkäten / kollo redovisas i tabell 2:5 i bilagan.

Genomförande

Föräldrarna intervjuades i telefon senhösten 2001 och våren 2002 av undertecknad samt 7 medarbetare. Vi ringde upp och intervjun tog mellan 30 och 40 minuter.

Barnen fick besvara enkäten ute på sina respektive kollo sommaren 2002, oftast i anslutning till lunchen. Enkäterna delades ut och samlades in av kolloinspektören och/eller undertecknad. (Kollots ordinarie personal fick inte vara närvarande). Enkäterna fanns i tre versioner en för lågstadiebarnen, en för mellan och en för högstadiebarnen. Frågorna var i stort de samma men med färre frågor till de yngre barnen. Ibland behövde de yngsta barnen hjälp med att skriva. Det hände också att vi i några fall genomförde enkäten som en intervju med de barn som önskade.

Bortfall

Bortfallet är över lag lågt. Vår upplevelse är att både barn och föräldrar varit mycket positiva till att besvara frågorna. Många gånger med motivet att "politikerna måste få veta hur viktigt kollo är för oss" eller så frågade man oroligt om undersökningsresultatet skulle användas för "att lägga ner kollo??" I en del fall fick vi inte tag på föräldrar då de flyttat eller telefonabonnemanget upphört. I några fall hade man inte tid .Vi bad dem då ändå ge betyg på kollo som helhet vilket skedde i 12 fall. Ytterst få (endast 6 personer) har nekat helt . Bortfallet i barnenkäten var lika lågt. Endast ett fåtal barn ville inte fylla i enkäten.

Tabell 2:1 Antal föräldrar och barn/stadsdel som deltagit i undersökningen

	Antal intervjuade föräldrar	Antal barn som besvarat Enkäter
Bromma	22	61
Enskede- Årsta	18	86
Farsta	21	56
Hägersten	13	34
Hässelby/ Vällingby	11	69
Kista	10	34
Kungsholmen	27	16
Liljeholmen	7	10
Katarina- Sofia	8	1*)
Maria – Gamla Stan	10	9*)
Söder *)	-	30*)
Norrmalm	16	17
Rinkeby	1	11
Skarpnäck	10	53
Skärholmen	20	30
Spånga- Tensta	10	21
Vantör	15	39
Älvsjö	10	58
Östermalm	8	13
Stockholm *)	-	38
Uppgift saknas		51□
Andra Kommuner **)	-	116
TOTALT	237	853

*) Söder och Stockholm och är kategorier som finns i barnenkäten beroende på att barnen inte kunnat svara vilken stadsdel de bor i .

*) "Andra kommuner" : Flera entreprenörer säljer kolloplatser även till andra kommuner än Stockholm .Dessa barns svar har ändå räknats med i undersökningen.

□) Bortfall 51 (barnen har inte skrivit något alls på frågan om stadsdel)

Avgränsningar

Det framgick relativt tidigt att vissa av utvärderingsområdena kontrollerades dels vid upphandlingen och dels av kolloinspektören. Jag beslöt då att lägga tonvikten på de områden som inte täcktes på detta sätt.

Av tidsskäl har jag inte kunnat följa upp LSS kollon i någon större utsträckning. Endast de kollon med LSS inriktning som ingår i de ordinarie kollokatalogerna finns med i utvärderingen. Min bedömning är att en utvärdering av LSS- kollon kräver delvis andra metoder och modifierade utvärderingsinstrument. Det frågebatteri som jag nu utarbetat torde vara möjligt att använda som bas men behöver modifieras utifrån LSS- gruppens särskilda behov och förutsättningar.

En utvärdering av den här typen borde också haft med ett avsnitt om personalen t ex vilken utbildning och erfarenhet de har och hur de uppfattar verksamheten.. Detta har inte hunnits med inom ramen för den tid som stått till förfogande.

Definitioner

Vid redovisning av undersökningsresultaten använder jag ibland kategorin **”lågstadiekollo”**. I denna ingår kollon som har **30% eller fler** lågstadiebarn. (Se tabell 2:4 i tabellbilagan.)

En uppdelning mellan **specialkollon** och **traditionella kollon** använder jag också. Som specialkollon räknas de som i kollokatalogen marknadsfört sig som inriktade på en viss aktivitet t ex segling, kockkollo, sportkollo etc. (Hur enskilda kollon kategoriserats redovisas i tabell 2:5 i bilagan)

Hur entreprenörerna blivit representerade i de båda undersökningarna

På nästa sida följer en sammanställning över vilka entreprenörer som varit aktuella samt hur dessa täckts i de båda undersökningarna. Några kolonier som blev svagt representerade i föräldraundersökningen 2001 har täckts upp genom barnenkäten 2002. De fem entreprenörer som ej kom med i barnenkäten fick dock besök av kolloinspektören sommaren 2001. I bilagan finns även en tabell över vilka kollo och hur många barn som besvarade barnundersökningen 2002.

Tabell 2:2 Entreprenörer representerade i de båda undersökningarna

Entreprenörer	ANTAL i Föräldra- undersökn. 2001	ANTAL i Barn Barnunder- sökkn. 2002	Andelen barn i olika stadier i barnundersökningen:		
			LÅG Stad. %	MELLAN Stad. %	HÖG- Stad.%
Ahle Mårtenson	5	-			
Arbacia / Rånö	3	-			
Eskil Johanson	1	-			
Grällsta Ridläger	13	72	37	57	6
GSF Synsholmen	1	27	22	67	11
Skeppsholmsgården	1	-			
Vettra ek .förening	7	-			
Konsultgrp.Annexet	-	35	57	34	9
Nyar fril.o.kolloniför.	2	32	3	75	22
SKollov Ab	40	155	14	72	14
Sportcamp	31	82	6	79	15
Barnens Dag	95	241	24	51	26
Kasviken	-	33	30	52	18
Sthlm Omsorg	4	13	54	-	46
Vildmark	11	98	27	62	11
Vårljus	-	8	38	62	-
Stiftelsen Integration	-	25	40	52	8
Birkagården	18	31	-	6	93
Totalt	236 st	852 st	22 %	58%	20 %

3. HUR HAR KOLLO ORGANISERATS?

I utvärderingens inledningsskede läste jag en rad forskningsrapporter och jubileumsskrifter. Det var då uppenbart att vissa frågor tycks återkomma genom kollo mer än 100-åriga historia samt att det finns flera paralleller till dagens situation. Det gäller t ex frågan vem som ska driva kollo? (Ska det drivas av välgörenhetsorganisationer eller av det offentliga?) Hur ska det finansieras och hur ska man kontrollera och följa upp verksamheten?⁸ Dessa frågor, tillsammans med frågan om syftet med kolloverksamheten, förefaller lika aktuella idag som under 1900-talet. Därför har jag valt att ta med en kort historisk sammanfattning kring vem som driver kollo och vem som inspekterar i detta kapitel. I kapitel 4 redovisas därefter olika motiv och syften med kolloverksamheten.

Vem driver kollo under olika perioder?

De första kolonierna drevs av ideella föreningar. Dessa samverkade och 1885 bildades "*Centralföreningen för skollovskolonier*"⁹. Syftet var att erbjuda sommarvistelse för "svaga och sjukliga skolbarn". Den första sommaren ordnades 17 kolonier och 353 barn mellan 6 och 14 år åkte.

De ovan nämnda koloniföreningarna, ofta knutna till församlingar var de som drev verksamheten. Verksamheten finansierades av välgörenhet, dvs medel som församlingarna själva samlat in.

1909 bildades Barnens dags förening (BDF) och 1911 köpte man området som blev Barnens Ö och började driva egna kollo. (Senare tillkom även Fiskeboda).

Dessa arrangörer var de dominerande fram till slutet på 70-talet. Författarna Hollari/Holmberg beskriver i sin engagerade historiska översikt "Kollo – århundradets sommarliv" utvecklingen på 70-talet ungefär så här¹⁰:

⁸ Hollari/Holmberg i den historiska beskrivningen: "Kollo - århundradets sommarliv"

⁹ Hollari/Holmberg som ovan sid 14

¹⁰ Hollari/Holmberg som ovan sid 66-67

I slutet på 50-talet gjorde Stockholms stadskansli en utredning där man förordar någon form av kommunal samordning av koloniverksamheten. Börjeson och Hofsten beskriver motiven i en jubileumsskrift: "Dels ansåg man att det förelåg alltför stora skillnader mellan hur olika föreningar bedrev verksamheten, dels var resurserna ojämnt fördelade mellan de olika föreningarna."¹²

Den som nu kom att spela huvudrollen var **Centralförening för sommarvistelse för barn** som bildades 1964. Den var kommunens organ för att sköta kolloverksamheten. I styrelsen för denna ingick politiker (i majoritet) från staden och representanter från koloniföreningarna. Koloniföreningarna behöll fastigheterna och ansvarade för driften. Centralföreningen försökte styra upp verksamheten och utveckla kvalitén bla genom att rikta sig till personalen med information och utbildning (det senare hade inte förekommit tidigare)¹⁴. Under de kommande åren skedde en stegvis kommunalisering. Församlingarnas engagemang minskade, ~~Föräldra- och barnföräningarna bildade~~ **Centralförening för sommarvistelse för barn** tillträtt skedde enligt Hollari /Holmberg ¹⁵en omfattande materiell upprustning av kolonierna åren - 67-74.

18

Diskussionen kring välgörenhet kom också att påverka Barnens dag och föreningen fick stora problem mot slutet på 70-talet. Man förmådde bara driva ca 1/3 del av sina gårdar och Stockholm stad blev varit tvungen att gå in och bidra till fastigheter och verksamhet. Kommunen ansåg det ohållbart att fortsätta att ge stora bidrag till en organisation man ej hade inflytande över. Efter några års förhandlingar bildades Stiftelsen Barnens dag (1980).

I den ingick representanter för Stockholms kommun (i majoritet), landstinget och tidigare medlemmar i BDF. Stiftelsen tog också över fastigheter och mark.

1993 blir sommarbarnsbyrån konkurrensutsatt och man kom att upphandla ca 20 % av verksamheten de första åren. Motiven var dels en allmän strävan från stadens borgerliga majoritet att konkurrensutsätta allt fler verksamheter och dels att det var för dyrt att driva egna rid och seglarläger.¹⁶

1997 genomförde Stockholms stad stadsdelsreformen. Sommarbarnsbyrån fördes då över till den sk **Resursförvaltningen**. Sommarbarnsbyrån blev då intäktsfinansierad dvs man sålde kolloplatser till stadsdelsnämnderna.

1999 flyttades Sommarbarnsbyrån över till **Idrottsförvaltningen**. Där var man endast under detta år och redan på hösten samma år beslutar man att Sommarbarnsbyrån och **kommunalt drivna sommargårdar skulle upphöra** den sista december 1999. LSS-kollo (kollo för funktionshindrade) återförs till Socialförvaltningen där det finns kvar som en egen enhet..

Från och med 1 jan 2000 delegerades ansvaret för kollo **till Stockholms 18 stadsdelsnämnder**. Dessa får i uppdrag att **upphandla kolloplatser** från fristående entreprenörer. Detta beslut föregås inte av någon utredning av samma stora format som vid kommunaliseringen 1977. De motiv man kan finna i det tjänsteutlåtande som låg till grund för beslutet är att man vill ”..stimulera mångfald och konkurrens avseende pris och kvalité ” och nämner också att det fanns vissa problem med central upphandling (därför var det bättre att varje stadsdel upphandlar) och att bredda marknaden utanför staden¹⁷ (därför var det bättre att allt låg hos privata entreprenörer).

Stadsdelarna hade en del svårigheter med att hantera kollo den första sommaren. Flera oklarheter fanns. Enligt uppgift från en av stadsdelarnas kollohandläggare skedde ingen riktig och formell överlämning från staden centralt till stadsdelarna t ex vad gäller syftet och mål för kollo¹⁸. Det enda som diskuterades var det tekniska och juridiska kring upphandlingsfrågorna. Stadens officiella kollokompetens fanns ju samlat hos personalen på Sommarbarnsbyrån. De flesta i denna personalstab gick dock direkt till entreprenörssidan vid omorganisationen.

En konsekvens av det oklara uppdraget och överlämnandet var att stadsdelarna kom att hantera kollofrågorna olika. Man placerade kollo på

¹⁶ Intervju: Sture Svedjedal (fd Sommarbarnsbyrå, fastighetsintendent på GFK och SOT m ansvar för kollogårdarna)

¹⁷ Tjänsteutlåtande till Idrottsnämnden 1999-09-30, nr12

¹⁸ Jan Johansson .Intervju

olika ställen i den egna organisationen t ex under vilken enhet det placeras inom stadsdelen /vem som ansvarar, vem som sköter upphandlingen och vem som administrerar kollo. Man använder sig av olika administrativa system (vilket får konsekvenser för bla möjligheter till uppföljning). Man har också prioriterat kollo olika ekonomiskt, vilket medfört att det uppstått stora variationer mellan vilka barn och hur stor andel av stadsdelarnas barn som fått chans att få åka på kollo (Se kapitel 15) (någon stadsdel ansåg t om att man inte behövde skicka några barn på kollo alls).

2001 samordnade stadsdelarna sig i fyra upphandlingsgrupper. Sommaren 2002 var det två upphandlingsgrupper och en stadsdel som upphandlade själv. Sommaren 2002 har man sammanlagt **anlitat 21 olika entreprenörer**. Ungefär 3/4 av dessa driver 1-2 kollon var, en entreprenör har ca 16 kollon och övriga (3 entreprenörer) har 4-8 kollon.

Om kollogårdarna

Husen där man bedrev kollo ägdes (el hyrdes) från början av de föreningar som drev kollo. När kolloverksamheten kommunaliserades 1977 blev Stockholms kommun ägare till fastigheterna genom gåvobrev. Ägaransvaret var då förlagt till Socialnämnden men sedan 1994 ligger det hos Gatu-och fastighetsnämnden.

Åren 1977 till 2000 såldes 15 gårdar . 23 gårdar har återlämnats till församlingar eller annan ägare. År 2001 återstod 28 gårdar i kommunal ägo.

Gatu och fastighetskontoret hyr ut och medverkade i fördelningen av sommargårdar till entreprenörer som vill hyra kollogårdar. 2001 var det 12 aktörer som nyttjade 23 gårdar av 28 möjliga¹⁹. En del entreprenörer äger och förvaltar egna gårdar t ex Stiftelsen Barnens Dag som har 23 sommargårdar på Barnens Ö och 12 på Fiskeboda. Andra entreprenörer hyr lägergårdar från annat håll. I några fall bor barnen på annat sätt t ex i kåtor (vildmarkskollo) eller ombord på den skuta man seglar.

I samband med att kollo fördes över till stadsdelarna och entreprenörer. beslöt staden att de entreprenörer som ville i ett inledningsskede skulle få hyra av staden till reducerat pris (ca ½ av drift och underhållskostnaden) Detta har medfört att det saknats resurser till underhåll. För att täcka underskottet har försäljning av gårdar skett under 2001 och 2002. Medel som blivit över har gått till de donationsfonder som finns för kollo. Inför 2003 kommer nu hyresnivån att justeras upp.(Ännu dock inte till full kostnadstäckning).²⁰

De senaste åren har det också förts en diskussion om att de entreprenörer som hyr av staden har en konkurrensfördel jämfört med t ex de som äger egna fastigheter pga av det subventionerade priset. Detta har också funnits med som argument då man i fullmäktige fattat ett principbeslut som gör det

¹⁹ Tjänsteutlåtande Gatu och fastighetsnämnden 2001-09-11

²⁰ Enl. Sture Svedjedal (fd Sommarbarnsbyån) fastighetsintendent på GFK och SOT m ansvar för kollogårdarna

möjligt att sälja kollofastigheterna. Försäljningsintäkterna ska i tillfalla donationsfonderna som gäller kollo.

Vem ska inspektera och kontrollera kollo ?

Redan tidigt **tillsatte Stockholm stad inspektörer**. T ex nämns att skolläkaren Söderling och skolköksinspektrisen Kerstin Hesselgren åkte runt 1909. Båda tittar på de fysiska förutsättningarna , men Hesselgren som gör oanmälda besök och ibland stannar över natten intresserar sig också för hur barnen har det socialt²¹. Hon slår fast att ”en koloni inte borde rymma mer än 25 barn och upprepar kravet på kvalificerad personal”. Dessa rapporter var ej tvingande utan hade en mer rådgivande funktion

Första gången staten ger ut några direktiv om kollo är 1936 då man ger ut ”Råd och anvisningar för anordnande av sommarkolonier”. Man kunde då också söka anslag ur allmänna arvsfonden²². 1940 föreslog skolöverläkare Urban Hjärne att kolonierna skulle bli en del av den offentliga skolhälsovården .Från 1945 placerades **ansvaret för uppföljningen av kolonierna hos Socialstyrelsen**. Man skrev riktlinjer och företog inspektioner. Byrådirektör Göta Rosén var en legendarisk inspektör som reste runt och kontrollerade verksamheten mellan 1942-71.Hon menade att innan dess hade det inte funnits någon ordentlig inspektion. De inspektioner som skolläkarna hade genomfört ansåg hon vara helt otillräckliga²³. När Rosén inspekterade en gård kom hon oanmäld. Efteråt samlade hon personalen och framförde sin kritik för ”...att ge dem en chans.”²⁴ 1945 gav Socialstyrelsen ut ”Råd och anvisningar ...” ²⁵där man bland mycket annat anger att kolonierna inte borde ha mer än 35 barn.

Genomgående i de beskrivningar jag läst om dessa tidiga inspektörer var att det förekom mycket debatt, också i pressen, om deras verksamhet. Socialstyrelsen kritiserade usla förhållanden och föreningarna tyckte ofta att kraven var orimliga (krav som vi idag anser helt självklara). ”Filantroperna som ansvarade för kolonierna brydde sig mest om kvantitet. Ju fler barn som kunde skickas desto bättre. Socialstyrelsen och kommunen fortsatte att sträva efter ökad kvalitet. När dessa båda intressen möttes uppstod konflikter”²⁶

”De fysiska förutsättningarna gick att förändra med regler och föreskrifter – även om processen tog några år. Värre var det med attityden gentemot barnen. Man kunde inte reglera hur många vänliga ord eller smekningar över kinden som barnen skulle få dagligen. Inte heller kunde man styra över hur kolonipersonalen använde”²⁷ De kolonier som inte följde anvisningarna skulle tvingas att bättra sig annars kunde de få stänga.

²¹ Hollari/ Holmberg s 40

²² Münger A- C s avhandling ”Stadens barn på landet” s 37

²³ Hollari/ H.olmberg s 108

²⁴ se ovan s 111

²⁵ Socialstyrelsen /SRA nr 26,1945

²⁶Hollari /Holmberg s 111

²⁷ HollariHolmberg s 116

Staten hade ett fortsatt ansvar för inspektioner genom bla **länsstyrelsens socialkonsulenter** fram till mitten på 90-talet. Man inspekterade hur barnen hade det "socialt" intervjuade föreståndare, personal etc. Dessutom inspekterades branskydd, miljö- och hälsovård etc. Sedan överfördes den senare typen av inspektionsansvaret på **den kommun vari kollot låg**.

Inom både Centralföreningen och Sommarbarnsbyrån fanns också en egen organisation för att följa verksamheten under sommaren. Man hade 5 sommargårdssekreterare som fungerade som en sorts "huvudföreståndare" för ca 15 gårdar var och som hade kontakt med kollona under sommaren.

Sommarbarnsbyrån "bantades" slutet på 90-talet. Dess tjänstemän följde upp verksamheten via besök och telefon. Kollona inspekterades av brand- och miljö- och hälsovårdsmyndigheter i de kommuner där de låg. Någon inspektion från t ex socialkonsulenter eller annan inspektion från någon utanför kommunen förekom inte under den senare perioden.²⁸.

Stadsdelarnas inspektör

När stadsdelarna tog över ansvaret för kollo så köpte man först sommaren 2000 inspektionstjänsten av en konsult. Somrarna 2001 och 2002 har man själv anställt en inspektör under juni, juli och augusti. Första sommaren besökte hon så gott som alla kollon, sommaren 2002 ca 25 (de som ej fått besök förra sommaren, de som fått kritik, de som hade ny föreståndare eller som drevs av ny entreprenör). Tyngdpunkten har legat på att följa upp att entreprenörerna följer avtalen. Dvs fokus har legat på trygghet och säkerhet i fysiskt avseende. (Sommaren 2003 har ingen särskild kolloinspektör anställts. Istället har stadsdelarnas kollohandläggare inspekterat någon /några kollon var)

²⁸ Intervju Sture Svedjedal (fd Sommarbarnsbyrån) fastighetsintendent på GFK och SOT

4. VARFÖR KOLLO?

Motiven för att erbjuda och skicka barn på kollo har varierat genom åren. Det är inte heller givet att arrangörer, barn och föräldrar har samma motiv. Då det idag tycks råda en viss osäkerhet kring stadens mål med kolloverksamheten kan det vara på sin plats med en jämförelse mellan förr och nu.

Mål fram till 70-talet

I avhandlingen "Stadens barn på landet" beskriver forskaren A-C Mûnger²⁹ **koloniföreningarnas motiv** från starten 1885 fram till 60-talet. Hon jämför dessa med barnens berättelser om hur de upplevde livet på kollo. Hon skriver:

"Koloniföreningarnas syftet var att **förbättra den kroppsliga och moraliska hälsan hos arbetarklassens barn**. På kolonierna skulle de utvalda barnen ta del av borgerlighetens kulturella ordning och ett nytt beteende läras in".³⁰ Hon menar att det också fanns underliggande motiv som kontroll, kultivering och disciplinering.

De flesta har väl uppfattningen att kollo förr gick ut på att "fattiga barn skulle få komma ut på landet, få frisk luft och äta upp sig" vilket inte är ogrundat. Mûngers bok innehåller många exempel på hur barnen skulle "gödas", vägas och mätas. Det som ansågs som det mest lyckade kolloet då, var det som lyckats öka barnens vikt mest.

Hon skriver vidare att när staten kom in i bilden (bl a genom att Socialstyrelsen 1945 får i uppdrag att fungera som tillsynsmyndighet) vill man garantera en "likriktning av både kolonierna och barndomen". Men de uppifrån formulerade visionerna visade sig svåra att realisera. "Bångstyriga

²⁹ Mûnger s 271

³⁰ Mûnger s 274

aktörer” och ekonomiska villkor gör att ”det under hela den undersökta perioden finns en motsättning mellan besparingssträvanden och kvalitetstänkande. Jakten på låga dagskostnader överensstämde dåligt med behovet av bra och kvalificerad personal, näringsriktig mat och sunda koloniställen.”³¹ Men Münger visar också genom en rad intervjuer med fd kollobarn hur barnen var självständiga aktörer som på olika sätt gjorde motstånd mot personalens försök att fostra, kontrollera och få barnen att gå upp i vikt till hemresan.

När tankarna om välfärdssamhället formuleras börjar man argumentera för att ”...**alla barn ska ha rätt** till det goda sommarlovet .För arbetarklassens barn innebar det att den skolfria tiden skulle kontrolleras samtidigt som den skulle fyllas med ett innehåll som hörde till den goda barndomen³²” Ett förändrad syn på syftet med kollo börjar sakta växa fram någon gång på 50-talet . 1954 skriver Socialstyrelsen i sina ”Råd och anvisningar för koloniverksamhet”³³ att de ursprungliga målen för kollo får ”... allt mindre betydelse då den ökande levnadsstandarden medfört att man normalt **inte** behöver skicka barn till landet för att häva eller lindra verkningarna av nöd och umbärande”.

1969 skriver Socialstyrelsen vidare att kollo ”...kan ses som ett komplement till hela den kommunala serviceverksamheten för **barntillsyn**. Vidare har man efter hand försökt utveckla ett **socialt och pedagogiskt innehåll** för verksamheten”³⁴ .

Mål från 1974

1964 bildades **Centralföreningen för sommarvistelse för barn** där det kommunala inflytandet blir starkt. Tillsammans **med Barnens dags** förening **formulerar man** de **mål** som slås fast i samband med att Stockholms sommargårdsutredning läggs fram i fullmäktige i juni 1976. 1974 gavv Centralföreningen för sommarvistelse för barn ut informationsskriften ”Arbete på sommargård”³⁵ . Den vände sig till personalen och innehöll bla de ovan nämnda målsättningen med kollo och ville ge idéer till utformningen av verksamheten. Den utgör en tydlig beskrivning av vilket uppdrag sommargårdarnas personal hade och vad kollo skulle gå ut på.

”Barn behöver också semester ”

Den rubrik inleder ovan nämnda instruktion till kollopersonalen och följs av: **”För barn skall sommargårds vistelsen innebära miljöombyte till en miljö där de erbjuds vila, trygghet, gemenskap ,hälsa, trivsel, sysselsättning och nya upplevelser.”** Man skriver vidare att föräldrarna behöver hjälp med barnens omsorg (fritids var då inte utbyggt i samma utsträckning som idag) ”Föräldrarna måste kunna lita på att barnen tas om hand av vuxna människor som förstår barnen och deras behov. --- Det

³¹ Münger s 276

³² Münger ”Stadens barn på landet”

³³ Socialstyrelsens Råd och anvisningar för koloniverksamhet 1954

³⁴ Socialstyrelsen Råd och anvisningar 203 /1967

³⁵ Centralföreningen för sommarvistelse för barn ”Arbete på sommargård” 1974

innebär att föräldrar och barn måste få information om sommargården i förväg och ha möjlighet till kontakt med varandra under sommaren”

Nedan gör jag ett försök till sammanfattning av 1974 års mål: Det övergripande målet var att kollo skulle **bidra till barnens utveckling** i flera olika avseenden ...

...som personligheter

Man beskriver att barnen kommer till kollo med olika bakgrund och personlighet. Detta ska respekteras och barnen ska inte likriktas. Man ska ta hänsyn till det personliga hos var och en förstå barnens behov och anpassa kraven. Genom att påvisa värdet av olikheter bidrar man till en gemenskap som tillåter personlig utveckling.

...i socialt avseende

Den sociala utvecklingen ska uppnås bl.a. genom att barnen ska få träna att fungera självständigt tillsammans med andra.

Samarbete, hänsyn, möjlighet att bearbeta konflikter. Barnet ska också ges möjlighet att ta eget ansvar, hjälpa till med olika arbetsuppgifter och känna sig som en del i helheten.

...i känslomässigt avseende

Barnet ska utveckla en ”rik uppsättning av känslökvalitéer” och träna på balans mellan känslouttryck och känslokontroll...Man ska möta olika reaktioner på sina känslouttryck och få möta vuxna som visar sina känslor på ett sätt och av orsaker som barnet förstår

...i intellektuellt avseende

Det ska erbjudas ett rikt utbud av verksamhet som stimulerar tankeverksamhet och fantasi. Sommargården ska också bidra till barnens intellektuella utveckling genom nya erfarenheter, samtal och handling...

...i fysiskt avseende

Barnens fysiska utveckling ska ske genom bra mat, vila, bad, rörelselekar, idrott, men också skapande och praktisk verksamhet. Man betonar att kollo erbjuder många tillfällen till både grov och finmotoriska träningsmöjligheter.

1977 tar Sommarbarnsbyrån över och så vitt jag förstår bibehöll man denna målsättning åtminstone fram till mitten på 80-talet. 1985 skriver man i Jubileumsskriften³⁶ att dessa ”Mål och riktlinjer (från 74) ”...hänger kvar än i dag”. Även Hollari/Holmberg³⁷ bekräftar att de fanns med i bilden i början av 1990-talet. De senare skriver vidare att från mitten på 90-talet kortas perioderna och inriktningen förändras. ”Med den nya sortens verksamhet blev det omöjligt att behålla den gamla målsättningen.³⁸” (Ingen period är idag längre än 14 dagar.)

³⁶ Börjeson/Hofsten ”Kollo 1885-1985” s41

³⁷ Hollari/Holmberg s 148

³⁸ som ovan sid 175

Mål från Sommarbarnsbyrån

Mot slutet på 80-talet /början på 90 talet började en förändring av målen ske. Inför konkurrensutsättningen började man skriva enligt modellen "inriktningsmål, effektmål och produktionsmål". Dessa mål blir relativt kortfattade och anger vilka barn som ska få åka (alla i grundskolan), hur stor andel som ska vara nöjda (90- 95 %) och vilka som ska prioriteras (de som har en socialt besvärlig situation) mm³⁹ Målen ser i stort sätt likadana ut under 90-talet med mindre justeringar. Några nya saker som betonas är bla *föräldrarnas behov av trygg omsorg och mångfacetterat utbud*

De mål som redovisas ovan och under det sista år då ansvaret för Stockholms kollo låg centralt placerade (1999) var följande:

"Effektmål:

- ? Minst 95 % av barn föräldrar och stadsdelförvaltningarna (och andra uppdragsgivare) ska **vara nöjda** med sommarbarnsbyråns verksamheter
- ? Barnet och andra deltagare ska anse att de får **en positiv och bra verksamhet**
- ? Föräldrarna ska känna sig **trygga** med att barnen får en bra vistelse
- ? Stadsdelförvaltningarna och föräldrarna ska anse att **verksamhetsutbudet är mångfacetterat** och differentierat utifrån deras behov."⁴⁰

Man kan konstatera att dessa mål innehåller endast några få rader om vad verksamheten ska tillföra barnen. I övrigt redovisas mål som rör Sommarbarnsbyråns egen organisation, samarbete med stadsdelarena etc.

Centrala mål enligt idrottsförvaltningen 1999

I det tjänsteutlåtande som skrivs då ansvaret för kolloverksamheten ska föras över från den centrala idrottsförvaltningen till stadsdelarna inför år 2000 kan man läsa:

"Målet för verksamheten är **att ge barn möjlighet till en stimulerande sommarvistelse** oberoende av föräldrarnas ekonomiska situation." Man skriver vidare att "kommunfullmäktige har också uttalat att målet ska vara att bereda **alla barn som önskar plats** på kollo. Om inte alla kan beredas plats ska dels sociala kriterier, dels kriterier för att skapa en väl sammansatt barngrupp tillämpas vid uttagningen. I olika sammanhang har påtalats att urvalskriterierna ska vara likadana i alla stadsdelsnämnder, det vill säga **kommunal likställdhet ska gälla**"⁴¹

Man kan således konstatera att en betydande förändring av stadens mål med kollovistelserna har skett mellan 1974 början på 90-talet.

Man har gått från en omfattande skrivning om *barnens utveckling och pedagogik* till några få rader om *"trygg, positiv och bra verksamhet"*.

³⁹ Sommarbarns byråns mål hämtade från verksamhetsplaner under nämnda tidsperiod

⁴⁰ Sommarbarnsbyråns avsnitt i Verksamhetsplanen för idrottsförvaltningen för 1999

⁴¹ Tjänsteutlåtande till Idrottsnämnden 1999-09-30,nr12

Vilka mål har stadsdelarna?

Stadsdelarnas mål med kolloverksamheten kan avläsas i de förfrågningsunderlag som entreprenörerna har utgå från när de skriver sina anbud. Vid genomläsning av de 4 förfrågningsunderlag⁴² som formulerats inför upphandlingen år 2000 (som sedan har förlängts) finner jag att två av dessa hänvisar till fullmäktiges övergripande mål (se ovan). De övriga nämner ej mål. I den enkät som jag skickat till stadsdelarnas kollohandläggare frågade jag om stadsdelens mål/syfte med kollo. Svaren ger ingen entydig bild. Det som nämns av flera är "miljöombyte" och "träffa andra barn från andra miljöer". Man påtalar också att uppdraget från stadens vad gäller syftet med kolloverksamheten inte har formulerats och tydliggjorts på länge. (Se vidare i delrapporten "Beställare och entreprenörer om kollo 2002").

Enkäten 2002) redovisar egna mål av olika karaktär och i omfattning. Dessa redovisas i den ovan nämnda delrapporten.

Anvisningar i förfrågningsunderlagen

I alla förfrågningsunderlagen formuleras däremot vissa grundkrav under rubriken "uppdrag". Dessa krav är inga uttalade mål, däremot måste man anta att bakom dessa krav finns antagande om vad som är viktigt för en bra kollovistelse ska komma till stånd. De kan kanske snarast anses som någon form av kvalitetskriterier.

Nedan har jag gjort en sammanfattning av vad som där krävs av entreprenörerna:

- ? Betryggande **tillsyn, dygnet runt**
- ? Tre lagade **mål mat** + mellan- och kvällsmål. Vällagade och näringsriktiga.
- ? Alla utför **vardagssysslor och aktiviteter tillsammans**
- ? För trygghet är det viktigt med en **yttre struktur**
- ? Barnen känner till **regler** och vet vad som förväntas av dem.
- ? Det ska finnas en väl **utvecklad verksamhetsidé** som anger verksamhetsinriktning och allmänna förutsättningar (några stadsdelar kräver även veckoschema och program samt hur man tänkt sig att genomföra information före vistelsen).
- ? **Utresa och mottagandet** ska vara väl genomtänkt
- ? Arbetsledaren ska ha **barnpedagogisk utbildning** eller erfarenhet
- ? Personalen ska vara **lämplig, intresserad** och **ej vara dömd** (för ngt som kan rubba förtroendet för verksamheten)
- ? Man ska ha en **minimibemanning** som fyller krav på säkerhet och trygghet
- ? **Säkerhetsregler** för bad, sjö, utflykter och transporter krävs, samt brandsäkerhet
- ? **Tystnads- och anmälningsplikt** gäller.
- ? **Alkohol och tobaksförbud ska råda.**
- ? Entreprenören måste redovisa en modell för **egenkontroll**/uppföljning (några krav på denna preciseras dock inte)

⁴² Stadsdelsförvaltningarnas Förfrågningsunderlag från 2000

Vid en jämförelse av såväl mål som uppdraget (se ovan) med målen från 1974 kan man konstatera att man tydligt formulerat de krav som kan tänkas garantera barnens *fysiska trygghet*. Det är dock inte lika lätt att hitta något om *vad man vill att verksamheten ska ge barnen* eller kriterier som skulle kunna bidra till deras *psykiska och sociala trygghet* eller deras utveckling i stort på samma sätt som målsättningen från 1974.

Man kan således konstatera att staden övergripande syfte med kolloverksamheten och vad den *ska ge barnen* (utöver att vistelsen ska vara stimulerande) är svårt att finna .

Mål och kvalitet

Mål kan i bästa fall ange vad som är kvalitet men det är inte givet..

De ovan refererade målen är utgjorts nästan helt av de ansvarigas (koloniföreningarnas eller stadens) uppfattning "Det är bra om barnen går upp i vikt " eller "det är bra om barnen utvecklas" eller det är bra om "vistelsen är stimulerande och positiv " . Men hur skulle man tex definiera stimulerande och positivt i kvalitetstermer?

Vad tycker kollobarnen själva – vad är kollokvalité för dem ? Hur beskriver kollopersonalen de kvalitéer som finns i kolloverksamheten? Jag har inte hittat några mer omfattande studier (i varje fall inte från 80-talet och framåt) rörande detta men det går att hitta en del uttalande i de historiska genomgångar jag har refererat till samt i tidningsklipp .

Vad är det som är så bra med kollo ?

Det som är slående när man läser uttalanden från barnen själva så är det inte i första hand aktiviteterna /det roliga man gör på kollo -även om detta också finns med- utan den *sociala samvaron/gemenskapen* som verkar vara det viktigaste. Många tar upp att man får *vara sig själv* ,blir *accepterad*, tillsammans med kamraterna utvecklar sin *sociala kompetens* och att man blivit *sedd med nya ögon* av både barn och vuxna. Nedan ges exempel på några kvalitetsbeskrivningar som de formulerats av kollobarnen själva:

Vad säger kollobarnen ?

Författaren Heidi von Born var på kollo på 40 och 50-talet. Mamman dog när Heidi var 8 år, pappan var blind.

*"Kollo var min familj som **gav mig livskunskap**. På kollo lärde jag mig det som ett hem ska lära ut. Jag hade inget hem ,så kollo fick bli min livsram. Där fanns allt !Det praktiska livet har jag fått av min kolloledare, **förmågan att fungera i grupp** har jag också fått genom kollo. Att det **får rätt att vara barn** var den gåva kollo gav mig. Ensam med en blind far,8 år gammal tog min barndom slut. Men jag fick den tillbaka genom min koloni.och utan den hade jag med stor säkerhet tagit livet av mig. Den var **min trygghet**, sedan samhället skilt mig från min far. "* ⁴³

⁴³ DN 3/7 1999

En kille, Chibba 14 år, tar fram sina tankar om kollo i en utställningskatalog från 1983 ⁴⁴

---"Alla människor här dom är ju ens kompisar. Jag tycker det är viktigt att **man kommer nära dom** egentligen för man ska ju vara med dom i femtio dagar. Däremot hemma, om man blir osams med någon så är det bara att undvika den ända tills det är bra igen men här så ser man ju varandra hela dagarna.---

Man lär sig laga mat och diska och städa... Det funkar bättre mot slutet för då vet alla vad dom ska göra och vad alla saker innebär och vad man ska göra när man städar dassen.--- Kollo går ut på att kunna klara sig själv. Man måste kunna ...släppa ut sig lite. **Man kan inte hålla sig instängd i sig själv.** Man måste visa alla andra sina känslor. Annars så sitter man därinne...och så åker man hem efter ett tag.

Jag **tycker livet känns meningsfullare på kollo...** man känner att man lever. --- Här får man **bestämma över sig själv.** När vi **bestämmer gemensamt är det bra** .---. I samhället har barnen ingenting att säga till om. ---Hemma är det bara skola, skola, skola. Det är skolan som bestämmer ens liv egentligen. Får man dåliga betyg så får man sämre chans att klara sig i livet. Föräldrarna är en familj och fritiden är en familj. De är tre olika grejor att hålla reda på. Men **på kollo då känner man ju alla. Man kan säga att man är en enda stor familj.**"

Torbjörn från Bagarmossen som var mobbad i skolan beskriver hur han fick en fristad på kollo:

"Det var aldrig någon mobbing på kollo. Jag tror det beror på att alla var i samma sits där. Man var där en speciell tid, man hade inga föräldrar eller syskon där. Man kunde inte kanalisera allt för mycket jävelskap mot någon jämnårig - då fick man på nöten av ledarna. Man kanske hade en annan attityd också, att om det är någon som mobbas så kanske man kollektivt stöttade man den. För mig var en oerhörd skillnad mellan skola och kollo⁴⁵."

I en rapport från Stockholms socialförvaltning beskriver en av flickorna beskriver vad som skiljer ett bra och dåligt kollo:

"Att personalen och barnen **inte byts ut så ofta**" .Hon beskriver vidare att "Det som händer i stan händer inte på kollo och vice versa. **På kollo blir man barnslig. Man får vara barnslig.** Och så finns det en stor **gemenskap**. I stan är man beroende av vad kompisarna tycker, men på kollo får man stå för sin åsikt. I stan måste man tänka på hur man ser ut, föna håret och så där. På kollo spelar sånt ingen roll. Hemma förväntas det mycket av en men **på kollo blir man accepterad som den man är.**" ⁴⁶

Fd. kollobarnet Hillevi som varit på kollo i 13 år säger i en tidningsintervju: "Kollo blev mitt första trygga hem. Där **hämtade jag kraft**. Utan kollo hade jag inte klarat mig. Hon beskriver sedan hur mamman (ensamstående med tre barn) arbetade natt och inte hann med henne. Hillevis pappa var alkoholist. "Jag kände mig väldigt övergiven." Det var aldrig tal om semester.

⁴⁴ Ur utställningskatalogen "Leva på kollo" Fotoutställning på Kulturhuset, Sthlm 1983

⁴⁵ Hollari/Holmberg s140

⁴⁶ Nordin Lars Åke "Bergängen mitt hjärta

Hillevi fick välja mellan kollo och Skärhomens centrum (Där nu flera av hennes jämnåriga hänger ,fast i drogberoende och socialt elände.) Och nu är det deras barn som häckar vi d tunnelbanan. **"Kollo blev min räddning** och skulle kunna bli deras, säger Hillevi .Men kollo finns inte längre. Kommunen arrangerar numera dyra ,profilerade specialläger för medelklassbarn från trygga villaområden- trots att massor av vilsna höghusungar driver omkring i stan hela sommaren⁴⁷".

Ledarnas beskrivningar:

Gunnel Bohlin som arbetat på kollo Lindängen berättar⁴⁸:

*"Att se barn med taskigt utgångsläge ta sig ur det och komma vidare .Det är det häftigaste som finns. Att se barn som blir medvetna om solidaritet och **lär sig tolerera andras konstigheter ,egenheter och annorlundaheter.**---*"⁴⁹

Ledaren Mikael Agaton beskriver kollo s möjligheter såhär:

*"Den speciella möjligheten man har på kollo är att **låta barnens egna kunskaper och förmågor få reell betydelse** tjugofyra rimmar om dygnet i två månader. Barnen ställs inför nya situationer. De **konfronteras** med varandra och med vuxna på ett sätt som de aldrig gör hemma i stan. De lär sig klara sig själva i en natur de ofta aldrig har sett. De får arbeta med projekt som löper över veckor och månader t ex kojor och flottar som de konstruerar ,bygger och använder. De får **arbeta på "riktigt" :de lagar käk, lirar boll, fotograferar, grälar seglar ,diskuterar i en helhet som de annars saknar.** Som ledare har man mycket stora möjligheter att stärka barnens tro på sin egen kreativitet.*

Det är först när de själva känner att de kan påverka sin situation ,att de verkligen får vara med och bestämma som de tar i med egen kraft. Då visar sig också kunskapsörsten , viljan att lära sig ännu ,mer. ---

*Det som krävs av ledarna är ett uppriktigt intresse för barnens intresse för barnens idéer och förtroende för att de med rätt att hjälp, klarar av att genomföra dem. Om ledarna tvekar eller tröttnar tappar barnen ofta själva förtroende för sin idé.---ta vara på **kollo s unika möjlighet att stärka ett barns kreativitet och förmåga att leva i gemenskap med andra människor.***⁵⁰

I en artikel skriver journalisten och f d kolloledaren Lars Epstein att en förutsättning för att den speciella gemenskap på kollo ska uppstå är tillräckligt med tid. "... den **speciella gemenskapen hinner inte etableras eftersom tiden är för kort,** anser många. Kanske borde kollo heta läger istället?⁵¹.

Sommaren -98 intervjuades en fd föreståndare i DN:

*"En riktig kollo är något unikt, förklarar hon. Där kan barn som bara har erfarenhet av vuxna som sviker få **chansen till en ny start.** Där kan **negativa spiraler brytas;** där får man nya vänner och närkontakt med*

⁴⁷ DN 8/7 1998

⁴⁸ Hollary /Holmberg

⁴⁹ Hollary /Holmberg (s 156)

⁵⁰ Ur utställningskatalogen "Leva på kollo" Fotoutställning av Mikael Agathon på Kulturhuset 1983

⁵¹ DN 3/7 1999

*pålitliga vuxna. Vardagslunken på kollo gör att man kommer **under ytan på varandra** . Man ägnar mycket tid åt att **vara med barnen lyssna på dem** och föra allvarliga samtal om hur de har det. Barn i de värsta sociala situationer kan klara det om de vet att **någon ser hur de har det och tror på deras förmåga**. En bra kolloledare kan vara ett sådant **viktigt vittne**. – **Jag vet många barn som räddats undan droger våld och kriminalitet tack vare kollo** Men ett par veckor per år räcker inte för att etablera en sådan kontakt.(Det bör helst vara 25 dagar)” ---*

Sommarbarnsbyråns chef Tommie Lindström säger i samma artikel att det är stadsdelarna som vill ha mera profiler och kortare perioder⁵². Och att aldrig förr har så många barn fått åka. ”Vissa har inte råd att betala för en längre kollovistelse” ”Man kan ändå inte rädda en unge på glid under några korta sommarveckor. Vi ska bara ge barnen en bra sommar .Om vi ser missförhållanden ska vi larma socialtjänsten”.

Flera av de berättelser jag funnit tar upp att det krävs tid för att uppnå just de kvaliteter som tillskrivs kollo. **Det tar tid** att lära känna varandra och för att känna sig trygg och för att våga vara sig själv måste man känna varandra .Det tar också tid att lära in de arbetsrutiner som man ska dela på: städa, hjälpa till i köket men också för att man ska kunna vara med och påverka. Man ska bli motiverad ,veta vad man ska göra etc. När det flyter blir det roligare.

Jag har inte funnit några andra källor än olika uttalanden från Sommarbarnsbyråns chef Tommie Lindström som talar för de kortare perioderna. Han säger ” För mig har kollo inget med tid att göra. Politikerna har definierat verksamheten att den ska vara en-, två- och treveckorsperioder.--- För mig är det ingen skillnad mellan kollo och läger---⁵³” I en annan intervju från 1997 uppger Tommie Lindström ”..att han funderat över vad kollo egentligen har för syfte. Om man skulle hinna behandla barn över en sommar skulle behandlingshemmen vara onödiga--- kollo ska vara en rolig vecka med aktiviteter och skoj som så många som möjligt ska få prova på. Då räcker det ibland med 5 dagar .Tiden är också en ekonomisk fråga” Han uppger i samma intervju att de administrativa kostnaderna vid denna tid ökat och detta är ett av skälen till kortare perioder. (De utgjorde 17% av den kostnad föräldrarna betalade då)⁵⁴ .

Andra argument som jag hört från olika håll är att behovet av längre perioder minskat pga familjerna fått förbättrade ekonomiska villkor och att man byggt ut fritidshemsverksamheten.

⁵² DN 8/7 1998

⁵³ Hollari/Holmberg s 175

⁵⁴ Kristiansson ”Ett minne för livet” s 19

5. VEM ÅKTE DÅ – OCH HUR LÄNGE?

I det här kapitlet ges en bakgrund till några andra områden som diskuterats och som kan vara av intresse för utvärderingen.

Det gäller hur många barn som fått åka och hur länge, vilka barn som prioriterats och olika typer av kollo.

Antal kollo, barn och barndagar under olika år

Nedan följer en sammanfattning över antalet barn som fått åka på kollo under olika epoker. Uppgifterna har hämtats från en rad källor. Ibland har uppgifterna varit ofullständiga och/eller inte helt samstämmiga. Detta gäller inte minst statistiken från 90-talet. Felkällorna är dock av den storleksordningen att helhetsbilden ej förändras.

ÅR	Antal Kollo	Antal barn	Antal barndagar	Antal dagar i genomsnitt
1885	18	353		
1945	108	6 031		
1965	89	3 866		
1975	81	3 567 ⁵⁵	Ca 178 000 ⁵⁶	Fram till och med 1975 var nästan alla barn på kollo 50 dagar
1985	75	Ca 4 000	Ca 112 500 ⁵⁷	28
1986	72	Ca 4 000	89 500 ⁵⁸	22,4
1995		5 722 ⁵⁹		
1996		8 300	86 000 ⁶⁰	10,4
1998		6 307	67 076 ⁶¹	10,8
1999	43	5 408	54 673 ⁶²	10,0
2000		5 592	52 468 ⁶³	9,4
2001	46	5 710	Uppgift saknas ⁶⁴	

⁵⁵ Börjeson /Hofsten "Kollo 1985-1985"

⁵⁶ Siffrorna uppskattade utifrån att alla gårdar hade 50-dagarsperioder

⁵⁷ Jag har uppskattat antalet barn och barndagar utifrån antalet gårdar x dagar x ett förmodat snitt på 30 barn/gård (uppgift J.Larson 1986). Av de 75 gårdarna som drevs 1985 drevs 15 som 50-dagars kollo, 1 st som 7-dagarskollo (x 7 veckor), övriga 59 drevs med 2 st 25-dagarsperioder

⁵⁸ Uppgiften fr Jan Larssons "Fyra dagar mindre på kollo..."

⁵⁹ Uppgift från Sture Svedjedal utifrån statistik från f d Sommarbarnsbyrån

⁶⁰ Bilaga till tj.utlåtande. Idrottsförvaltningen 1999-09-30

⁶¹ Uppgift från Sture Svedjedal utifrån statistik fr f d Sommarbarnsbyrån

⁶² Idrottsförvaltningens uppföljning 2000. Tjänsteutlåtande Idrottsförvaltningen 2000-11-05

⁶³ Idrottsförvaltningens uppföljning 2000. Tjänsteutlåtande Idrottsförvaltningen 2000-11-05

⁶⁴ Jämförelse av antal barndagar kan ej redovisas pga att tre stadsdelar ej lämnat uppgift om antalet barndagar

2002	56	5 505	55 253	10,0
------	----	-------	--------	------

Man kan konstatera att på 90-talet och senare har **fler barn** varit på kollo jämfört med 70 och 80-talet. Däremot har **volymen** (dvs antalet barndagar) **halverats** sedan mitten på 80-talet.. Det genomsnittliga antalet dagar som barnen får lov att vara på kollo har också minskat kraftigt. Detta förklaras av att man successivt kortat längden på de perioder som erbjuds.

Till dessa siffror kommer några hundra funktionshindrade barn som åker på LSS-kollo. Sommaren 2002 åkte 311 barn, sammanlagt 5561 barndagar⁶⁵.

Det är fler kollar igång 2002 jämfört med åren innan. Man bör dock ta med i beräkningen att alla kollar inte haft full verksamhet t hela sommaren. På en del platser kan man ha haft ett par perioder på max 14 dagar. Flera kollar stod tomma vissa perioder under sommaren 2002 (tex Enskedegården som jag passerade mitt i värmeböljan i slutet på juli) då de utannonserade perioderna ej blivit fullbelagda. Utbudet av platser var större än det antal platser som stadsdelarna kunde köpa.

Periodlängd och kvalitet

Fram till 1985 var alla kollobarn ute hela (50 dgr) eller halva sommaren (25 dgr). Från 1986 kortas perioderna : De långa från 50 till 42 dagar (på 10 gårdar) och de korta 25 dgr blir 21 dgr (på 61 gårdar). Därefter minskas successivt längden på kolloperioderna. 1995 tog man bort 3-veckors perioderna och ersatte med 5- 19 dagar. Idag är de 5- till max 14 dagar .

Längden på kolloperioderna är något som debatterats livligt sedan man började korta ner dem i mitten på 80-talet och under 90-talet. Idag har jag inte hört någon som hävdar att 50-dagarsperioder skulle vara önskvärt men däremot har såväl föräldrar barn och kolloedare hävdat att det borde finnas längre perioder (ca 3 veckor) och att **kortare perioder än detta leder till sämre kvalitet** (se tex i några av inläggen i kapitel 4). Det som förefaller ha styrt under 90-talet är att ”ju fler barn som fått åka ju bättre”. Detta har genomförts genom att man kortat perioderna så att fler kunnat få åka. Personal och gamla kollobarn har protesterat och sagt att det försämrat kvalitén.. Chefen för den dåvarande Sommarbarnsbyrån Tommie Lindström däremot har hävdat **att kvalitet och tid inte hänger ihop**. Det har också hävdats att behovet av långa perioder inte är lika stort idag som tidigare. Genom att lyfta fram **antalet barn** som fått åka istället för antalet **barndagar så** har man den **halvering av kollos volym** som genomförts sedan 1985 inte varit synlig. (Se även synpunkter i delrapporten med enkäter till Entreprenörer och beställare).

Anmärkningsvärt är att jag med några få undantag inte hittat några studier av hur barn och föräldrar uppfattar innehållet i verksamheten och vad kollo

till den uppföljning som redovisas i tjänsteutlåtande, Idrottsförvaltningen 2002- 02-04
⁶⁵ Idrottsförvaltningens uppföljning i Tjänsteutlåtande, Idrottsförvaltningen 2002- 02-04

betyder för dem. Det finns nämnt lite, indirekt i de båda studierna om tid som refereras nedan- men jag har inte lyckats hitta någon mer omfattande studie⁶⁶ där detta varit huvudsyftet. Enligt uppgift genomförde Sommarbarnsbyrån vissa uppföljningar i form av enkla enkäter som skickades ut efter kollovistelsen (5-10 frågor). Det har dock inte varit möjligt att jämföra med dessa.

1986-87 gjorde Socialförvaltningens FOU- byrå en undersökning med anledning av att perioderna kortades från 25 till 21 dagar⁶⁷ och från 50 till 42 dagar. I rapporten redovisas kollo s målgrupp (barn och familjer) ,deras motiv för att låta barnen åka och konsekvenser av de kortade vistelsetiderna mm. Utredaren Jan Larsson skriver i sammanfattningen bl a :*”de fyra dagarna mindre per vistelseperiod medförde ingen katastrof för familjerna, men innebar uppenbarligen en viss kvalitetsförlust för verksamheten. --- slutomdömet måste därför bli att förkortningen av vistelsen var olycklig med tanke på att det i först hand är en ”kvalitetsprodukt” staden tillhandahåller i sommargårdsverksamheten*⁶⁸” Det som skulle försämra kvalitén i och med kortare tid är(enligt personalen att ”...det blir stressigt att hinna med allt och man har svårt att uppnå vistelsens höjdpunkt – den när gruppen är samspelt och det sociala utbytet mellan barnen och mellan ledare och barn ~~Larsson beskriver~~ Larsson beskriver också att det verkar bli en selektion så att barn med olika typer av sociala svårigheter i större utsträckning åkt på de längre 42-dgrs perioderna.

1993 genomfördes Jonas Hermansson⁶⁹ en enkätundersökning med ett 100-tal familjer som haft barn på kollo sommaren 1992. Han studerade bla familjernas åsikter om periodlängder samt vilka familjer som valde det som då var korta perioder (7-14 dagar) och vilka föredrog längre perioder (21 dgr) Han fann att familjer med relativt god ekonomi , där barnen bodde med båda föräldrarna och som också hade fler alternativ på semestern valde de kortare perioderna. Barn med sämre ekonomiska förutsättningar, där barnen bodde med en förälder, i hyreshus ,som hade få andra möjligheter på semestern *i större utsträckning åkte på de längre perioderna.* 66% av de som svarat på hans enkät tyckte att kolloperioderna borde vara 3 veckor eller längre.

Hermansson summerar *”Många barn och ungdomar kommer till kollo och kan för första gången i sitt liv slappna av och vara sig själva och bli accepterade som de är. Man kan komma ifrån de roller man tvingats in i av skola och kamratgäng.---För att bygga upp det goda kamratskap och speciella trygghetskänsla som ofta infinner sig på kollo, behövs det ett visst antal dagar .Min egen uppfattning är att 21 dagar är ett minimum för att den känslan ska kunna uppnås.”*

⁶⁶ Undantaget Nordin ”Bergängen mitt hjärta..” som är en kvalitativ studie av två flickors kolloupplevelser

⁶⁷ Jan Larsson ”Fyra dagar mindre på kollo ...”

⁶⁸ som ovan s 65

⁶⁹ Jonas Hermansson ”14 dagar är de det kollo ?”

Vilka barn har åkt på kollo?

Mûnger beskriver att målgruppen de första 40 åren var "fattiga och klena" skolbarn".⁷⁰ Men också andra kriterier fanns med som att de inte fick vara för sjuka, ha god förmåga till anpassning etc. Arbetslöshet samt ensamma föräldrar var annat som kunde bidra till att barnen blev uttagna. De som tog ut barnen var lärare, läkare och skolsköterskor. Mûnger visar att det var barn från arbetarklassen men även nedre medelklassen som åkte på kollo.

Under Sommarbarnsbyråns tid skickades alla ansökningar dit. Sommargårdssekreterarna prioriterade efter familjernas särskilda vädjanden som kunde skrivas på blanketten. Man hade också kontaktombud på skolorna som hjälpte till. I början vände sig kollo till skolbarn (ca 8-13 år) senare åkte även yngre barn 1925 var medelåldern 10,5 år. På 40 talet skrev Socialstyrelsen att barnen inte borde vara äldre än 15 år.⁷¹ Mûnger visar också att det under hela 1900-talet funnits **en dominans av pojkar bland kollonibarnen.**⁷²

Detta tycks gälla även 1986 Larssons undersökning visar att **53 % är pojkar och 47 % är flickor.** Åldersfördelningen i hans undersökning är: 21% är 9 år el yngre, **47 % är 10-12 år** och 32 % är 13 år och äldre⁷³.

Han visar också att barn från **familjer med arbetaryrken är överrepresenterade** på kollo (jfr med Sthlm i stort). Däremot skiljde sig inte medelinkomsten. Det var också en kraftig överrepresentation för ensamboende (55 %) jämfört med 28% för hela staden. Flerbarnsfamiljerna var också överrepresenterade.

I Hermanssons undersökning från 1993 (se fg sida) är könsfördelningen **49 % killar och 51 % tjejer**⁷⁴. Här tycks alltså ett trendbrott ha skett vad gäller könsfördelningen.

Han finner också att åldersfördelningen är i stort densamma med en liten förskjutning uppåt. **50 % är 11- 13 år** och 29 % är 14-16 år. Han finner att det finns en skillnad mellan de som åker på 21- dagars perioder och de som åker 7- 14 dagar. **De som valde de längre perioderna** bodde oftare med endast mamma, i hyreshus, hade i mindre utsträckning bil(52%) och sommarstuga(33 %) och hade **färre materiella resurser** (44 % kom från ekonomisk grupp 5) jämfört med de som åkte på de kortare perioderna. 66 % av de som besvarat hans enkät ansåg att perioderna skulle vara 21 dagar eller längre.

Traditionellt eller specialinriktat kollo ?

⁷⁰ Mûnger

⁷¹ Mûnger s 81

⁷² Mûnger s 82

⁷³ Larsson s 34

⁷⁴ Hermansson J. "14 dagar är det kollo ?"

Specialinriktade kollon är inte direkt någon ny företeelse, även om profileringen förefaller ha blivit tydligare och mer utbredd nu jämfört med tidigare. Som exempel kan nämnas att på 70-talet kunde man välja på både ridning, segling och skapande verksamhet under samma period på kollot Västra Edsvik. Larson (se ovan) nämner också att det finns specialkollon för tex Ridning ,segling eller teater men att detta inte innebar att traditionella kolloaktiviteter helt försvinner från gårdarna ⁷⁵

1993 började staden upphandla kolloplatser av privata entreprenörer .Då sker en ökning av specialinriktade kollon. I början i mindre omfattning men det förefaller just nu pågå en stark utveckling mot allt fler specialinriktade kollo (jämförelsetal saknas)

Det jag definierar kollon som **specialinriktade kollon** är kollon som i kollokatalogen presenterat sig som inriktade på en viss aktivitet t ex sport-, djur- teaterkollo etc. (I bilagan redovisas hur olika kollon kategoriserats tab 2:5)

Om man studerar listan med alla kollo som finns i kolloinspektörens rapporter finner man att andelen specialinriktade kollo ökat **från 43 %** år 2001 **till 62 %** år 2002⁷⁶ Obs ! Siffran speglar **utbudet** av kollon – inte hur många barn som varit på olika typer av kollon. (Denna siffra redovisas i kapitel 6) Tendensen är densamma dvs att också andelen barn som varit på specialkollo ökat, än inte lika mycket som utbudet .

⁷⁵ Larsson J 2987 s 23.

⁷⁶ "Kolloinspektörsrapport 2001" och 2001.Bromma stadsdelsförvaltning

6. HUR MÅNGA HAR ÅKT?

I det här kapitlet redovisas basstatistik över antalet barn som varit på kollo sommaren 2002 samt fördelning mellan olika stadsdelar, entreprenörer, olika sorters kollo, hur länge man varit borta etc.

Idrottsförvaltningens årliga kollouppföljning har fått fram följande siffror. Sommaren 2002 åkte totalt **5 505 stockholmsbarn** på kollo.

Utöver dessa sökte ytterligare 1 688 barn som ej fick plats⁷⁷.

De var i genomsnitt på kollo i **10 dagar**.

Antalet barndagar var sammanlagt **55 253**.

Det genomsnittliga kollobarnet var **11,7år**.

60 % är **flickor** och 40 % är pojkar.

(Mer om kön, åldrar och andra bakgrundsfaktorer redovisas i kapitel 7).

Jämfört med 1985 så är det **fler barn** som varit på kollo 2002 men det är bara ca **hälften så många barndagar** som genomförts. Detta beror på periodlängderna (att antalet dagar som varje barn fått åka) minskats avsevärt.

Periodlängd

Hur länge har då barnen varit på kollo? Nedan redovisas fördelningen för både 2001 och 2002.

Tabell 6:1 **Periodlängd**
(% av samtliga barn i resp. grupp)

Antal dagar	Barn i föräldra- Undersökningen 2001		Barn i kolloenkäterna 2002	
	S:a		S:a	
5	14		6	
7	20		11	
8	10	44%	11	28 %
9	-		4	
10	1		2	
11	5	6%	6	12 %
12	20		34	
14	30	50%	26	60 %

⁷⁷ Beräkningen av de som sökt men ej fått plats grundar sig på de som sökt minus de som avböjt sin plats. Uppgifterna hämtade från tjänsteutlåtande till Idrottsnämnden 2003-02-28.

Man kan konstatera att det är en större andel av barnen som var på kollo 2001 som åkte korta perioder jämfört med de som var på kollo 2002.

Vilka typer av kollo har funnits och hur har man valt?

Sedan mitten på 90-talet har det blivit allt vanligare med kollon som är inriktade på en viss typ av aktivitet sk "specialkollo" . "Traditionellt" kallas de kollo som erbjuder ett mer blandat aktivitetsutbud. I årets kollokataloger kan man förutom traditionella kollon hitta :ridkollo, sportkollo, äventyrs-/friluftskollo, teaterkollo, kockkollo mm. Om man utgår från kolloinspektörens sammanställning över vilka kollon som var aktuella respektive sommar så får man följande fördelning mellan de olika kollotyperna:

Tabell 6:2 Utbudet av olika kollotyper
(Andelar av samtliga kollon respektive år)

	2001 Antal Andel Kollon	2002 Antal Andel Kollon
Trad kollo	22 50 %	16 31 %
Spec. kollo	20 43 %	32 62 %
Kollo f. barn m särsk. behov	4 7%	4 8 %
TOTALT		
Antal	56 100%	52 100%

Man kan konstatera att *utbudet* av specialkollon ökat med nästan 20 % andelar på ett år.

I nästa tabell kan man se *hur stor andel av barnen* som valt de olika kollotyperna i mina undersökningar.

Tabell 6:3 Andel barn på Traditionellt och specialinriktat kollo
(Andelar av samtliga i respektive grupp)

	Barn Föräldraundersök ningen 2001 Andel	Barn- enkäterna 2002 Andel
Trad kollo	58 %	46%
Spec. kollo	42 %	54%
TOTALT	100 %	100 %
ANTAL	(237st)	(838 st)

Resultaten visar samma tendens (en utveckling mot att fler barn åker på specialkollo) men det är inte lika stora skillnader som i tabellen över antalet kollon i *utbudet*. Skillnaden mellan de båda tabellerna kan troligen delvis förklaras av att alla kollon kanske inte erbjöd och /eller genomförde

verksamhet hela sommaren (T ex En del av de entreprenörer som erbjuder specialkollon har också annan lägerverksamhet delar av sommaren).

Periodlängder och kollotyp

Jag undersökte också om det var någon skillnad mellan kollotyp och hur många dagar vistelsen innebar. Dessutom vill jag se hur barn i olika åldersgrupper valde:

Tabell 6:4 Periodlängd fördelat på kollotyp och stadie.
(% av samtliga / stadie och kollotyp)

Kollotyp Periodlängd (Antal dgr)	Totalt	LÅG stadiet	MELLAN Stadiet	HÖG- Stadiet
Special				
5-8	32	22	31	47
9-11	22	20	27	17
12-14	46	58	42	36
Sa:	100	100	100	100
Traditionellt				
7	20	43	21	-
12-14	80	57	79	100
Sa:	100	100	100	100

Man kan konstatera att av de som åkt på traditionellt kollo så är det ca 80 % som varit på 12- 14dagsperioder. Motsvarande siffra för specialkollo är 46 %.

Man kan också se att det finns relativt stora skillnader mellan hur de olika stadiegrupperna fördelar sig inom traditionellt respektive specialkollo: Dubbelt så många bland de lågstadiebarn som åkt på traditionellt har åkt ca 1 vecka jämfört med motsvarande grupp bland de som valt specialkollo. Däremot är det betydligt större andel bland mellan- och högstadieelever som valt traditionellt som också åkt 12-14-dagsperioder jämfört med den andra gruppen. Om detta beror på att traditionellt kollo erbjuder längre perioder i större utsträckning eller om äldre ungdomar själva föredrar traditionell kollo är svårt att veta.

Man kan också se att det finns skillnader mellan hur barn med olika ekonomiska resurser väljer kollotyp. Detta redovisas i nästa kapitel.

Antal och andelar barn från olika stadsdelar som varit på kollo sommaren 2002

Ett av målen för stadens kollo verksamhet är att kommunal likställighet ska gälla för innevanarna i olika stadsdelar. Idrottsförvaltningens har sedan överlämnandet till stadsdelarna gjort en årlig uppföljning över antalet barn som åkt från olika stadsdelar. I årets uppföljning redovisas bl. a. hur stor andel av respektive stadsdels barn som varit på kollo samt om alla eller

vissa prioriterade grupper får åka. I tabellen redovisar jag dessa siffror samt hur många barn från respektive stadsdel som besvarat barnenkäten . Dessutom finns i kolumnen längst ut ett mått på andelen barn från de mest resursstarka gruppen dvs man bor i villa/radhus och har tillgång till minst två andra materiella fritidsresurser som tex bil, båt el sommarstuga.(se vidare i kap 7).

Tabell 6:5 Antal och andel barn/stadsdel som varit på kollo

	Antal barn som besvarat barnenkäten	Antal barn som åkt 2002	Andel kollobarn av alla 7-16 åringar i stadsdelen ⁷⁸ (%)	Andel barn från Ek grp 1+2 i B-enk (%)
Älvsjö	58	395	13 x	41
Enskede- Årsta	86	552	11,9 x	38
Farsta	56	570	11,1	33
Hägersten	34	347	11,0	<20
Skarpnäck	53	495	9,8	<20
Vantör	39	370	9,2	<20
Skärholmen	30	397	8,7	<20
Kista	34	334	8,3 x	31
Bromma	61	325	7,3 x	33
Katarina- Sofia	1*	186	6,6	-
Liljeholmen	10	146	6,0	<20
Hässelby/ Vällingby	69	391	4,9	45
Maria / Gamla Stan	9*	219	4,1	-
Spånga- Tensta	21	194	3,6	33
Östermalm	13	151	3,6	25
Kungsholmen	16	85	3,3	31
Rinkeby	11	76	3,0 x	<20-
Norrmalm	17	96	2,5	<20-
(Söder)	30*			-
TOTALT		5 050	Snitt : 7,1	

*) Barnen p Söder hade svårt att veta vilken SDN de tillhörde

x) I dessa stadsdelar får alla barn som sökt åka. Övriga sdn har någon form av prioritering.

<20) 20 % eller lägre andel av barnen tillhör ek grupp 1+2 (Se i kapitel 7)

Det är många barn som söker till kollo som inte får plats. Tabellen ovan visar också att det finns stora variationer mellan **hur stor andel barn** som får åka från de olika stadsdelarna. Endast i 5 stadsdelar fick alla barn som ville en kolloplats. Hur stor andel av de olika stadsdelarnas barn (i kollo-

⁷⁸ Tabell 9. Idrottsförvaltnignens statistik /uppföljning av kollo 2002.

åldrarna 7-16 år) som fått plats **varierar från 2,5 % av Norrmalmsbarnen till 13 % av Älvsjöbarnen**. I Rinkeby får alla barn som vill åka men det var inte fler än 3 % som sökt.

Det finns inte heller några tydliga samband mellan att stadsdelar med stor andel låginkomststagare skickar fler och tvärt om.

I tabellen på fg sida har jag valt redovisa hur stor andel relativt välbeställda barn som varje stadsdel haft på kollo – baserat på de som besvarat barnenkäten. Dvs. hur stor andel barn ur Ekonomisk grupp 1+2 som åkt av stadsdelarna är andelen "välbeställda" barn 25% eller färre. I samtliga dessa stadsdelar har man haft någon form prioritering.

I övriga stadsdelar varierar andelen barn från grp 1+2 från ca 40% av barnen från Hässelby/Vällingby samt Älvsjö till ca 30 % av barnen från Kista och Kungsholmen. (Jämförelser är inte möjlig för barn som åkt från Söder och Gamla stan av skäl som anges i noten * under tabellen)

Några tänkbara förklaringar till dessa stora skillnader samt hur stadsdelarna prioriterat i de fall inte alla får plats redovisas i redovisas i kapitel 15 "Råder kommunal likställighet?".

7. BARNEN OCH DERAS FAMILJER

I det här kapitlet presenteras de barn och familjer som deltagit i undersökningen med avseende på bakgrundsfaktorer. Här redovisas också varför föräldrarna vill att barnen ska åka på kollo samt i vilken utsträckning barnen varit borta från stan utöver kollovistelsen. En del av de strategiska bakgrundsvariablerna kommer att jämföras med tidigare undersökningar som presenterats i kap 5.

Sommaren 2001 åkte 5 710 barn på kollo. Vi har intervjuat föräldrar till 237 av dessa barn.

Sommaren 2002 åkte 5 505 barn på kollo. Av dessa har 853 fyllt i vår enkät när de var ute på kollo.

Kön

Det är generellt sett fler flickor som åker på kollo. I föräldraundersökningen var könsfördelningen 58 % flickor och 42 % pojkar. I barnundersökningen är fördelningen 60 % flickor och 40 % pojkar.

Tabell 7:1

Kön fördelat /stadie

(% av samtliga i barnenkäten/stadie)

	LÅG Stadiet	MELLAN Stadiet	HÖG- Stadiet	Trad kollo	Spec. Kollo
Flickor	66	61	53	55	65
Pojkar	34	39	47	45	35

Man kan konstatera att flickorna dominerar på alla tre stadierna men att skillnaderna är ganska små bland högstadieungdomarna. Det finns också skillnader mellan olika kollon och kollotyper. Flickorna dominerar mest på specialkollona, på djur-, rid- och teaterkollo. Pojkar dominerar på de flesta av sport- och äventyrskollona (gäller dock inte Kasvikens Äventyrskollo, jämn könsfördelning och Danebo sportkollo med ngt fler tjejer). De flesta av de kollon som har jämn könsfördelning är traditionella kollon (se vidare i bilagan).

Alla undersökningar som jag har hittat talar om en övervikt av pojkar. 1993 redovisas för första gången en förändring så att det blir en majoritet flickor.

Jonas Hermanson⁷⁹ redovisar då 51% flickor. Denna tendens verkar således ha förstärkts sedan dess.

Ålder

Kollobarnens **medelåldern** är **11,7år**. Skillnaden mellan könen är ganska liten. Flickorna är aningen yngre i snitt dvs 11,6 år och pojkarna 11,9 år. Det finns ganska stora skillnader vad gäller medelåldern på barn från olika stadsdelar. Den lägsta snittåldern har barn från Östermalm 10,9 år och den högsta finn bland barn från Kungsholmen 13,1år. I övrigt varierar värdena mellan 11,2 till 12,4 år. (Se tabell 7:11 och 7:12 i bilagan)

Skillnaderna mellan stadsdelarna beror troligen på att man prioriterar olika åldersgrupper då inte alla fått plats (se kap.15) I bilagan redovisas även en sammanställning över medelåldern på respektive kollo.

Nedan följer en sammanställning över kollobarnens åldersfördelning. Traditionellt har andelen mellanstadiebarn alltid dominerat (runt 50 %) 1983 var denna andel 47 % i Socialförvaltningens rapport⁸⁰

Tabell 7:2

Åldersfördelning utifrån stadier?

(% av samtliga i respektive undersökning)

	LÅG Stadiet	MELLAN Stadiet	HÖG- Stadiet
Barn som åkte 2001	21	51	29
Barn i kolloenkäten 2002	22	58	20

Av dessa siffror förefaller det som det skett en förskjutning mot att fler mellanstadiebarn och färre högstadiebarn fått åka på kollo sommaren 2002.

Barnens familjer

Bilden av barnens familjer kommer huvudsakligen från föräldraintervjuerna. I de flesta fall är det (78 %) är det mamman som svarat på intervjuerna och det är vårt allmänna intryck att mammorna (generellt sätt) verkar ha mer kunskap om detaljerna i barnens kollovistelse än fäderna. Enligt de flesta av föräldrarna bodde barnet med mamman.

Tabell 7:3

Familjebild

(% av samtliga i respektive grupp)

Barnen bor med	Kollobarn representerade i föräldraundersökningen 2001	Hela Sthlm stad ⁸¹ .	Hermans son -93
----------------	--	---------------------------------	-----------------

⁷⁹ Jonas Hermansson "14 dagar är det kollo?"

⁸⁰ Larsson J 1983 s 34

⁸¹ USK områdesdata 2002.

Båda föräldrarna	45	64	43
Mamma	31	31	44
Pappan	7	6	-
Växelvis hos mor och far	12	?	4
Ngn annan	6		10

Jämförelsesiffrorna med hela Sthlms stad haltar lite då USK inte har någon kategori för de barn som bor växelvis med båda föräldrarna. USK vet ej om dessa förts till ensamstående eller gifta/samboföräldrar. Siffrorna längst till höger är Hermanssons siffror från 1993⁸²

Det verkar finnas en tendens till att 2000-talets barn i mindre utsträckning bor med bara mamma – men fler bor med pappa eller växelvis. Andelen kollobarn som bor med båda föräldrarna verkar vara lika liten som 1993.

Antal barn

22 % av familjerna har 1 barn
54 % har 2 barn ,
19 % har tre barn och
6 % har 4 barn eller fler.

I Hermanssons undersökning hade 46 % tre barn eller fler. Andelen familjer med tre barn eller fler har således minskat. med 21 %-enheter.

Hur många av familjens barn har varit på kollo?

Siffrorna nedan visar hur stor andel av familjens barn som varit på kollo sommaren 2001. (Vi har dock inte undersökt hur många av familjernas barn som var i "kollo-åldern")

64 % skickar 1 barn, (jämfört med att 22 % består av 1- barnsfamiljer).
33 % skickar 2 barn och
4 % skickar 3-4 barn på kollo.

Invandraranknytning

64 % Båda föräldrarna födda i Sverige (60 %)
27 % En förälder född i Sv + en utomlands (16%)
6 % Båda föräldrarna födda utomlands+ barnet fött i Sverige (14%)
2 % Båda föräldrarna + barnet fött utomlands (10%)

Siffrorna inom parantes är från Elofsson/Blomdahls fritidsvanestudie för Stockholm (som besvarats av ca 3000 mellan och högstadieskolebarn). Jämfört med Stockholmsungdomar i stort så är **barn vars båda föräldrar är födda utomlands underrepresenterade** bland kollobarnen. Siffrorna från Hermansson studie från – 93⁸³ visar samma andelar barn med invandraranknytning som i denna studie.

⁸² Hermansson J. 1993 kap 4.

⁸³ Hermansson J. kap 4

Familjernas ekonomiska resurser

Ett sätt att få en uppfattning om familjernas resurser är att se vilken avgift de betalat för barnens kollovistelse. I samband med ansökan uppger föräldrarna sin sammanlagda inkomst såvida den är lägre än 18 000:-/mån. Om familjen tjänar mer så placeras de i avgiftsgrupp 3. De som placeras i avgiftsgrupp 1 har en månadsinkomst under 10.000:-⁸⁴.

Tabell 7:4 **Föräldrarnas avgiftsgrupp**
(% av samtliga i föräldraundersökningen)

Avgifts grupp	%	Totalt 2002*
1	12	13
2	27	23
3	61	64
N	212 st	

Bortfall 41st

* =Siffror från Idrottsförvaltningens statistik fr alla stadsdelar⁸⁵

Drygt 60 % hamnade i den högst inkomstgruppen . I de fall barnen bor med båda föräldrarna så hamnar troligen de flesta (även om de är låginkomstagare) i denna avgiftsgrupp.

För vidga bilden av familjernas ekonomiska resurser frågade jag dels om boendeform och dels om tillgång till några sk ”materiella fritidsresurser” dvs om man har tillgång till bil, båt (som man kan sova i), sommarstuga, samt husvagn :

Tabell 7:5 **Materiella fritidsresurser**
(% av samtliga i respektive grupp)

Ekonomiska Resurser	Föräldraunder sökningen	Barn enkäten
Boende		
Hyreslägenhet	56	48
Bostadsrätt	17	20
Villa /radhus	25	31
Tillgång till		
Bil	65	76
Sommarstuga	42	51
Båt		
(som man kan sova i)	12	8
Husvagn	3	8
N	215	825

Bortfall: Föräldraundersökningen 12 st. Barnenkäten:27st

⁸⁴ Se t ex Kollokatalogen 2002

⁸⁵ Idrottsförvaltningen kollouppföljning 2002 Tjut. 2003 -02-28 04

Om man jämför resultaten kan man notera en skillnad mot att barnen från 2002 verkar ha fler resurser än de barn som representerade i föräldraundersökningen från 2001. (Jag hade förväntat mig att det skulle vara en större andel barn som svarat hyreslägenhet då många barn inte visste om det var hyres eller bostadsrätt.)

Fritidsforskarna Blomdahl och Elofsson har konstruerat ett ekonomiskt index utifrån boende och materiella resurser⁸⁶. Grupp 1 utgörs av de som bor i villa/ radhus och har tillgång till de flesta av fritidsresurserna. Grupp 5 är de som bor i hyreslägenhet och saknar bil och övriga fritidsresurser (övriga grupper :se not 86)

Tabell 7:6 Ekonomiska resurser –
(% av samtliga i respektive grupp)

Ekonomisk grupp	Föräldra-Gruppen	Barnen	Hermans-son -93
1	2	5	2
2	20	25	12
3	48	41	35
4	15	19	16
5	16	10	35
N	225	825	103

Man kan konstatera att det är en större andel barn som tillhör ekonomisk grupp 1+2 bland de barn som var på kollo 2002 jämfört med de som är representerade i föräldraundersökningen (2001). Det har också blivit färre i grupp 5 (den grupp med minst resurser).

Om man jämför med Hermanssons undersökning från 1993 verkar det ha skett en kraftig förändring⁸⁷. Detta innebär att **andelen barn från** de två grupperna 4-5 som har **minst tillgång materiella resurser** (som tex sommarstuga) **har minskat från sammanlagt 51 % till 29 % !**

⁸⁶ Se tex Blomdahl Ulf "Folkrorelserna och folket" där man använt följande grupper:

Ekonomisk grupp 1= Bor i villa/radhus samt har tillgång till bil, båt (som man kan sova i) och sommarstuga

2=Bor i villa/radhus/bostadsrätt samt har tillgång till två av resurserna bil, båt, sommarstuga

3= Övriga

4= Bor i hyreslägenhet + och har en av fritidsresurserna

5= Bor i hyreslägenhet men saknar övriga fritidsresurser

⁸⁷ Hermansson 1993 kap 4.

Ekonomiska resurser och val av kollo typ

Jag har också undersökt om barn ur olika ekonomiska grupper föredrar olika typer av kollo. **Barn från välbeställda familjer (Ek.grp 1+ 2) väljer till 2/3 (68%) specialinriktat kollo.** Motsvarande siffra för barn från ekonomisk grupp 4+5 är 45% (se även bilagan tabell 7:14).

Tendensen blir ännu tydligare om man utgår från de 3 avgiftsgrupperna för kolloavgiften. 38% av barn till föräldrar i den högsta avgiftsgrupper väljer traditionellt kollo .Barn till de som betalar lägst kolloavgift väljer till 64% traditionellt kollo .(Tabell 7:13 i bilagan)

Vad har man gjort på sommaren förutom kollo?

Vi frågade också familjerna om barnets möjligheter att komma från stan (bortsett från kollovistelsen som ju varat 1-2 veckor) Sommarlovet är ca 10 v. Resultaten redovisas i tabell på nästa sida.

Tabell 7:7

Hur många veckor var barnen hemma i stan?

(% av föräldrarna)

Antal Veckor	Totalt
0	12
1-2	16
3-4	31
5-6	29
7 v. el mer	13

Man kan konstatera att 28 % av barnen tillbringat ingen eller endast kort tid i stan . Lika stor grupp har varit hemma 5- 6 veckor och därmed haft möjlighet att åka någon annanstans än kollo, någon eller några veckor.

42 % har varit hemma i stan 5 veckor eller längre

13 % har tillbringat nästan hela sommarlovet ,förutom kolloperioden, i stan.

Vi ställde också en av SCBs frågor till föräldrarna :”Har du under de senaste 12 månaderna, på din fritid, gjort någon resa i Sverige eller utomlands som varat minst en vecka ?

40 % av föräldrarna hade inte gjort en sådan resa.

Här märks också en skillnad mellan föräldrar vars barn varit på traditionellt kollo där 44 % gjort sådan resa och föräldrar vars barn varit på specialkollo där 56 % gjort en sådan resa.

Varför kollo ?

Vi frågade föräldrarna varför de ville att barnet skulle åka på kollo. Nedan följer ett urval av deras svar:

- Semestern täcker ej barnens ledighet. Kollo är bra – barnen lär sig självständighet.

- Barnet ville själv och ska få träffa andra barn och träna självständighet.
- Barnet tycker om kollo. Jag tycker det är bra om de kommer ut (inte sitta inne) och - får träffa andra barn.
- Han skulle byta miljö, träffa nya barn och bli modigare.
- Komma från stan till naturen när föräldrarna arbetar.
- Barnen ska få uppleva sommar och sol, bara vara, leka och njuta sommarlov långt från datorerna.
- Det är en fantastisk möjlighet, jättekul att få komma iväg från stan.
- Bra att få utvecklas och umgås i grupp.
- Man vill täcka in sommarlovet med saker att göra. Har själv bara 5 veckors semester.
- Hon ville lära sig rida och det är billigare med ridkollo än ridläger.
- Ville åka med kompisar som skulle på samma läger.
- Lära sig umgås med andra vuxna.
- Träffa andra barn och vara sig själv.
- Slippa fritis, göra något annat.
- Jag har så knackig ekonomi så detta var ett alternativ.
- Barnet behöver tid för sig själv – har handikappat syskon.
- Barn och föräldrar behöver komma ifrån varandra.
- Bra att barnet får träffa andra barn från andra miljöer (Bromma)
- Barnet får chans att möta svensk kultur (Skärholmen)

Föräldrarna svar har grupperats i efterhand och sammanställts i tabellen nedan. (Fler än ett svarsalt./person var möjligt.)

Tabell 7:8 **Varför ska barnen åka på kollo**
(% av samtliga i föräldrar. Fler svar/person)

Motiv	%
Barnet ville själv	50
Bra för barnen att byta miljö	41
Barnet får tillsyn när man jobbar	35
Man vill att barnet ska få nya vänner	21
Bra social träning	19
Barnet skulle lära sig något	12
Barnet lär sig klara sig själv	12
Barnet ska få chans pröva/utöva viss aktivitet	12
Barnet ska få vara med om något kul	8
Annat	6
Föräldrarna behöver vara lediga	5
Barnet varit förr ,vill åka igen	5
Föräldrarna tycker kollo är bra	2
Vill att barnen ska träffa barn från andra miljöer el. kulturer	2

Det dominerande motivet är att barnet ville själv och man vill att barnen ska få chans till miljöombyte /komma från stan. Man önskar tillsyn när man själv jobbar. Sommarlovet är ju ca 10 veckor och som många föräldrar säger "man har ju bara 5 veckors semester". Påfallande många nämner också motiv som handlar om att barnen ska få nya vänner social träning ,klara sig själv etc. Ca 1/5 tar upp motiv som handlar om att barnen ska få ha

kul eller utöva viss aktivitet. Intressant är också att några föräldrar nämner kollo som integrativa möjligheter. Både svenska och invandrarfamiljer nämner att det är bra för deras barn att möta barn från andra kulturer och miljöer.

Av tabellen nedan framkommer att drygt hälften av barnen hade fritidsplats – men några föräldrar nämner ändå att man vill låta ”barnen slippa fritids”. Ett barn skrev själv något som kanske kan förklara varför:

? *Jag tycker att alla ska få åka på kollo. För att de som går på fritids brukar inte få göra så mycket utflykter för att det är för lite pengar och personal.*

Vi frågade föräldrar till låg och mellanstadiebarn vilken typ av tillsyn barnen normalt hade under våren före kollovistelsen.

Tabell 7:9 **Vilken tillsyn efter skolan på våren ?**
(% av låg- och mellanstadieföräldrar)

Typ av tillsyn	%
Fritidshem	51
Fritids- /mellanstadieklubb	13
Hemma med någon annan i familjen	10
Hemma själv	21
Annat	5
N= 156	

Vi frågade även föräldrarna om *det någon gång under sommaren ett glapp då man hade svårt att få tillsyn för det barn / de barn som varit på kollo?*

73 % av familjerna uppgav att man haft sådana problem. Detta löstes på en rad olika sätt, med att pussla till exempel passning av far- och morföräldrar, ta med barnen till jobbet etc.

ca 13 % uppger att deras låg- och mellanstadiebarn fick vara själva hemma.

Har barnet extra resurser?

En fråga som ofta diskuteras bland entreprenörer och beställare är barn med särskilda behov. Det visar sig vara svårt att få fram information om detta (och i god tid). Barnens föräldrar vill inte alltid berätta – ett av flera skäl kan vara att man är rädd för att barnet inte ska få åka om det är för resurskrävande.

9 % av föräldrarna uppger att deras barn har extra resurs i skolan. Vi har dock inte frågat vilken typ av resurs

Bara i **2 %** av fallen hade barnen även haft resurs **på kollo**. Vi försökte fråga ”Vad tänker du om detta?” men det var svårt att få fram något. En mamma sa dock att hon inte visste om att barnet kunde få resurs på kollo.

Kolloerfarenheter i familjen ?

20 % av de intervjuade föräldrarna hade själva varit på kollo som barn.

I barnenkäten var det endast högstadiebarnen som fick frågan ”Har du varit på kollo (minst 2) somrar innan denna ?

66 % av de tillfrågade hade sådan kolloerfarenhet

I föräldraintervjuerna framkommer att

63 % av barnen (oavsett ålder) **varit på kollo tidigare** och att

1/3 av dessa åkt tillbaka till samma kollo som man varit på förra sommaren. En fjärdedel av alla barn som var på kollo sommaren 2001 hade varit på kollo 3 somrar eller mer , innan dess

Tabell 7:10 Hur många somrar på kollo ?

(% av föräldrarnas svar)

Antal somrar förut	Totalt
0 (Man hade varit för första gången sommaren 2001)	37
1-2 somrar	37
3-4	15
5-6	6
7-8	4

Man kan även se av materialet att de som varit på kollo i **fler än 2 somrar till 70 % väljer traditionellt kollo.**

Av de som är första eller andra sommaren på kollo väljer 56 % traditionellt. Dvs specialkollon verkar locka ”nya kollobarn ” bland högstadieungdomarna i högre utsträckning än traditionellt kollo.

8. UTBUDET OCH STADSDELARNAS HANDLÄGGNING

Ett av skälen till att lägga ut kollo på entreprenad var att sänka priserna, bredda utbudet och familjernas valmöjligheter. En förutsättning för att kunna välja är då även att det finns bra information om de olika alternativen. I det här kapitlet redovisas åsikter om information, utbud och vilka grupper som föredrar olika alternativ.

Informationen

Stadsdelarna har upphandlat och sedan presenterat utbudet i kollokataloger. Sommaren 2001 fanns 5 olika kataloger (utifrån stadsdelarnas upphandlingsgrupper). Sommaren 2002 fanns 3 kataloger. De största upphandlingsgrupperna har tryckt 20-sidiga kataloger i färg. Någon/några stadsdelar har nöjt sig med en kopierad variant. Innehållet har dock varit i stort sett detsamma. Stadsdelarnas info har funnits på nätet. Man har dock använt olika distributionskanaler. Några förvaltningar har delat ut i skolan – andra har skickat hem. En del föräldrar har framfört att det fungerar dåligt att distribuera via skolan – barnet kanske är borta den dagen eller missar av annan anledning. Flera föräldrar i sådana stadsdelar har påtalat detta och menat att man upplevt att förvaltningarna "...nästan gömt katalogerna?". De flesta entreprenörer har också haft hemsidor vilka har varierat i innehåll och omfattning. Några innehåller ungefär samma info som finns i katalogen fast med lite mer bilder. Andra kollar har ganska omfattande hemsidor med olika infosidor till barn respektive föräldrar, med berättelser från förra sommaren, presentation av personalen, Gästbok mm.

Föräldrarna fick utöver de "vanliga frågorna" betygsätta 10 olika områden. Betygsskalan går från 1-5 där 5 = bästa betyg. I detta och de följande kapitlen redovisas resultaten utifrån område och hur poängen fördelar sig. I kapitel 12 redovisas en sammanställning över samtliga områden utifrån medelbetyg. Den första betygsfrågan löd: *Vilket betyg vill du ge den information du fick inför val av kollo?*

Tabell 8:1 BETYG på Information vid kolloval (katalogen mm)

(% av samtliga föräldrar)

Betyg	Totalt
1.	-
2.	6
3.	17
4.	51
5.	27

De flesta föräldrar ger informationen höga betyg.

Föräldrarna fick också möjlighet att kommentera sitt betyg på informationen: Av dessa kommentarer kan man bla utläsa att

12 % vill ha mer info om respektive kollo

3 % klagar på svårt få tag på katalogen

Speciellt föräldrar från Liljeholmen och Kungsholmen klagade på att det var problem med att få tag på katalogen inför 2001:

- *Vi fick kollokatalogen för sent. Skolan missat att dela ut.*

- *Lite sämre än 2000. Katalogen och beslut för sent.*

Flera tar upp att det är för lite information i katalogen:

- *För lite info om respektive ställe. Svårt bilda sig en uppfattning*

- *Kollots standard otydlig i katalogen man saknar också kartor*

- *Svårt få grepp om huvudman, personalen och vilken utbildning de har*

- *Man kunde också förtydliga verksamheten och vad man förväntar sig av barnen på t ex specialkollo*

Men flera är också nöjda och tycker den är fin:

- *Bra språk så barnet kan läsa och välja själv*

- *Tjusig broschyr, fångade barnens intresse*

Några tar också upp allmänna synpunkter t e x:

- *Hade önskat en översikt i tabellform där man kunde se veckor och ställe och åldrar – då blir det lättare att se vad som finns att välja på de veckor barnet vill åka. Man kunde också förtydliga verksamheten och vad man förväntar sig av barnen på t ex specialkollo Det skulle också vara bra med fler kollon före midsommar"*

- *Stadsdelen verkade ha köpt färre platser än katalogen visade*

Några klagar också på att entreprenörernas hemsidor inte fungerade eller inte var så informativa som man skulle önska.

Åsikter om utbudet

På frågan *Finns det tillräckligt att välja på ?* svarade

70 % JA. De övriga som svarade nej (70 personer) ombads då att berätta om sina önskemål.: Den största gruppen var då de som önskar längre perioder men det finns även några som önskar fler korta perioder samt mer att välja på .

Bland de kommentarerna kan man läsa: *Jag/ vi saknar ...*

....barn och föräldrakollo.

... introduktionsläger för mindre barn t ex bara över en helg.

....fler idrottskollo, fler rid och djurkollo.
 ... Friluftskollo "modell I ur och skur"
gärna samma start och slutdatum för flera kollo då syskonen åker på olika kollo (ensamstående pappa)
 ... Det skulle också vara bra med fler kollo före midsommar"

Föräldrarna fick även frågan "vad anser ni om priset på kollovistelsen?"

Tabell 8:2 **Åsikter om priset**
 (% av samtliga föräldrar)

	Totalt
Billigt	23
Ganska billigt	22
Varken billigt el dyrt	38
Ganska dyrt	13
Mycket dyrt	4

Knappt hälften anser att priset är billigt/ganska billigt 17 % att det är g:a dyrt/ mycket dyrt. Ca 10 % uppger att priset påverkat vilken periodlängd man valt och att man skulle velat skicka barnet på längre period om det varit möjligt.

I övrigt framkom det **att 91 % har fått det kollo man hade som sitt förstahandsval**

Hur många dagar ska kollo vara?

Som tidigare nämnts har frågan om hur många dagar kollo bör vara diskuterats sedan mitten på 80-talet. Vi frågade därför både föräldrar och de äldsta barnen om deras synpunkter: Hur lång tid bör kollo vara?

Hur många dagar ska kollo vara enligt föräldrarna?

Nedan följer en sammanställning av föräldrarnas svar:

Tabell 8:3 **Önskemål om periodlängd**
 (% av samtliga föräldrar)

Önskat antal veckor	Totalt
1-2	50
3-4	40
Annat	10

Man kan konstatera att ca hälften är nöjda med de nuvarande periodlängderna **40 % önskar 3 – 4 veckor** och övriga anger andra periodlängder. 16 % tillägger också att "....det beror på barnets ålder. "

Hur lång tid bör kollo vara enligt barnen ?

Högstadieungdomarna fick frågan om hur länge de ansåg att kollo skulle vara. Orsaken att det endast var denna grupp som fick frågan var att jag var tvungen att begränsa antalet frågor till de yngre barnen samt att jag antog att de äldre skulle ha mer kolloerfarenhet att grunda sitt svar på.

58 % av högstadieungdomarna tycker att kollo ska vara **1-2** veckor.

42 % skulle vilja att kollo var **3 veckor eller längre** (dvs ungefär lika stor andel som föräldrarna)

Önskemål kom även från om längre perioder kom dock upp spontant på flera öppna frågor även från de yngre barnen. Ungdomarna fick också följdfrågan "Varför just så lång tid?" De vanligaste motiven var att "*det tar tid att lära känna nya kompisar*", "*det är så roligt*", "*vill inte åka hem*" (Svaren på denna redovisas utförligare i kapitel 13.)

Vilka barn önskar korta respektive längre perioder ?

Jag har även undersökt om det fanns några skillnader vad gäller bakgrundsfaktorer mellan de barn som är nöjda med periodlängderna och de som önskar längre. Resultaten visar då att det finns stora skillnader mellan ungdomarna beroende på vilka ekonomiska resurser familjen förfogar över. Bland de ungdomar som kommer från familjer med goda ekonomiska resurser (ek.grupp 1 och 2) ⁸⁸ anser de flesta, 84% respektive 78 % att det räcker med 1- 2veckorsperioder.

Av de som tillhör ek. grupp 4 (ganska små resurser) är det hälften och bland de som tillhör ekonomisk grupp 5 (mycket små resurser) är det bara 28 % som tycker att 1-2 veckor räcker. I den grupp som **bor i hyreshus** och där familjen **inte har tillgång** till bil eller några andra materiella fritidsresurser är det således **72 % som skulle vilja att kollo var 3 veckor eller längre.**

Den tydliga skillnad som finns mellan de som åkt på traditionellt kollo respektive specialkollo när det gäller familjernas resurser slår också igenom när det gäller önskemål om periodlängd. Av de som var på traditionellt kollo ansåg 56 % att kollo skulle vara 3 veckor eller längre. Av de som var på specialkollo var det bara 15 % som tyckte samma ska. (Det finns ingen skillnad mellan hur killar och tjejer svarat på denna fråga.)

Föräldrarnas synpunkter på stadsdelsförvaltningarna

Föräldrarna fick också frågan. "Stadsdelsförvaltningen sköter ju utskick av kollokataloger, placeringar, tar in avgifter mm. Vilket betyg vill du ge deras arbetsinsats?".

Tabell 8:4

Betyg på Stadsdelsförvaltningarnas arbete 2001

((% av samtliga föräldrar)

BETYG	%
1	4

⁸⁸ För förklaring av Ek resurser kapitel 7

2	8
3	19
4	39
5	29

Genomsnittsbetyg för samtliga föräldrar **är 3,8** (Jämfört med hur föräldrarna har betygsatt i övrigt är detta är det område som får lägst betyg av föräldrarna. Se vidare i kapitel 12)

Det man främst är missnöjd med rör kollokatalogen och tidpunkt för besked om kolloplats.

12 % klagar på att det är för svårt att få tag på katalogen

5 % är missnöjda med att de fått besked om plats för sent

8 % har andra synpunkter

Betygen varierar mellan o lika stadsdelar⁸⁹. De stadsdelar som får högst snittbetyg är :

Spånga Tensta (4,5) ,Östermalm (4,4), Vantör (4,2), Kista (4,1) och Norrmalm (4,1) (Rinkeby 5 – men där deltog bara en person)

De som får lägst är:

Liljeholmen (2,3), Katarina Sofia (2,5), Skarpnäck (3,4) Älvsjö och Maria Gamla Stan (3,5)

(Siffror för samtliga sdf i bilagan)

⁸⁹ Medelpoäng för samtliga stadsdelar redovisat i bilagan

9. FYSISK TRYGGHET

Alla är överens om att barnen ska känna sig trygga på kollo - men på vilket sätt? Om man ser till stadsdelarnas beställning av kolloverksamhet så kan man konstatera att där finns en mängd punkter som avser den fysiska tryggheten. Det handlar t ex om brandsynsprotokoll, säkerhetsföreskrifter vid bad men också antal måltider etc. I kolloinspektörens uppdrag har också ingått att följa upp detta. Det finns däremot mindre preciserat kring den psykiska och sociala tryggheten, t ex sådant som rör ledarnas omsorg **barnen**, deras förmåga att hålla ordning, skapa god sammanhållning, stävja mobbning etc. Denna typ av trygghet är naturligtvis svårare att beskriva och följa upp, men därför inte mindre betydelsefull.

I detta kapitel redovisas svaren på frågor som rör den fysiska tryggheten. "Fysisk trygghet" handlar om att barnen inte ska behöva råka ut för skador , olycksfall, få bra mat, bo hyfsat och bli väl omskötta när så behövs, t ex vid behov av specialkost, sjukdom och kanske till och med kunna sköta sina behov och hygien på ett tillfredsställande sätt. I nästa kapitel kommer jag att behandla social och psykisk trygghet.

Har man varit med om brandövning?

En av mina första frågor gällde om barnen varit med om en brandövning. **26 % svarade att de INTE** hade varit med om sådan! På följande 7 specialkollo säger alla barn att de **INTE** varit med om brandövning: Bastängen, Grällsta, Parkudden, Ädelfiskekollo Kolmården och Parken Zoo. På Ridkollot Ösel säger sig hälften varit med om brandövning. På **11 kollen** sade sig **alla** barn ha **varit med** om brandövning. (På övriga 9 kollen är det 1-2 barn som svarat nej medan övriga svarat ja.)

Kost och logi

Liksom föräldrarna fick barnen sätta betyg på 9 områden. Dessa redovisas här och i de följande kapitlen mer utförligt samt sammanfattat i kapitel 12. Barnen fick i enkäten ge betyg dels på maten och dels på rummen. Som i alla "betygsfrågor" fick mellan- och högstadiebarnen sätta betyg från 1- 5 (där 5 är högsta betyg). Lågstadiebarnen bedömde med hjälp av glada, ledsna eller neutrala gubbar (se nästa sida).

Tabell 9:1**BETYG på maten**

(% av samtliga mellan-och högstadiesbarn)

Betyg	Maten
1.	2
2.	4
3.	17
4.	36
5.	42

Åttio % av mellan och högstadiesbarnen verkar vara nöjda med maten (ger betyg 4-5) Nästan två tredjedelar av lågstadiesbarnen verkar nöjda (ger glad gubbe).

Kollo m <u>Lägsta</u> Medelbetyg på maten	Kollo m <u>Högsta</u> Medelbetyg på maten
Grällsta Granvik Ädelfiskekollo och Stugorna	Synsholmen , Ivarsudde , Ridkollo Ösel Björkgården

Lågstadiesbarnens bedömning:

- 😊 64 %
 😐 32 %
 ☹ 3 %

Det är naturligtvis så att alla barn kan inte tycka om all mat – men när några kollar genomgående får lågt betyg så måste man undra...eller när maten inte tycks räcka eller ledare och barn har olika villkor :

? Att det finns inte alltid tillräckligt med mackor till alla.

? Att ledarna gick och åt ost på mjukt bröd, medan de andra ledarna sa att det mjuka brödet och ostarna var slut. (citater från barnenkäten)

De barn som ville kunde kommentera bredvid sitt betyg . Jag har här valt att ge exempel på sådana kommentarer från ett kollo som ligger lite över snittet. Det är från(Vänsö som fick 4,3 i genomsnittligt betyg på denna fråga. Sämsta kollo fick 2,9 och bästa fick 4,9.

Barnens synpunkter speglar väl den bredd som finns i barnens uppfattningar även på ett kollo som får relativt hyggligt betyg på maten:

Maten: Den är god / jätte god!

Jättegod

De blir en 3:a för att ibland är det inte min smak.

Den är bra
 Vare gott
 Jag är laktosallergiker och jag får bra mat...
 Dom gör inte mat till mig utan tomat i.
 Mums

Noteras kan att jag tyckte att barnen gav rättvisa betyg på de kollo jag själv besökte- men jag hade ju bara ett mål att grunda min uppfattning på . Men jag hade å andra sidan möjlighet att jämföra mellan flera olika kollar, inte bara när det gällde maträtten utan det som finns runt om , dryck , grönsaker, matplats etc

Föräldrarna fick frågan om de hört barnen kommentera maten .Ungefär lika stor andelar (som i barnundersökningen)uppgav då att deras barn var nöjda respektive missnöjda med maten).

Barnen fick också ge betyg på sina rum på kollo.

Tabell 9:2

BETYG på Rummen

(% av samtliga Mellanst. Och Högstad.barn)

Betyg	Rummen
1.	3
2.	5
3.	22
4.	43
5.	28

Liksom när det gäller betygssättningen av maten varierar snittbetygen kraftigt mellan olika kollar.De kollar som får lägst snittbetyg får 3,0 och de som får högst 4,8.

Kollo m <u>Lägsta</u> Medelbetyg på rummen	Kollo m <u>Högsta</u> Medelbetyg på rummen
Parkudden , Grällsta, Parken Zoo Ädelfiskekollo och Kasviken	Ridkollo Ösel Stugorna Haraldsgård , Storgården och The Camp

Lågstadiebarnens bedömning:

☺ 71 %

☹ 24 %

☹ 3 %

Man kan här konstatera att totalt sett är de färre av de äldre barnen som är nöjda med rummen är med maten. Bland lågstadiebarnen är de större andel som är nöjda.

Återigen citat från Vänsö (fastigheten ägs av Sthlms stad) . När det gäller rummen fick man 3,54 i snitt. Såhär kommenterade barnen:

Ditt rum *I början var det rätt äckligt sen när vi hade bäddad vart det fint!
Inte så fint rum!
Jättesnygg
Smutsigt, mycket trasigt och TRÅNGT!
Det är mindre än dom andra
Mycket klotter
Betyg 4 för att jag har eget rum.*

Många barn nämner också att deras rum var slitna , nedklottrade och tonåringarna klagar på brist på duschmöjligheterna.
På Grällsta visade några flickor oss att taket på deras stuga var trasigt och att det regnade in. Flickorna var upprörda då de påtalat detta flera gånger men inget hade åtgärdats. (Det syntes att det inte var någon ny skada)
En annan fråga som kom upp ofta på flera kollar var att det saknades myggnät. Man fick då antingen sova i ett kokhett rum eller bli sönderäten av myggen.

På de kollar som hade utedass var barnen över lag väldigt kritiska . Generellt mot lukten men också för att de verkade skötas dåligt på en del kollar. På Parkudden var det så illa skött att barnen gick ut i skogen och gjorde sina behov.

Men på andra kollar kom det också synpunkter på toaletterna
- *Att det inte finns toalett utan det finns dass, utan belysning.*
- *Utedasset ligger för långt bort !!*

På frågan till föräldrarna om de hört sina barn kommentera rummen uppger 39 % att deras barn gjort så. Även här var de flesta nöjda men 16 % var ganska eller mycket missnöjda. En del föräldrar har också besökt barnens kollar och med anledning av det lämnat synpunkter. Majoriteten av dessa har ett positivt intryck av kollar:

Kanonstället (Ivarsudde)
Vackert läge, trevlig personal och god mat, mysigt (Ivarsudde).
Det verkade vara trevlig personal och fin miljö (Granbo).
Att de hade det härligt (Uddis)
Glädje, det var som en familj. Entusiasm. (Rånö)
Trevligt, man kände sig välkommen. Förstår att barnen trivs.
Ja kom dit spontant. Då var de fullt upptagna. Det var mycket bra (Björkbacken).
Superanläggning (Storholmen).
Fräscht. Barnen verkade trivas och ledarna verkade snälla (F-boda).
Positivt, lugnt och fint (Varvåkra).
Att det var en fungerande miljö för barnen, men att husen var slitna. e

Många föräldrar som besökt sina barns kollar tar upp att det är fin natur och omgivningar, mysigt etc. Men några framför också kritik t ex:
Det var skitigt och nergånget (Granbo).
Utrustningen var sliten.
Farliga element. Barnen hängde handdukar på!

Rummet väldigt litet, ingen möjlighet att vara där mer än när man sov (Haraldsgård).
 För många barn i litet hus. För trångt, stökigt, inga lådor.
 Rummet borde tapetseras. Gillar ej utedasset.
 Det gick inte att öppna fönstret!
 Huset de bodde i var litet möjligt, (Grällsta).
 Det var kallt. De fick sova med kläderna på (Grällsta)
 Det var väldigt nerslitet – men det var inte hela världen (Solvik).
 Att det var ”råa” rum och torrdass
 Det läckte in vid regn! Dåligt med torkmöjligheter för stövlar och kläder (Grällsta ,Solvik).
 Smutsigt och inga myggnät (Granvik).

De flesta vi talat med verkar inte ha så högt ställda förväntningar på standarden på kollo, men många föräldrar har ändå reagerat över ”...att det var så slitet”.

Föräldrarnas sammanfattande omdöme på fysisk trygghet

Föräldrarna ombads också ge ett sammanfattande omdöme : ”i vilken utsträckning upplever du att kollots personal kunnat garantera ditt barns fysiska trygghet?”

Tabell 9:3

Föräldrarnas betyg på Fysisk trygghet
 (% av samtliga föräldrar)

Betyg	%
1.	4
2.	3
3.	16
4.	41
5.	36

(37 st har inte svarat på frågan)

En majoritet 77 % verkar lita på att personalen kan garantera barnens fysiska trygghet. Men nästan en fjärdedel av föräldrarna verkar osäkra på detta och ger betyg 1-3 .

Knappt en tredjedel av föräldrarna har kommenterat sitt betyg. Hälften av de som kommenterat menar att det var ”svårt att veta”, 32 % har intryck av att det fanns bra regler och några nämner ”simprov ” och badregler som positiva exempel. 13 % upplevde dock att personalen hade dålig koll /tillsyn:

- Ja, när vi hämtade hem vår uppbrända son. Upplevde att vi kommit till ett ”kräftkollo”. Alla barn var röda och uppbrända.
- Ja, jag åkte och hämtade hem honom efter 1 vecka (av 14 dagar). Det var för stort och för litet personal. Det var slitet och skitigt. Barnen var trötta, törstiga och svettiga (Granliden).
- Där var mycket folk som bara drev omkring. Ingen visste var min dotter var. Det såg ut som en stor lerpöl där (Grällsta)
- ” Dottern har pratat om hur hemskt det var. Hotades, grät – om du inte slutar gråta får du sova själv. Fanns inga vuxna där. Tonåringar jobbade. Ingen personal på nätter, sover i stora huset en bit från barnen. Vi fick åka och hämta. Bestämde tid, men ingen var där – och ingen visste vem hon var (efter 5 dagar) när jag kom ut (Grällsta).”
-

Flera föräldrar nämner samma problem när de besökt Grällsta. Man kommer dit , hittar ingen personal att fråga och inget vet var barnet finns.(Inget annat kollo har fått den typen av kritik)

I några få fall handlar kritiken också om att det egna barnet blivit illa utsatt av andra barn utan att personalen märkt.

- *Hans rumskamrat slog honom vid ett flertal tillfällen utan att någon vuxen märkte detta. Efter 5-6 dagar fick han byta rum när han själv berättat för personalen.*

Sover jour hos barnen?

Närheten till en vuxen som sover i samma hus som barnen påverkar naturligtvis såväl den fysiska som den psykiska tryggheten.

Barnen fick frågan :*"Finns det ledare som sover i barnens hus ?"*

86 % svarade Ja . Det finns dock skillnader mellan vad barn i olika åldersgrupper .I tabell 9:4 redovisas svaren uppdelat efter olika stadier.

Tabell 9:4

Sover ledare i barnens hus?

(% av samtliga barn/stadie)

	LÅG stadiet	MELLAN stadiet	HÖG- stadiet
Ja	74	87	95
Vet ej	11	-	-

Svaren skiljer sig betydligt mellan olika kollona.. På Grällsta svarar nästan alla "Nej" utom 3 som varat "Vet ej" (se vidare nedan) På en rad andra kollon har *de flesta svarat "JA"* men ändå relativt många Nej eller Vet ej . Detta gällde Enskedegården, Haraldsgård, Stugorna , Synsholmen och Parkudden. Det verkar som de yngsta barnen känner till jouden i mindre utsträckning , även då sådan fanns...?

Låg- och Mellanstadiebarnen fick också frågan " Vad gör du om du vaknar på natten och mår dåligt eller är rädd ?" (Frågan var öppen)

Tabell 9:5

Vad gör du om du vaknar på natten? ?

(% av låg- och mellanst.barn, Flera svar/person)

	Samtliga	LÅG stadiet	MELLAN Stadiet
Vet ej	8	9	4
Går t jouden	56	44	61
Väcker en kompis och går ev t.jouden	12	6	15
Försöker somna om	12	20	8
Vaknar inte	5	6	4
Annat	7		

N= 685

Man kan se att barnen har olika sätt att hantera situationen om de vaknar på natten. Det verkar vara olika, mellan låg- och mellanstadiebarn, i vilken grad man betraktar jouren som en resurs. Det är anmärkningsvärt att så **få av lågstadiebarnen (44 %) som ser att de kan gå till jouren** jämfört med mellanstadiebarnen (61 %).

På några punkter finns också skillnader mellan barn på traditionellt och specialkollo. På traditionella kollen är det 64 % som vänder sig till jouren medan motsvarande siffra är 51 % på specialkollona.

På ridkollot Grällsta sov barnen i småstugor och jouren sov i ett separat hus en bit därifrån. Samtidigt hade barnen stränga tillsägelser att inte gå ut ur sina hus efter kl 21 (för de minsta.) annars kunde de få ridförbud.

Så här skrev ett av lågstadiebarnen:

"Jag kanske inte vågar gå dit själv för jag är mörkrädd och rädd för att någon ska bli arg"

Ett äldre barn på samma kollo skrev:

Att man får ridförbud om man är ute efter klockan halv nio/9:30 (Till och med om man ska på toaletten!)

På ett annat kollo skrev ett av barnen: *"Det beror på vem som har jouren.*

Det är väl rimligt att barnens förtroende för enskilda ledare också inverkar.

Kan ledarna se till att barnen följer reglerna?

Ledarnas förmåga att se till att regler efterlevs påverkar naturligtvis också både fysisk som psykosocial trygghet. Mellan- och högstadiebarnen fick en fråga om detta:

Tabell 9:6

Kan ledarna hålla ordning och se till att man följer reglerna? (% av samtliga mellan och högstadiebarn)

	%
Ja Alltid	26
Ja för det mesta	59
Ibland	12
Nej sällan	2
Nej aldrig	1

N= 661

De flesta tycker att ledarna kan hålla ordning. Högstadieungdomarna tycker dock i något högre utsträckning än mellanstadiebarnen att ledarna kan hålla ordning.

De kollen där störst andel av barnen anser att ledarna kunde hålla ordning är Ädelfiskekollo där 33% är tveksamma. Därefter kommer Grällsta där 29%, Kasviken 26%, Djupremmen 26% och Sunda där 24% uttrycker tveksamhet till att personalen kan hålla ordning.

10. PSYKISK OCH SOCIAL TRYGGHET

I det här avsnittet redovisas frågor som rör barnens trygghet vad gäller relationer till kompisar och ledare och annat som rör den upplevda tryggheten.

Åka med någon man känner

För en del barn känns det tryggare att åka iväg på kollo om man kan åka med någon man känner. Mellan- och högstadiebarnen fick en fråga om hur viktigt detta är.

Tabell 10:1

Hur viktigt är det att åka m någon man känner?

(% av samtliga mellan- och högstadiebarn)

	Mellan- Stadiet	Hög- stadiet
Mkt/Ganska Viktigt	49	54
Varken viktigt el oviktigt	20	19
Lite viktigt/ Helt oviktigt	31	27

Det är viktigt för ca hälften av barnen och inte speciellt viktigt för ca en tredjedel. Av tabellen nedan kan man se att ca 2/3 har åkt till kollo med någon man känner.

Tabell 10:2

Åkte man med någon man känner?

(% av samtliga i resp. grupp)

	Barn- Undersök- ningen	Föräldra- Intervjuerna
NEJ	31	37
JA med syskon och/eller kompis	69	63

Det är något vanligare att lågstadiebarn åker med någon man känner. Hela 30 % av denna grupp åker med ett syskon. Mellan 13 och 17 % av de äldre barnen åker med ett syskon.

I föräldraintervjun ställdes en följdfråga om barnet åkt ensam: Av svaren framkom att **5%** hade barn som velat åka med en kompis som inte fick plats av olika skäl (t ex att denna bodde i "fel" stadsdel).

Kontinuitet

Kontinuitet i bland barn och personal nämns av såväl gamla kollobarn, föräldrar och ledare som en viktig faktor för trygghet och stämningen på kollo. Föräldrarna uppger att 63 % av barnen varit på kollo tidigare. Men endast 1/3 av de som varit förut, har åkt tillbaka till samma kollo sommaren 2001. Bland de som återvänt har 2/3 träffat någon /några ledare som de kände sen förra sommaren.

66 % av högstadieeleverna hade varit på kollo minst 2 somrar förutom sommaren 2002.

Ledarnas stöd till barnen

Intervjuer och enkäter innehöll en rad frågor som rör ledarnas arbete med barnen.

Blir barnet sett?

Föräldrarna fick en fråga om i vilken grad *man sett och respekterat barnets behov på kollo?*

Tabell 10:3

Personalens förmåga att se och respektera barnens behov.

(% av samtliga föräldrar)

Betyg	Totalt
1	4
2	3
3	21
4	41
5	32

Bortfall 38

Tre fjärdedelar av föräldrarna är nöjda (ger betyg 4+5) och anser att barnen blivit sedda medan övriga verkar mer tveksamma. Föräldrar till yngre barnen är mindre nöjda (Se vidare i kapitel 12) än övriga.

Vad gör man om man blir ledsen eller längtar hem?

Att fråga om hemlängtan ger inget entydigt mått på ett kollo kvalitét. Om man längtar hem beror ju både på hur man har det därhemma och hur man har det på kollo. Man kan längta hem från ett toppenkollo och man kan vara på ett mindre bra kollo och ändå inte längta hem pga tråkiga hemförhållanden. Däremot borde personalen förmåga att ta hand om

ledsamheterna vara en viktig kvalitetsfaktor och ett mått på vilken kompetens man har att avläsa vilken omsorg barnen behöver.

På frågan om barnen haft hemlängta svarade 58 % av föräldrarna att de inte gjort det.

25 % svarade att deras barn hade längtat hem någon gång och

18 % att barnen hade längtat hem flera eller många gånger.

55 föräldrar svarade på följdfrågan: "Vad gjorde personalen då barnet längtade hem?"

Ca hälften av föräldrarna var nöjda och tyckte att personalen tagit bra om hand om deras barn .

20 % uppgav att personalen inte gjort något eller tröstat otillräckligt. Övriga svarade att personalen inte viste om det eller att man själv inte visste vad personalen gjort.

Barnen fick ingen direkt fråga om hemlängtan men fick frågan: " Vad gör du om du blir ledsen eller längtar hem ? (Barnen fick kryssa i fasta svarsalternativ och kunde uppge flera svar.)(Resultat/kollo i bilagan tabell

Tabell 10:4

Vad göra om ledsen , längtar hem eller mår dåligt ?
(% av samtliga barn.)

	Samtliga
Går till ledarna	64
Pratar m kompis	37
Ringer hem	39
Inget	20
Har inte blivit ledsen	3
Kontaktar föräldrar el syskon	2
Försöker tänka på annat	1
Annat	3

De yngre barnen var mer benägen att gå till ledarna . 67 % av lågstadiebarnen, 65 % av mellanstadiebarnen och 57 % av högstadiebarnen vänder sig till ledarna. Dryg en tredjedel vänder sig till kompisen eller ringer hem medan 20 % gör ingenting.

En något större andel av flickorna (67% mot 60%) av killarna vänder sig till ledarna .Nästan hälften (47 %) av flickorna kan också ta upp det med en kompis jämfört med 23 % av killarna.

Däremot är det en större andel av killarna som svarar "inget" dvs håller det för sig själv.

I vilken utsträckning man vänder sig till ledarna speglar troligen också till viss del vilket förtroende man har för ledarna. Här finns stora variationer mellan olika kollar. I tabellen redovisas de kollar där barnen i minst

respektive störst utsträckning vänder sig till ledarna.(Utförlig tabell 10:16 i bilagan)

Kollon där lägst andel vänder sig till ledarna (52% el färre)	Kollon där störst andel vänder sig till ledarna (78% el fler)
Ädelfiskekollo , Östergården Stugorna, Granvik, Parken Zoo , Sunda Ridkollo Ösel (3st av 6)	Storgården, Kasviken Kolmården The Camp Parkudden

Har man förtroende för ledarna ?

Mellan- och Högstadiiebarnen fick även en direkt fråga om detta :

”-Finns det någon ledare som **du känner stort förtroende för**? Någon som du kan gå till om du behöver prata eller är ledsen ? ” På denna frågade svarade

82 % Ja

15 % Nej och

3 % Vet ej

En något större andel av mellanstadiiebarnen (83 %)har hittat en sådan ledare jämfört med högstadiungdomarna (79%). Här finns ingen skillnad mellan kollotyp. Däremot finns det tydliga skillnader mellan olika kollon:

Kollon där 25% (eller fler) INTE visste en ledare de känner förtroende för :	På följande kollon har mellan 90-100 % av barnen uppgivit att det finns en Ledare som de känner förtroende för
Ädelfiskekollo (60%) Finnsta Bastången Granvik, Parken Zoo Östergården.	Synsholmen Vänsö Storgården /Stugorna , Danebo Ivarsudde

(Utförlig tabell i bilagan)

Får man hjälp och tröst?

Låg och Mellanstadiiebarnen tillfrågades om de ”...fick den hjälp eller tröst man behövde om man blev ledsen eller längtade hem?.”

Tabell 10:5

Får DU hjälp och tröst ?

(% av samtliga låg- och mellanst.barnen)

	%
JA, För det mesta	68
Ja ,ibland	10
Nej	14
Vet ej	6
Annat	2

Bortfall 19

68 % av barnen anser att de får den tröst de behöver. 10 % att de får det ibland. Sammanlagt **20 % svarar Nej eller "vet ej"** .

Något större andel av flickorna svarar *JA för det mesta.*

Mer än dubbelt så många killar (26 %) som flickor svarar *Nej eller Vet ej*. Om detta beror på att de inte berättat om sina bekymmer eller om ledarna underskattar deras behov är svårt att veta. På nästa sidan redovisas en sammanfattning och i bilagan finns tabell 10:18 med resultat för samtliga kollar

Kollar där en hög andel svarat " Nej eller Vet ej"	Kollar där mer än 80 % av barnen ansåg att de "fick tröst för det mesta "
Ädelfiskekollar 58 % , Ridkollar Ösel (50% 3st av 6) och Bastängens ridkollar 42% ,Parken Zoo 35 % , Kolmårdens djurpark 33% och Stugorna 30%.	Danebo, The Camp, Synsholmen , Djupremmen Vänsö,

Om man sammanfattar resultaten på de tre senaste frågorna som gäller om man går till ledarna om man är ledsen och om man får tröst så finns det några kollar som utmärker sig:

Kollar där stor andel av barnen verkar ha förtroende för ledarna och får hjälp/tröst är : Synsholmen, The Camp, Danebo ,Vänsö .

(På Storgården får 70% tröst –men hela 30 % av deras yngre barn på Solsta, tycker INTE att de får tröst trots att stor andel vänder sig till ledarna.)

På Ivarsudde har nästan alla bara någon man känner förtroende för – men pga av de flesta är höstadielärover så har deras barn ej fått alla tre frågorna.

På Kolmården är det också många som vänder sig till ledarna men hela 1/3 svara att de inte får den tröst/hjälp de behöver.

På Ädelfiske kollar och Parken Zoo är det en låg andel som vänder sig till ledarna /inte hittar någon man känner förtroende för och även få som upplever att de får tröst/hjälp Även ridkollarna Bastängen och Ösel verkar ha haft problem med att skapa förtroende och hjälpa mer än 1/3 barn som behöver tröst.

Barnens betyg på ledarna

Min erfarenhet från tidigare studier visar att barn i allmänhet är oerhört lojala mot sina (fritids)ledare⁹⁰. Det ska mycket till om de framför kritik. Jag har därför använt flera frågor som gäller barnens förtroende för ledarna. Det första gällde att ge ett övergripande betyg på ledarna.

Tabell 10:6

Medelvärde av betyg på ledarna

⁹⁰ Se tex "Gårdsdemokratiprojektet en utvärdering" Fritid Stockholm 1986

Stadie	Snittbetyg
Mellanstadiet	4,7
Högstadiet	4,5
Totalt	4,6

De kollar som får lägst respektive högst betyg av mellan - och högstadietbarnen är:

Nedan finns en sammanställning över de kollar där ledarna fått högst respektive lägst betyg.

Betyg på	Kollo m Lägsta Medelbetyg	Kollo m Högsta Medelbetyg
Ledarna	Granvik 3,7, Ädelfiske 4,1 Kasviken 4,1 Finnsta 4,3 Bastängen 4,4	Haraldsgård 4,9 Synsholmen 4,9 Storgården 4,9 Strand 4,9 och Vattenskidkollo 4,9

Lågstadietbarnens betyg (gubbarna) har översatts till poängen 2, 3 och 4 där 4 är maxpoäng. De 5 gårdar med många lågstadietbarn (20-25) st är : Djupremmen, Finnsta, Grällsta Stugorna samt och Solsta (där alla 15 st är lågstadietbarn) Dessa kollar med många lågstadietbarn fick alla 3,9 eller 4 i genomsnitt.

Barnen och "de andra barnen"

Jag har även ställt en rad frågor till såväl föräldrar som barn som rör sammanhållning och stämning i barngruppen samt ledarnas förmåga att reagera om någon är ojust .

Föräldrarna om ledarnas förmåga att skapa sammanhållning

Föräldrarna fick frågan om de upplevt att barnet " känt sig utanför på kollo?". 9 % av föräldrarna ansåg att deras barn varit det (fördelat på 16 av de 46 kollar som finns representerade i föräldraundersökningen

Föräldrarna ombads också bedöma " personalens förmåga att skapa sammanhållning i barngruppen":

Tabell 10:7

BETYG på "Personalens förmåga att skapa sammanhållning i barngruppen.

(% av de föräldrar som svarat)

	Totalt
1	1
2	4
3	12
4	47
5	36

(64 st har ej svarat på frågan)

De flesta föräldrar har god tilltro till personalens förmåga att skapa sammanhållning , men 17 % är tveksamma dvs inte bara de föräldrar som uppgivit att deras barn känt sig utanför (9 %). (28 % av föräldrarna ansåg sig ej veta tillräckligt för att kunna ge betyg)

Här finns stora skillnader på medelbetyg från lågstadieföräldrar /3,9/ och högstadieföräldrar /4,3/ . (se kap12)

Ett annat mått på sammanhållning kan vara att man lärt känna vänner som man fortsatt att träffa efter kollo. Enligt föräldrarna har 38 % av barnen gjort det.

Hur är barnen mot varandra?

I barnenkäten försökte jag få fram stämningen i barngruppen genom att fråga ”om hur barnen på kollot var mot varandra”.

Tabell 10:8 Hur är barnen mot varandra?

(% av samtliga barn och fördelning inom respektive stadiet)

	Totalt	Låg stadiet	Mellan Stadiet	Hög- stadiet
Jättesnälla/ justa	31	25	27	51
Snälla	51	51	55	40
Varken snälla eller dumma	13	15	15	7
Bara lite snälla / Inte snälla	4	7	4	2

(14 barn har ej svarat på frågan)

28 % av barn på specialkollon säger att barnen är jättesnälla medan 36 % av barn på traditionella kollon tycker så. Högstadieungdomarna verkar ha det bäst med varandra .Hela 91 % har svarat Jättesnälla eller /snälla.

Störst andel svar där barnen uppgivit att kompisarna inte var snälla eller ojusta finns på Finnsta där 23 % av barnen svara så .I övrigt ligger motsvarande siffra runt 10 % på 15 av kollona.

På 11 kollon verkar det ha varit god stämning. Där fanns **INGA barn** att de andra var ”endast lite” eller ”inte snälla!

Barnen fick vidare bedöma personalens förmåga att upptäcka om barnen var ojusta mot varandra. För att göra det tydligare har jag, i tabellen nedan, slagit ihop de två positiva värdena, respektivede två negativa. Mittvärdena redovisas ej. (Tabellen har rangordnats efter ledarnas förmåga att se om någon var ojusta)

Tabell 10:9 Är barnen snälla och ser ledarna de dumma ?

(% av samtliga barn på respektive kollo)

	Hur är barnen mot varandra			Om ngn ojust- Hur bra ser ledarna ?	
	Jätte Snälla el. snälla	Varken snälla el. dumma+ lite+ Inte snälla		Jättebra + Ganska bra	Ganska dåliga + dåliga
Kollo:					
Danebo	100	0		73	0
Ridkollo Ösel	92	8		89	0
Parken Zoo	92	8		81	0
Kolmården	87	13		91	0
Haraldsgård	69	31		77	0
The Camp	59	41		71	0
Storgården	90	10		76	2
Strand	97	3		92	3
Ivarsudde	93	7		89	3
Kasviken	82	18		71	3
Synsholmen	93	7		82	4
Starrbäcken	100	0		74	7
Djupremmen	68	32		71	7
Stugorna	70	30		69	8
Enskedegården	90	10		76	9
Finnsta	66	34		73	9
Vattenskidkollo	75	25		59	9
Östergården	92	8		55	9
Bastängen	90	10		60	10
Granvik	96	4		52	10
Björkgården	62	38		87	13
Vänsö	81	19		75	13
Solsta	71	29		72	14
Sunda	78	22		66	14
Grällsta	89	11		64	16
Ädelfiskekollo	64	36		33	19
Parkudden	61	39		56	26

Det är naturligtvis svårt att veta vad som är hönan och ägget, Tycker de flesta att kamraterna är snälla för att det råkade vara "snälla barn" som kom på just det här kollot – eller beror det på att ledarna gjort ett bra jobb och skapat bra gemenskap i barngruppen ?

På något kollon tycker de flesta att kamraterna är snälla , men relativt många upplever ändå ledarna dåliga på att upptäcka om någon är dum t ex

på Grällsta På andra kollon menar man att barnen inte är så snälla men att ledarna ändå är ganska bra på att upptäcka det: t ex the Camp, Haraldsgård, Finnsta och Djupremmen.

Det man däremot måste fundera över är de kollon där stor andel av barnen anser att de andra är mindre snälla (ojusta) och där man samtidigt anser att ledarna är dåliga eller mycket dåliga på att upptäcka detta. Parkudden , Ädelsfiskekollo (Björkgården bestod av 8 barn 13% =1 barn)

Föräldrarna om ledarnas förmåga att se om någon är ojust

Föräldrarna fick också ge betyg på personalens förmåga att ”sett om barnen var ojusta mot varandra.” Hälften av föräldrarna har inte ansett sig kunna svara på denna fråga. Av de 129 som svarat ger drygt hälften betyget 4 eller högre. En fjärdedel ger betyget 3 eller lägre.

Föräldrarna fick också kommentera här. 30 personer valde att göra det. Det är kanske naturligt att det blir just de som har negativa erfarenheter som tar upp något .(”hälsan tiger still”) .Följande är utdrag från föräldrarnas kommentarer:

Det är för svårt för personalen att se allt. Mobbing sker ändå.

De pratar mycket. De har en god tradition på Ivarsudde.

Man tog aldrig tag i konflikten mellan stora och små tjejer.

De hade för litet personal. Det var stölder som ej reddes ut! (Södertörn).

De har inte brytt sig om vad som hänt (sonen blivit utsatt).

Kollot så stort och personalen så ung. De flesta av personalen var där mest för att få rida (Grällsta).

När de inte märkt att mitt barn gått ner 7 kg, så finns det säkert mindre tydliga saker man inte heller ser (Grällsta).

Vet ej? En kille ”hoppade på” honom – ville inte sluta. Personalen såg ej (Rånö).

De vuxna tro att det är bra fast de inte vet något om vad som försigår egentligen” .

Han fick berätta. Personalen såg inget (Djupremmen).

JA, ett barn som hela tiden skapade konflikter skickades hem (Solvik)

De kollon som fick mest anmärkningar från föräldrarna (efter sommaren 2001) är Djupremmen och Grällsta

Föräldrarnas betyg på psykisk trygghet

Föräldrarna ombads också att ge ett sammanfattande betyg på kollots förmåga att garantera barnens psykiska trygghet :

Tabell 10:10

Föräldrarnas BETYG på Psykisk trygghet
(% av samtliga föräldrar)

	%
1	5
2	2
3	19
4	47
5	27

(36 st har ej svarat)

Man kan konstatera att tre fjärdedelar verkar nöjda , 20 % ger en 3:a och 7 % ger än lägre betyg.

Genomsnittsbetyget för alla föräldrar är 3,9 men det skiljer sig beroende på barnens ålder. Föräldrar till de yngsta barnen ger lägst betyg:

Tabell 10:11

Föräldrarnas snittbetyg på psykisk trygghet, fördelat efter stadie.
(% av samtliga föräldrar i resp. grupp)

Föräldrar till barn på...	Medebetyg
Lågstadiet	3,6
Mellanstadiet	3,9
Högstadiet	4,1
Totalt	3,9

Man kan konstatera att föräldrarna i genomsnitt var mindre nöjda med kollo's förmåga att garantera barnens psykisk trygghet (3,9) om man jämför med den fysiska tryggheten (som fick 4,1 i snitt).

Nedan följer några exempel på de kommentarer föräldrarnas lämnade vid denna fråga. Betyg inom parantes.

- (1) Han fick inte ringa hem i lugn och ro
- (2) Ledarna var för unga och oerfarna.
- (1) Barnet var utsatt för äldre barn.
- (2) En rumskamrat slog honom flera gånger. Ingen vuxen märkte något.
- (1) Personalen var inte kompetent
- (2) De såg inte barnet- hundmentalitet.
- (5) Han var trygg och trivdes.
- (5) Eftersom han vill åka dit igen
- (5) Hon var glad när hon kom hem

Kontakt mellan hemmet och kollo

En annan aspekt på trygghet kan vara möjligheten till kontakt mellan hemmet och kollo. Detta gäller såväl information och de kontakter man har med kollo före vistelsen som under tiden barnet var där.

På frågan vad som är viktigt för att föräldrarna ska känna sig trygga med barnens vistelse bekräftades detta antagande: 24% ansåg att det var viktigt med " BRA kontakt med personalen" och 15% att man behövde bra information före och under tiden kollovistelsen. Ca 1/3 nämner också möjligheten att ringa till sitt barn som viktigt. Telefonkontakt är viktigt för barnen också, men de nämner det inte i lika hög grad som föräldrarna.

Jag har diskuterat möjligheten att ringa med ett antal kolloledare och det verkar finnas många olika synpunkter på detta. På en del ställen (men inte alla) måste man lämna in mobilen (om man har någon). Man nämner stöldrisk, avundsjuka, att kompisar missbrukar men också att man vill undvika att barnen blir allt för mycket "mentalt frånvarande", ringer mycket till kompisar istället för att vara "här och nu" med de kamrater som finns på kollo. En del har många kompisar hemma och får mycket telefon från anhöriga. Andra barn är det sällan någon som frågar efter... Personalen tar också upp att det är svårt då det tar mycket tid att svara i telefon, leta efter barn etc. En annan aspekt som togs upp var att hemlängtan ibland blir mycket värre när man ringt hem. Det kan också bero på vilka signaler som föräldern sänder (visar sin egen oro eller uttrycker tilltro till att barnet ska klara sig).

Föräldrarnas kontakt med kollo FÖRE vistelsen

Hur fick föräldrarna information före kollovistelsen och hur upplevde man den och den kontakt man haft ?? Den första tabellen visar hur man fick informationen om kollo före barnet åkte och den följande tabellen vilket betyg man ger denna information.

Tabell 10:12

Hur Information om kollo innan barnet åkte (% av samtliga föräldrar)

Fick info via...	%
...deltagande på infomöte	66
...via brev från kollo	44
...personlig kontakt m personalen	8
...tog kontakt själv	5
...annat sätt	5

Tabell 10:13

Betyg på information man fick innan barnet åkte (% av samtliga föräldrar)

BETYG	%
1	2
2	6
3	16
4	39
5	37

Ca två tredjedelar hade varit på kollots info-möte. Endast 40 % uppger att de fått skriftlig info före -vilket verkar förvånande ? (Får inte alla det ?)

Av betygsättningen kan man utläsa att informationen före får ett snitt betyg på 4.1

Ca 1/4 är mindre nöjda. Man tar upp saker som att informationen kom sent, att det var för dålig info om vad barnen borde haft med, telefonnummer och telefontider. Några tog också upp att man hade velat få information när det

blev "extrem könsfördelning" (t ex bara 1-2 st av det egna könet) i barngruppen.

Kunde barnen ringa hem som de önskade?

Den fråga som barnens fick om telefon löd: *Kunde du ringa hem så mycket du ville?*

Totalt svarade **68 % JA**, men här finns en skillnad mellan åldersgrupperna. Ca 70 % av låg och Mellanstadiebarnen var nöjda men endast 58 % av högstadiebarnen tyckte att de kunde ringa så mycket som de önskade.

78 % av de barn som varit på specialkollo (jämfört med 58 % av de som varit på traditionellt kollo) tycker att de kunnat ringa tillräckligt.

De kollar där **flest** barn ansåg att **de inte** kunnat ringa tillräckligt var Finsta 88 %, Ädelfiskekollo 74 %, Starrbäcken 67 %, Stugorna 52 %, Östergården 48 %

De som svarade Nej dvs att de inte ringt tillräckligt fick svara på följdfrågan *Varför inte?* Nedan följer ett urval av barnens svar: (bokstaven bakom anger om barnet är låg-, mellan- el .högstadiebarn. Siffran =%-andel av de barn som svarat nej n=264 .Fler än ett svar /person)

Jag hinner inte – har fullt upp 8 %

Jag vill inte /behöver inte 12%

Man kan inte ringa från kollo. 9 %

Det finns ingen telefon som man får använda .L

Man får inte M

De har inte sagt nått om att ringa hem M

Kollo låter oss bara ringa några få gånger (11 %)

Bara ett samtal i veckan på en tvåveckors period. Kollo har inte så mycket pengar.

Man har ett samtal per vecka vi har bara en timme på oss att ringa. Det blir lång kö.

Man får bara ringa två gånger, om familjen ringer upp så får man ringa fler.

Telefontiden räcker ej /andra måste också få ringa (25 %)

Jag ville ringa efter halv 10 som man inte får men jag hade nåt viktigt att säga.M

Det kanske är jättemånga som vill ringa då kanske det inte blir av!M

För att man får bara ringa en timme pår dag. Och det brukar vara låååååå köer...M

Mann får inte ringa så ofta och det är *inte bra att ledarna sitter och lyssnar...*

Det kostar för mycket /har inte råd 8 %

Annat 14 %

Jag har inte vågat. Men jag har ringt en gång.M

Jag kan inte telefonnummer.L

Mamma är bortrest.M

De får ringa hit, men man får ringa på mobilen om man har någon.M

Vi får bara ha mobilerna 1 tim om dan!M

En stor andel av barnen väljer att inte ringa själva eftersom de har fullt upp. Andra hindras av de telefonregler som finns på kollo. Anmärkningsvärt

är de barn som säger sig inte veta om /när de får ringa eller att man inte får, barn som inte kan telefonnumret , inte vågar etc
De har troligen fått information – men uppenbarligen inte tillräckligt.

Kunde föräldrarna ha tillräcklig kontakt med barnen?

Föräldrarna fick frågan om de haft möjlighet att ha *tillräcklig kontakt med sin barn* ?

80 % var nöjda och upplevde att de kunde ha den kontakt de önskade med sina barn. De som inte var nöjda fick följdfrågan -Varför? : (se nästa sida)

Tabell 10:14

Varför svårt med kontakt med barnen ?

(% av de föräldrar som svarat att det var problem)

Orsak	Totalt
Föräldern svårt nå barnet pga av telefontiden	70
Barnen hade svårt att ringa pga telefontider/köer etc	6
Det var svårt att få kontakt med personalen	6
Personalen uttryckte ogillande / var nonchalanta	6
Det gick tack vare mobilen	10
Annat	12

Av svaren framkommer att det är telefontiderna (för kort tid + placeringen) som är de största problemet.

Föräldrarnas kontakt med kollots personal

Föräldrarna tillfrågades om barnet haft någon fadder eller liknande .

Hälften av föräldrarna uppgav att deras barn haft en speciell fadder eller kontaktperson bland kollots personal.(9 % svarade Vet ej och övriga Nej)

En tredjedel hade haft kontakt med någon från kollot innan barnen åkte

40 % hade haft kontakt med kollots personal under tiden barnen var där

4 % hade haft kontakt efteråt

24 % av föräldrarna hade inte haft någon kontakt med kollots personal under sommaren.

De som haft kontakt fick sedan en följdfråga om ”..hur de upplevde den kontakt man haft.”

:

Tabell 10:15

Hur upplever föräldrarna kontakten med personalen?

(% av de föräldrar som haft kontakt)

	%
Mkt Nöjd /Nöjd	64

Varken nöjd el missnöjd	15
Ganska / mkt missnöjd	5
Ingen åsikt	16

Två tredjedelar av de föräldrar som haft kontakt med någon på kollot verkar nöjda . Av de kommentar vi fick kan man utläsa något om vad föräldrarna uppskattat eller varit missnöjda med. (T ex att personalen verkade ha dålig koll, ej visat tillräckligt ansvar ,föräldern fick ingen/dålig kontakt eller personalen verkade ointresserad)

Har föräldrarna besökt kollo?

40 % av föräldrarna hade besökt kollot. Av dessa hade ca 2/3 ett positivt intryck, 20 % ett negativt intryck och 14 % var neutrala

Några citat från de som var positiva:

Trevligt, man kände sig välkommen. Förstår att barnen trivs.

Ja kom dit spontant. Då var de fullt upptagna. Det var mycket bra (Björkbacken).

Det var bra. Barnen trivdes och personalen var trevligt (F-boda).

Att det var trevligt och alla var glada. Bra personal (Lindarna).

Några av de som var negativa:

Mycket missnöjd. Att de inte visste vem mitt barn var när jag kom dit. Och att de inte heller var där när jag skulle hämta hem henne, fast vi avtalat tid Grällsta)

Blev dåligt bemött och ignorerad – jag kom på icke-besöksdag. Det verkade rörigt och kocken var sjuk. Jag hade ingen kontakt med personalen (Solvik).

Där var mycket folk som bara drev omkring. Ingen visste var min dotter var. Det såg ut som en stor lerpöl där.

Det var fin miljö – men personalen ung och nonchalant. Föräldrar ej välkomnande.

Kommersiellt. Omysig miljö, nära stor väg. Fungerade inte i mötet med personalen.

Övriga synpunkter på kollots ledare

Som avslutning kring avsnitten med frågor om omsorg och aktivitet fanns en öppen fråga ” Finns det något annat som rör kollots ledare /ledarskap som du funderat över ?”

Ca hälften av föräldrarna (110 st) valde att kommentera här. De flesta svaren var positiva men ca 20 % av svaren tar också upp negativ a saker som att man ansåg att personalen var för ung, att de inte hade koll och att de hade entråkig attityd.Nedan några urval av deras svar:

Erfarenhet och kompetens

+Ledarna som jobbade med barnen var välutbildade (Granbo).

+Välutbildad personal (Sportcamp).

+Ledarna var kompetenta. Bra sammanhållning i personalgruppen.

+ De hade jobbat flera år, var vuxna och erfarna ledare.

+ Där fanns några äldre ledare (Haraldsgård).

Trevliga och bra Entusiastiska

+ Trevliga ledare (Granvik.).

+ Deras mottagande av mig och ungarna var lysande (Rånö).

+ Väldigt trevliga, verkade tycka det var roligt med föräldrakontakten (Storholmen).

+ Bra ledare (Fiskeboda).

+ Entusiastiska, positiva med ordning och ledare.

- + Bra på aktiviteterna (- sämre på att se det sociala i barngruppen.
Några busiga ledare som vågade leka med barnen. Bra! (Örnboet).

Omsorgsfulla / hade koll

- + Väldigt närvarande, mycket bra ledare (Danebo).
- + Att ledarna skrev brev till barnen efteråt (Djupremmen).
- + Personalen uppmärksammade alla. Vi fick dagboken hemskickad (Adelsö).
- + De är vakna på vad som händer, även med stökiga barn.

Ordning och reda

- + Väl skött stort ställe, ridläger samtidigt. De som var på lägret hade "egen" häst hela tiden.
- + Ordning och reda. Redig personal. Bestämda tider (Bastängen).

-Ledarna var unga!

- För unga tjejer som inte klarade busiga killar (Bastängen – mamma till 9 årig kille).
- När vi lämnade barnen vid bussen kunde man först ej se vem som var ledare. Första mötet (då) gav ett osäkert intryck. En ung tjej – hon hade inte koll på läget (Grällsta). Hon visade inget ledarskap, kom inte fram och hälsade o.s.v.
- De var unga. Det borde funnits någon äldre ledare (Djupremmen). De bör ha utbildning och kunna första hjälpen.
- Många av hjälpledarna väldigt unga – men det behöver ju inte vara negativt (Rånö).

- Hade ingen koll.

- Hade ingen kontaktperson och ingen som visste något när man ringde (Vretarna)
- Bristande koll från personalen (Örnboet).
- Släpphänt personal, dålig koll på de yngre barnen Ingen gränssättning.
- Att där borde finnas mer personal som kan barn (inte bara hästar) (Grällsta).

Personalen tråkig attityd

- På infomötet tycktes ledarna förutsätta att alla var "ligister". De sa också att alla måste delta i alla aktiviteter (Vettra).
- Föreståndaren gapade och skrek och avfärdade kritiken på maten. Det fanns ej heller tillräckligt erfarna ledare (Gällsta).
- Ledarna har kunskap om barn, men kanske att någon/några var "barntrotta".

Övrigt

Föreståndaren hade hela sin familj där??

- De som driver kollo var affärsmässiga och proffsiga, men utstrålade inte så mycket värme.
- Personalen följde inte upp hur det gick för pojken. Åtminstone kontaktpersonen borde ha ringt (Enskedeg.).
- Det var för högt tempo (mycket aktiviteter) (F-boda).

11. AKTIVITETER OCH DELAKTIGHET

I det här kapitlet redovisas hur barnen uppfattade det de fick göra på kollo/aktiviteterna och i vilken utsträckning de varit delaktiga i vardagsgöromål och det som skulle hända på kollo.

Fick barnen göra det de förväntat sig?

De allra flesta anser att de fått göra det de förväntat sig på kollo.

84 % av föräldrarna svarade Ja. En aning högre andel av de som varit på trad kollo var nöjda (87% mot 81 %). De flesta som inte är nöjda tar upp att barnen fått göra för lite av specialaktiviteten.

Föräldrarnas uppfattning stämmer relativt bra med barnens svar. Bland **barnen var det 89 % som tyckte att de fick göra det de förväntat sig.** Även bland dem var det en något högre andel av de som varit på specialkollo som svarade Nej (13% jämfört med 9 %) av de som varit på traditionellt kollo. Man önskar framför allt att få göra "Mer av specialaktiviteten".

De barn som svarat att de inte fått göra det de förväntat sig fick följdfrågan om "vad de inte var nöjda med?"

Tabell 11:1

Vad saknar man?

(% av de som ej var nöjda/stadie B)

	Totalt
Mer av special-aktiviteten	28
Annan aktivitet t ex fiska, fotboll mm	19
Bada	8
Det som utlovats (bad, spöknatt, tjejaktiviteter etc)	4
Hade tänkt mig annat	8
Annat	23

Här följer en sammanställning över de kollar där barnen varit mest och minst nöjda vad gäller aktiviteterna:

Kollar där störst andel barn svarat att de inte fått göra det de förväntat sig var	De kollar där alla (eller alla utom ett barn) fått förväntningarna uppfyllda:
Grällsta 35% Parkudden 28 % The Camp 24%	Ivarsudde, Ridkollo Ösel och Björkgården Haraldsgård, Synsholmen, Vänsö, Ädelfiskekollo, Vattenskidkollo Solsta

På Grällsta önskade sig barnen mera ridning och mera "hålla på med hästarna". På Parkudden var både de som var på fotbollsläget missnöjda med att det var för lite fotbollsträning och de som var på deras s.k. "Tjejcamp" missnöjda med att det inte var så mycket aktiviteter för tjejerna och aktiviteter där tjejerna fick vara själva. (Man hade integrerat dessa båda läger trots att de utlysts som två separata läger !)

- Dom skrev massa saker som vi skulle göra på en normaldag men vi kanske gör hälften av alla saker
- Eftersom vi är på tjejkollo så trodde jag vi skulle göra saker med bara tjejerna men för det mesta är vi med killarna. ??!
- Vet inte- bara man kan vila. De tänker ut nåt hela tiden som alla måste vara med på.

Här är ett utdrag från sådant som föräldrarna hade synpunkter på:

- Ledarna borde styrt aktiviteterna så att barnen provade mer. Nu fanns segelbåtar men det blev inte av att de användes (Vettra).
- Det var för litet musik (teaterkollo), för lite ridning (Adelsö) Grällsta..
- Lovade saker som inte hölls, t.ex. bad.
- Dottern hade varit 5 somrar på detta kollo. I år helt ny personal och helt annorlunda.
- För litet med djuren (Fiskeboda).
- Hon fick ej segla optimist! Ingen av ledarna kunde hjälpa henne (Starrbäcken).
- Barnen fick ej göra de aktiviteter som stod i katalogen, t.ex. spökrunda.
- Få aktiviteter vid sidan av ritningen. De fick "lulla" omkring mycket själva (Grällsta).
- Man hade ingen egen strand som det stod i katalogen. Det var för många barn och litet personal. Små barn fick inte bada förrän kl 17 trots att det var jättevarmt! (Granliden).

Av några av svaren på uppföljningsfrågor framkom också att

- ? 42 % av föräldrarna uppgav att deras barn kunde *välja på flera aktiviteter* samtidigt men 31 % visste inte om det fanns sådan
- ? ~~61 %~~ *möjlighet* också att barnen haft *möjlighet att bara ta det lugnt* och inte varit tvungna att delta om de inte ville.

Föräldrarna fick också frågan ”Vad har barnen pratat mest om efter sommaren?” Där ca hälften av föräldrarna nämner något om aktiviteterna .

På nästa sida följer några exempel ur föräldrarnas svar.

27 % nämner att barnen pratat om olika aktiviteter

- ”Spöknatt, beachparty, bräda efter båt”
 - ”Kul bus”.
 - Kul utflykter / HAJK (nämns av många)
 - Paddla Kajakäventyr
 - Badet
 - En middag där ledarna var servitörer + (Storholmen).
 - Aktiviteterna/helheten och naturen. Att allt fanns tillgängligt och att ha kompisar runt sig hela tiden.
 - Roligt med tävlingar. Simhopp (Strandhem).
 - Att han fick skjuta luftgevär. Övernattning, kvällarna, god mat och vad?
 - och en fin middag
 - Roliga saker man gjort, spökhistorier, höskullen m.m.
-
- **20 % av föräldrarna tog upp något som rör specialaktiviteten**
 - Teaterföreställningen / Seglingen
 - ”Friheten, segling och att de fick hjälpa till i köket”
 - Hon var lyrisk, hade fått prova klättervägg och olika sporter.
 - ”Att sköta hästen och rida ute i naturen”
 - ”Sköta djuren Hon fick ansvar för ett lamm”
 - Spökrundan, klättervägg, grupper som tävlade i idrott och städning.
 - Grillning och kvällsaktiviteter, och båtävlingar
 - Att dom fick dansa, spela och sjunga mycket + kompisar.

Vid föräldraintervjuerna var det några som nämnde att det på några av specialkolonierna var mycket ”dötid” när man gjort själva aktiviteten. Barnen på specialkollo fick därför en fråga om detta. Nedan följer utdrag ur barnens svar.

- Vi har det skönt dvs. duschar, spelar olika saker, badar, paddlar mm.
- Vi får fritid och bada och andra aktiviteter tex bada eller spela brännboll
- Vi gör kvällsaktiviteter som är himla roliga!!!!
- Vill ta det lugnt - men inte i 2 timmar
- De som håller detta är mer inriktade på aktiviteterna än annat! Tycker jag!
- Jag sitter bara på rummet och gör ingenting så det är ganska tråkigt
- Vi brukar mest vara inne annars är det inget Det ordnas inte speciellt mycket aktiviteter. Det kan bli långtråkigt ibland
- Det är dåligt planerat –inga roliga aktiviteter
- Vi gör inte så mycket, är mest i kiosken
- Man blir rastlös av den långa rastren .Man har inget att göra .Då äter man godis och blir tjock

- Vi gör inget annat än spelar kort och äter.
- Man får inte göra så mycket olika saker fast det är jättekul i alla fall

De flesta barnen var ganska nöjda med ”kringaktiviteterna. Ca en fjärde del gav dessa betyg 3 . 9 % var mindre nöjda och gav betyg 1-2.

Betyg på aktiviteterna

Vilket betyg sätter då barn och föräldrarna på aktiviteterna ?

Tabell 11:2

Betyg på aktiviteterna

(% av Mellan + högstadiesbarnens svar samt föräldrarna)

BETYG	Mellan- och Högstadiesbarnen	Föräldrarnas betyg
1.	1	2
2.	3	3
3.	11	17
4.	35	42
5.	49	36
Medelbetyg	4,3	4,1

Lågstadiesbarnen bedömning redovisas nedan

☹ 3 % ☺ 14 % 😊 83 %

Man kan konstatera att majoriteten är nöjda med det de får göra på kollo men att 15-17 % är neutrala / mindre nöjda eller missnöjda. Föräldrarna är inte fullt så entusiastiska som barnen. Om man ser till vilket snittbetyg som barnen gett till de undersökta kollona så framkommer:

Kollon med lägsta medelbetyg	Kollon med högsta medelbetyg
Granvik och Grällsta 3,6 Parkudden och Sunda 3,7 The Camp 3,8	Vattenskidkollo och Synsholmen 4,7 Storgården, Ivarsudde och,Vänsö 4.6

Medelbetygen ovan gäller mellan och högstadiesbarnen.

Medelbetygen för de fyra kollon med fler än 20 lågstadiesbarn⁹¹ (inkl Solsta med 15st) får alla 3,8 av 4 möjliga. Solsta barn ger dock medelbetyget 3,6.

Man kan notera att det finns både traditionella och specialkollon bland de som får toppbetyg och de som får låga betyg.

⁹¹ Djupremmen ,Finnsta Grällsta Stugorna och Solsta

Delaktighet

I Barnkonventionen och andra sammanhang på talas att barnen ska ha möjlighet att påverka den verksamhet de deltar i. I förfrågningsunderlagen står att alla tillsammans ska delta i vardagssysslor och aktiviteter. Dock står inget uttalat om demokrati och medbestämmande. Delaktighet kan skapas dels genom att man får vara med och bestämma, planera och ta ansvar för det som ska hända och dels genom att man hjälps åt med allt praktiskt som måste skötas på kollot.

Både barn och föräldrar tillfrågades "om barnen fick hjälpa till med något på kollot?" Först redovisas här vad man hjälper till med:.

Tabell 11:3 Vad hjälper man till med?
(% av samtliga i respektive grupp)

	Låg- stadiet	Mellan- Stadiet	Hög- Stadiet	Alla barn Totalt	Föräldrar nas uppfatt- ning
Städa eget rum	94	88	91	90	41
Städa gemensamma rum	27	48	58	45	45
Diska etc	34	44	64	45	33
Laga mat	26	26	60	33	51
Annat				9	22

Drygt hälften av föräldrarna visste inte om deras barn hjälper till med något. Övriga nämner olika saker som städning ,matlagning etc

Nästan alla barn uppger att de städar sitt eget rum. Endast drygt ¼ av de minsta barnen är med och städar gemensamma utrymmen. De deltar också i disk i mindre utsträckning. Mer än hälften av de äldsta barnen är med och lagar mat.

Att kunna påverka

Föräldrarna tillfrågades "om barnen kunnat vara med och påverka något." 36 % av föräldrarna har svarat att deras barn har kunnat påverka något på kollot. 21 % har svarat Nej och 43 % Vet ej

Barnens fick frågan " om de fick vara med och bestämma om något och hur det gick till i såfall". Relativt många har ej svarat alls på frågan (44st) .(Detta kan tyda på att de inte varit med om någon beslutsprocess eller att den varit otydlig. Annars hade de troligen de kunnat svara på frågan.)

Tabell 11:4 Får du vara med och bestämma?
(% av samtliga /stadie)

	LÅG Stadiet	MELLAN Stadiet	HÖG- Stadiet	Totalt
Ja	55	59	64	59%

N= 809

Endast 55% av lågstadiebarnen och 64% av högstadiebarnen upplever att de kan vara med och bestämma på kollo. Större andel bland de äldre än bland de yngre.

Barnen fick vidare frågan om vad de fick bestämma om. Knappt en tredjedel Svarar "Vilka aktiviteter och lekar man ska göra". Några menar att de får påverka *inom* sin aktivitet ,hur den ska göras osv. Man nämner också att man brukar få välja mellan 2-3 aktiviteter som ledarna erbjuder.

3 % uppger att de får påverka maten

Tabell 11:5

Vad bestämmer ni om ?

(% av de som svarat JA (482 st). Flera svar /person)

	%
Vilka lekar /aktiviteter vi kan göra	29
Ibland /lite /vissa saker	14
Olika saker /allt möjligt	9
Påverkar INOM viss aktivitet	7
På verka att göra (nämner viss aktivitet)	6
Välja mellan (vissa) föreslagna aktiviteter	5
Allt /Det mesta/Mkt	4
Vi lämnar förslag till ledarna	4
Maten	3
Välja att delta eller ej	2
Vill inte /det behövs inte etc	1
Annat	3

16 % har ej angett vad de bestämmer om.

Mellan och högstadiebarn fick också en följdfråga om **hur** de påverkade.

Jag redovisar svaren uppdelade på stadier där det finns märkbara skillnader.

Tabell 11:6

Hur går det till när ni bestämmer ?

(% av de som svarat JA . Flera svar /person)

	Mellan- Stadiet	Hög- stadiet	Totalt
Jag pratar med /frågar ledarna	57	33	50

Tar upp det på möte /samling	17	27	20
Pratar med ledarna som tar upp det på sina möten			7
Ledarna frågar oss och vi väljer vad vi vill göra			7
Vi bara pratar...			4
Annat			8
Vet ej	16	13	15

Man kan konstatera att det är ganska låg andel 20 % som anger någon typ av formaliserad kanal för inflytande tex möten . I de flesta fall blir man tillfrågad av ledarna eller går själv till ledaren med förslag.

12. HUR VAR DET PÅ KOLLO?

I de föregående kapitlen har jag redovisat svar utifrån olika delar av kollo. I det här kapitlet kommer jag att redovisa svar på frågor som gäller **övergripande** bedömningar och betyg av barnens kollovistelser. Inledningsvis redovisas hur barn och föräldrar betygsatt olika delar av kollo. I andra halvan av kapitlet redovisas svar på andra övergripande frågor som t ex Vad var det bästa respektive det sämsta med kollo.

Betyg på kollot som helhet

Som redovisats i flera tidigare kapitel fick både barn och föräldrar sätta betyg på ett antal punkter om kollo. Den sista punkten gällde att ge ett övergripande betyg på "kollo som helhet". Lågstadiebarnens betyg kan INTE jämföras med övrigas då deras svar grundar sig på en annan skala.

Tabell 12:1

Medelbetyg för "Kollot som helhet"

Betyg från..	Låg- Stadiet	Mellan- stadiet	Hög- stadiet	Alla
Föräldrar till barn som går på...	3,8	4,1	4,3	4,1
Mellan- Högstadie Barnen	+ Ej jämför- bart	4,4	4,3	4,4

Lågstadiebarnens betyg (gubbarna) gavs värdena 2-4. Deras snittbetyg blev så högt som 3,9 av 4 möjliga.

Man kan konstatera att det generellt finns en samstämmighet mellan högstadiebarnen och deras föräldrar. De ger samma genomsnittsbetyg till

kollo: 4,3. Däremot ger de yngre barnens föräldrar lägre betyg än barnen själva i samma åldersgrupp. Lågstadiebarnen ger ju 3,9 av 4 möjliga medan deras föräldrar ger 3,8 av 5 möjliga.

På följande sida ges en sammanställning på de kollon som barnen gett lägst respektive högst snittbetyg.

Tabell 12:2

Högsta och lägsta snittbetyg för "Hela kollo"

(Betygen uträknade på svar från **mellan- och högstadiebarn**/kollo)

Betyg på	Kollo m lägsta Medelbetyg	Kollo m högsta Medelbetyg
"Kollo som helhet"	Parkudden 3,9	Ridkollo Ösel 4,6
	Ädelfiskekollo 3,9	Bastängen 4,6
	Grällsta 3,9	Synsholmen 4,7
	Granvik 4,1	Storgården 4,7
	Kasviken 4,2	Ivarsudde 4,8
	Djupremmen 4,2	

(Betyg för alla kollon finns i bilagan.)

Här finns relativt stora skillnader mellan de kollon som får högst respektive lägst betyg.

Det blir inte så stora skillnader på lågstadiebarnens betyg⁹² De som får lägst får 3,8 och de som får högst är 4,0 (av 4 möjliga). Jämfört med ovan är det i stort samma kollo som kommer i bottengruppen tillsammans med två utpräglade lågstadiekollon Stugorna och Solsta. Ett intressant undantag är Kasviken som är det enda kollo som får 4,0 av lågstadiebarnen men får lågt av de äldre barnen.

Föräldrarnas betyg på olika delar av kollo (sammanfattning)

På nästa sida redovisas en sammanfattning av föräldrarnas betyg på olika delar av kollo. En del av betygen har tidigare redovisats på andra delar av rapporten. (Det går inte att redovisa medelbetyg/kollo då det är för få föräldrar som svarat från respektive kollo)

⁹² I de fall jag redovisar separata siffror för lågstadiebarnen så har jag redovisat de kollon med en stor andel lågstadiebarn dvs 30 % eller fler.

Tabellt 12:3**Föräldrarnas medelbetyg samtliga områden**

(Genomsnitt /grupp och område)

Betyg gällande:	Alla föräldrar	Föräldrar till barn på...		
		Låg Stadiet	Mellan-Stadiet	Hög-stadiet
Stadsdelsförvaltningarna	3,8	3,9	3,9	3,7
Info vid kolloval	3,9	4,0	4,0	3,9
Förmåga se om ojusta barn	3,9	3,8	3,8	4,1
Skapa psykisk trygghet	3,9	3,6	3,9	4,1
Info före kollovistelsen	4,1	4,2	4,1	4,0
Skapa Fysisk trygghet	4,1	3,5	4,1	4,3
Sett barnets behov	4,1	3,7	3,9	4,3
Förmåga skapa sammanhållning	4,1	3,9	4,1	4,3
Kollots aktiviteter	4,1	3,9	4,1	4,1
Hela kollovistelsen	4,1	3,8	4,1	4,3

Om man studerar snittbetyget för alla föräldrar varierar betyget mellan 3,9 och 4,1 med ett undantag på 3,8. Det man är minst nöjd med är stadsdelsförvaltningarnas insats, informationen i samband med val av kollo, kollo's förmåga att skapa psykisk trygghet samt förmågan att se om barnen är ojusta mot varandra.

Det är dock stora skillnader mellan hur föräldrar till barn i olika åldersgrupper betygsätter kollo. Förutom på frågorna om information och stadsdelarnas arbete så ger **föräldrar till lågstadiebarn ger lägst betyg och högstadieföräldrarna högst.**

Om man jämför snittbetyget för "Hela kollo" med de drygt 20 av stadens institutioner på kultur och fritidsområdet som betygsatts i andra undersökningar⁹³ finner man att högstadieföräldrarnas betyg placerar kollo bland de 5 bästa men lågstadieföräldrarnas betyg placerar kollo näst sist. (Bara en annan verksamhet av de 21 har lägre snittbetyg än 3,5 denna tabell visas i bilagan).

⁹³ Blomdahl/Frostenson "Vilket betyg ger barn, ungdomar och föräldrar kulturskolan? s 30

Lägst genomsnittsbetyg ger de yngsta barnens föräldrar till kollo när det gäller att **skapa fysisk trygghet (3,5) och psykisk trygghet(3,6)och se barnens behov(3,7)**. På dessa två frågor skiljer nästan 0,5-0,8 i snittpoäng jämfört med högstadieföräldrarna.

Det finns också stora skillnader mellan hur **föräldrar till barn** som varit på olika typer av kollo betygsätter dessa. Generellt sett är föräldrar till barn som varit på **traditionellt kollo mer nöjda än** de som haft **barn på specialkollo**. Undantagen är betygen på "information vid val av och före kollo" , "stadsdelsförvaltningarnas arbete" där "specialkollo föräldrarna" givit högre eller lika låga medelbetyg."

Skillnaderna förstärks när man tar hänsyn till såväl kollotyp som vilket stadie som barnen går på. Anmärkningsvärt är att föräldrarna, oavsett vilken typ av kollo barnen varit på, ger samma medelbetyg på "aktiviteterna".

Tabell 12:15 Föräldrarnas medelbetyg, fördelat på kollotyp och stadie

S= Specialinriktat kollo T= Traditionellt kollo

Betyg gällande	Alla föräldrar	Föräldrar /kollotyp		Föräldrar till barn på...					
		S	T	Lågstadiet		Mellanstadiet		Högstadiet	
				S	T	S	T	S	T
Info vid kolloval	3,9	4,0	3,9	4,2	3,6	3,9	4,0	3,8	3,9
Info före kollovistelsen	4,1	4,1	4,1	4,1	4,0	4,1	3,9	4,0,	4,3
Stadsdelsförvaltningarna	3,8	3,9	3,7	4,1	3,5	3,9	3,8	3,7	3,6
Skapa Fysisk trygghet	4,1	3,9	4,1	3,5	3,5	4,0	4,2	4,2	4,4
Sett barnets behov	4,1	3,8	4,2	3,5	4,0	3,7	4,1	4,2	4,3
Förmåga skapa sammanhålln.	4,1	4,0	4,3	3,7	4,1	4,0	4,2	4,3	4,4
Förmåga se om barn var ojusta	3,9	3,7	4,2	3,4	4,4	3,7	4,0	4,0	4,3
Skapa psykisk trygghet	3,9	3,7	4,1	3,5	3,7	3,7	4,2	3,9	4,3
Kollots aktiviteter	4,1	4,1	4,1	4,0	3,8	4,1	4,1	4,1	4,2
Hela kollovistelsen	4,1	3,9	4,2	3,7	3,9	4,0	4,2	4,1	4,4

Största skillnader i betygsättningen mellan föräldrar som haft barn på specialkollo respektive traditionella kollon återfinns i lågstadiegruppen: På tre områden ger de förra betydligt **lägre snittbetyg** än föräldrar som haft barn på traditionellt kollo:

"Förmågan att se barnens behov "

(S= 3,5 T= 4,0)

"Förmågan att skapa sammanhållning"

(S= 3,7 T= 4,0)

”Förmåga att se om barnen varit ojunga mot varandra” (S= 3,4 T= 4,4)

Det förefaller som specialkollona misslyckats när det gäller att ”se om barnen varit ojunga ”. Detta gäller **särskilt lågstadiebarnen** Skillnaden mellan dem och de traditionelle kollona är ett helt betygsssteg (3,4 och 4,4) I inget annat fall skiljer betygen så mycket ! Men ”specialföräldrarna” ger genomgående **lägre betyg på denna punkt -oavsett barnens ålder** . Detsamma gäller kollots **förmåga att skapa psykisk trygghet**⁹⁴. Föräldrar till mellanstadiebarn som varit på specialkollo är också mindre nöjda när det gäller kollots förmåga att **se barnens behov**.

Att döma av föräldrarnas betygssättning kan man således konstatera **att kollo varit dåliga på att garantera olika delar av barnens psykiska trygghet . Generellt har specialkollona varit sämre än de traditionella kollona**. Detta gäller särskilt för låg och mellanstadiebarnen.

Man bör dock observera att detta är genomsnittsbetyg för gruppen ”specialkollo” respektive ”traditionella kollo” . Det finns specialkollon som klarat detta utmärkt och traditionella som klarat det dåligt.

Även den fysiska tryggheten får låga betyg av lågstadiebarnens föräldrar – men här märks ingen skillnad grundad på vilken typ av kollo barnen varit.

Barnens betyg på olika delar av kollo (sammanfattning)

Nedan ges också en samlad bild över barnens betyg på olika delar av kollo:

Tabell 12:4

Barnens Medelbetyg

(Medelbetyg/ fråga och stadie.Skala 1-5)

Snittbetyg för...	Mellan- stadiebarn	Hög- stadiebarn	Sammanlagt snitt för m+h barn (1-5)
De andra som du bor med	4,4	4,3	4,6
Ledarna	4,7	4,5	4,6
Att vara här - just idag	4,4	4,3	4,4
Kollot som helhet	4,4	4,3	4,4
Det ni får göra här (Aktiviteter)	4,3	4,1	4,3
Maten	4,1	4,0	4,1

⁹⁴ Vid närmare granskning av dessa skillnader och med kontroll för bakgrundsvariabler såsom ekonomiska grupper, invandraranknytning, barnets ålder osv så finns det skillnader mellan traditionellt kollo och specialkollo. Tydligast framträder detta när det gäller ”att se barnets behov” samt ”förmåga att se ojunga barn” där det blir signifikanta skillnader även efter kontroll. Men det finns också tendens till signifikanta skillnader (p<0.10) när det gäller förmåga att skapa sammanhållning” och ”skapa psykisk trygghet” . Dvs skillnaden förklaras inte av olikheter när det gäller familjernas bakgrundsvariabler.

Första dagen	3,9	3,7	3,9
Ditt rum	3,9	3,9	3,9
Resan till kollo	3,8	3,7	3,8

Som tidigare nämnts har lågstadiebarnen satt betyg med hjälp av glada, neutrala eller sura gubbar (tre steg omvandlade till betyg 2-4) Deras svar redovisas därför separat.

Tabell 12:5

Lågstadiebarnens Medelbetyg

Vilket betyg vill du ge till...	Lågstadiebarnens genomsnittsbetyg (Skala 2-4)
Ledarna	3,9
Kollot som helhet	3,9
Att vara här - just idag	3,8
Det ni får göra här (Aktiviteter)	3,8
Ditt rum	3,7
De andra som du bor med	3,7
Maten	3,6
Första dagen	3,6
Resan till kollo	3,6

Det som mellan och högstadiebarnen ger **högst betyg** är **"rumskompisarna", "ledarna" och "att vara på kollot just idag/hela kollot"**.

Lägst betyg får det **egna rummet ,resan till kollot och första dagen**.

Barnens medelbetyg på olika kollon

Resultaten från barnenkäten gör det möjligt att se genomsnittsbetyg på de olika områdena fördelat på respektive kollo.(Dessa tabeller redovisas i bilagan) För att få en översikt har jag dock gjort följande sammanställning över de kollon som har lägsta respektive högsta snittbetygen på varje fråga. Jag redovisar i snitt 4-5 gårdar per fråga – ibland blir det dock fler beroende på att många har fått samma snittbetyg. I tabell 12:6 på nästa sida redovisas de kollon som fått högst respektive sämst medelbetyg på respektive fråga. I bilagan redovisas medelbetyg för samtliga kollon, tabell 12:16-17

Tabell 12:6**Kollo med LÄGSTA och HÖGSTA Medelbetyg**

(Medelbetyg/ fråga Sammanlagt betyg från mellan och högstadiebarnen)

HUR tycker DU OM	Kollo m <u>Lägsta</u> Medelbetyg	Kollo m <u>Högsta</u> Medelbetyg
Resan till kollo	Finsta 3,1 Granvik 3,4 Ädelfiske 3,4 Sunda 3,5 Parkudden 3,5	Starrbäcken 4,1 Parken Zoo 4,1 Enskedegården 4,2 Bastängen 4,2 Björkgården 4,2
Första dagen	Sunda 3,2 Granvik 3,4 Östergården 3,5 Grällsta 3,5 Ädelfiske 3,6 The Camp 3,6	Strand 4,4 Bastängen 4,4 Storgården 4,4 Ösel 4,5 Synsholmen 4,5
Att vara här - just idag	Ädelfiske 3,7 Grällsta 4,0 Djupremmen 4,0 Granvik 4,1 Sunda 4,1 Finnsta 4,1	Vattenskidkollo 4,7 Enskedegården 4,8 Ivarsudde 4,8 Ösel 4,8 Synsholmen 5,0
Ditt rum	Parkudden 3,0 Ädelfiskekollo 3,1 Parken Zoo 3,4 Grällsta 3,4 Kasviken 3,5	Stugorna 4,3 The Camp 4,4 Storgården 4,5 Haraldsgård 4,6 Ösel 4,6
Maten	Granvik 2,9 Grällsta 2,9 Ädelfiskekollo 3,6 Stugorna 3,7 Starrbäcken 3,8 Östergården 3,8	Parken Zoo 4,6 Haraldsgård 4,6 Björkgården 4,8 Ösel 4,8 Ivarsudde 4,9 Synsholmen 4,9
De andra som du bor med	Björkgården 3,8 Östergården 3,8 Ädelfiskekollo 3,9 Stugorna 4,1	Vänsö, Danebo, Haraldsgård , Bastängen , Ösel, Parken Zoo Alla 4,6 Enskedegården, Storgården

<u>Ledarna</u>	Granvik 3,6 Ädelfiskekollo 4,1 Kasviken 4,1 Finnsta 4,3 Bastängen 4,4	Synsholmen Storgården Haraldsgård Alla 4,9 Strand Vattenskidkollo
Det ni får göra här (Aktiviteter)	Granvik 3,6 Grällsta 3,7 Parkudden 3,7 Sunda 3,7 The Camp 3,8	Storgården 4,6 Ivarsudde 4,6 Vänsö 4,6 Synsholmen 4,7 Vattenskidkollo 4,7
Kollot som helhet	Parkudden 3,9 Ädelfiskekollo 3,9 Grällsta 3,9 Granvik 4,1 Kasviken 4,2 Djupremmen 4,2	Ridkollo Ösel 4,6 Bastängen 4,6 Synsholmen 4,7 Storgården 4,7 Ivarsudde 4,8

De kollon som förekommer flest gånger i ”sämsta-rutan” är Ädelfiskekollo, Granvik och Grällsta. De som oftast hamnar i ”bästarutan” är Synsholmen, Ridkollo Ösel och Storgården.

Nedan följer en sammanställning över motsvarande resultat för de **8** kollon som hade **30 % Lågstadieborn** eller fler. (Obs! Skala 2-4)

Tabell 12:7 Kollo med LÄGSTA och HÖGSTA Medelbetyg
(Medelbetygt fråga .Lågstadiebornens svar sammanslaget)

HUR tycker DU OM	Kollo m <u>lägsta</u> Medelbetyg	Kollo m <u>högsta</u> Medelbetyg
<u>Resan till kollo</u>	Stugorna 3,3 *Parkudden 3,5 *Finnsta 3,6 Djupremmen 3,6	Kasviken 3,9
Första dagen	Parkudden 3,0 Solsta 3,5	Grällsta 3,7 Kasviken 3,9
Att vara här - just idag	* Finnsta 3,6 *Grällsta 3,7 *Stugorna 3,7 Solsta 3,7	Strand 4,0 Djupremmen 3,9 Kasviken 3,9
Ditt rum	*Parkudden 3,1 Finnsta 3,6	*Solsta 3,9 övriga 3,8
Maten	*Grällsta 3,2 Solsta 3,5 *Stugorna 3,6 *Parkudden 3,6	Djupremmen 3,9 Strand 3,9
De andra som du bor med	*Stugorna 3,5 Strand 3,5	Kasviken 4,0 Parkudden 3,9

<u>Ledarna</u>	3,9 (Inga namn här pga små skillnader)	4,0 (Inga namn här pga små skillnader)
Det ni får göra här (Aktiviteter)	*Solsta 3,6 *Finnsta 3,7	Parkudden 4,0 Kasviken 4,0
<u>Kollot som helhet</u>	* Parkudden Alla 3,8 * Grällsta Solsta Stugorna	Kasviken 4,0

De kollon som hamnat flest gånger i "lägstarutan" var Solsta ,Parkudden och Stugorna . Kasviken hamnar i "bästarutan" 6 av 8 möjliga gånger.

Hur trivdes barnen på kollo

I de följande avsnitten redovisas svar från andra typer av frågor som rör övergripande bedömningar av kollo.

Barnen fick frågan "Hur trivs du på det här kollot ?" Man kan konstaterar att **de flesta barnen trivs jättebra eller bra**, men 13 % av barnen trivs sådär eller inte så bra .

Tabell 12:8

Hur trivs du på det här kollot ?
(% av samtliga barn)

	Totalt
Jättebra	60
Bra	27
Sådär	9
Inte så bra	2
Inte bra alls	2

En något större andel av barn på traditionellt kollo har svarat att de trivs jättebra 65 % jämfört med 55 % av de som varit på specialkollo. Flickor och mellanstadiebarn har också svarat "jättebra " i något större utsträckning jämfört med övriga.

De kollo där många svarat att det trivs jättebra är i stort sätt de samma som får höga medelbetyg i tabellen på föregående sida. Fyra av kollona där en stor andel inte trivdes fick också genomgående låga medelbetyg (se tabell 12:6 och 7) undantaget är The Camp .

Kollo där ca 30 % <u>eller fler</u> svarat att de trivs sådär eller inte så bra :	Kollo där 75% el fler svarat " Jättebra " :
Grällsta , Parkudden, Ädelfiskekollo, Solsta och The Camp	Ivarsudde, Synsholmen , Storgården, Danebo, Björkgården och Ridkollo Ösel.

Barnens upplevelser genom föräldrarnas ögon

Föräldrarna fick en rad frågor om hur deras barn uppfattat kollovistelsen.

Vad har barnen pratat mest om

Den första frågan gällde vad föräldrarna upplevde att ”..barnen prat mest om efter sommaren ? (2001): (Se nästa sida)

Tabell 12:10 **Vad har barnen pratat mest om efter sommaren ?**
(% av föräldrarna Flera svar / person)

	Totalt
Kompisarna	29
Vissa aktiviteter	27
Specialaktiviteten	20
Att det var så roligt/ bra	20
Ledarna	15
Negativa upplevelser	11
Hästen/djuren	4
Annat	3

Det flesta barn har berättat om positiva upplevelser. Här kan man vi känna igen de saker som framkommit som viktiga i tidigare kapitel. Det är **kompisarna, aktiviteterna** men också relativt många som nämnt **ledarna** . Men det är också så många som 11 % som nämnt att deras barn pratat mest om *negativa* upplevelser. Nedan följer några exempel.

- ”Att personalen hade konstig inställning till barnen. Hade bla tjuvlyssnat på deras samtal hem. ...”
- Att det var för litet mat, att han var hungrig hela tiden (men den var god)
- Han ville inte tillbaka för han fick dela rum med en som slog honom.
- Att det sved på hela kroppen av solen – Barnet fick åka hem efter en dag p.g.a. blivit uppvärmd av solen.
- Mycket mobbing. De äldre grabbarna gjorde hemska saker

Har barnen utvecklats?

När man läser de beskrivningar som finns i kap 4 om vad som är bra med kollo så finns en röd tråd där som handlar om att *barnen fått en ny roll , blivit sedda ,utvecklas ,får vara sig själva* etc. Det är inte helt lätt att försöka fråga och mäta detta. I många fall förstår man inte förrän långt senare vad ett visst sammanhang som kollo betytt för ens egen eller barnens utveckling. Föräldrarna fick två frågor kring detta.Den första gällde om de märkt ”att barnen utvecklats i något avseende?.”

42% av föräldrarna menar att **barnet utvecklats** på olika sätt . De flesta nämner att man *lärt sig något nytt* men också att man blivit mer *självständig etc.*

- *Mer utåtriktad, ökad självkänsla.*
- *Hon kunde klara av saker.*
- *Han har blivit mer öppen.*
- *Har blivit mer självständig.*
- *Hon blev litet "tuffare", mer framåt, vågade prata – ökat självförtroende.*
- *Hon har aldrig varit fysisk, men efter kollo började hon spela innebandy.*
- *Dottern hade vågat klättra till viss punkt, fick utnämning vid middagen.*

Föräldrarna fick också en direkt fråga som löd :” *Har barnet uttryckt något som tyder på att det blivit uppmärksammat eller sedd med nya ögon...*”

29 % av föräldrarna menar att detta skett. Nedan några citat::

- *Han brukar inte stå i främsta ledet, men nu fick han medalj för "Bästa kollobarn".*
- *Kände sig bra mottagen och accepterad.*
- *Sedd, ja! Om man jämför med skolan. Alla hennes goda sidor fick komma till sin rätt (flicka, 14 år, Solvik).*
- *Fått diplom för "kvällens bästa ...*
- *Hon kände sig bra, vann någon hopptävling – alla fick vara bäst på något(Rosli den).*
- *Ja, hon blev sedd för den hon är (Adelsö).*
- *Han kunde komma ifrån sin hemmaroll, vara en annan rent generellt*
- *Fått nå'n slags ledarroll.*

Kan kollo rekommenderas?

Ett annat sätt att få fram hur man bedömde kollo är att fråga "om man skulle vilja rekommendera detta kollo till sin bästa väns barn?"

En klar majoritet, 87% , av föräldrarna var så nöjda att man skulle göra det. Nedan följer några citat från de få (10 %) som svarat Nej eller "vet ej". Dessa fick då följdfrågan *Varför?*

- *Personalens inställning till barnen, misstänksamma, likgiltiga vid besök osv. (Sunda)*
- *Sonen vill inte åka dit igen – men jag vet inte varför?*
- *Nej, därför att det är bara problemfamiljer som få kolloplats. Därför vill jag inte skicka mina barn i år.*
- *Jag tycker det är för mycket brister för ett barn. Personalen var omogen och inte kompetent (Grällsta).*
- *Nej, Mitt barn brände sig i solen och personalen verkade slapp.*

Man kan notera att det är ungefär lika stor andel av föräldrarna vars barn pratat om negativa upplevelser som även är tveksamma till att rekommendera kollo i fråga till en väns barn.

Föräldrarna fick också frågan:

"Tror du att barnen skulle vilja åka tillbaka ? (Bortse från om de skulle vara för gamla)?"

65 % svarade JA

11% visste inte

25 % var tveksamma till om barnen vill tillbaka.

Vad är det BÄSTA med kollo?

Både barn och föräldrar fick också en fråga om vad de tyckte var det bästa och det sämsta /något man var kritisk mot när det gällde kollo.

Föräldrarna om det bästa med kollo

Nedan följer en sammanställning över föräldrarnas svar. Det var en öppen fråga som har kategoriserats i efterhand.

Tabell 12:11 Det BÄSTA m kollo enl föräldrarna ?

(% av föräldrarna Flera svar /person)

	%
Att B var nöjd/glad	25
Att B fått utöva viss aktivitet	20
Att B fått nya kompisar	16
Bra ledare	13
Fin miljö/natur	12
Att barnet får chans komma bort	11
Att B klarade sig själv	8
Kamratskap/gemenskap / det sociala	8
Annat	5
Att B har utvecklats	4
B väl omhändertaget	2
Där fanns barn /ledare som B kände igen /kontinuitet	1

Det som föräldrarna anger som det bästa är att barnen var nöjda och glada, att de fått göra vissa aktiviteter, att de fått nya vänner mm

Det som skiljer föräldrarnas lista, från barnens (utöver det som liknar) är ganska naturliga skillnader: En större andel av föräldrarna tar upp *miljöombyte/naturen* samt några punkter som rör *barnens utveckling* ,*självständighet* .

Det BÄSTA med kollo enligt barnen

På nästa sida följer en tabell över vad barnen anser vara det bästa med kollo:

Tabell 12:12 Det BÄSTA enligt barnen ?

(% av samtliga barn Flera svar /person N= 806)

	%
Kompisarna	50
Man gör roliga lekar/aktiviteter	30
Att man har det kul/roligt	19
Man får hålla på med specialaktiviteten	12
Allt / Nästan allt	9
Bra/ Snälla / roliga ledare	9
Man slipper sina föräldrar	7
Man kommer från stan ut på landet/naturen	5
Man får ha semester/komma ifrån det vanliga	3
Man får vila /ta det lugnt	3
Att man trivs /har det bra	2
Man får vara fri/vara sig själv	2
God mat	2
Busa	1
Vet ej	4
Annat	4

Barnen är överens med föräldrarna om att det bästa med kollo är : ”*Att det är kul/roligt*” , *kompisar* (även om betydligt fler barn nämner det som det bästa), *aktiviteterna* och *bra ledare*.

I många fall har barnen svarat lika oavsett ålder. Det skiljer sig dock på några punkter: ” *Att man har kul*” nämner 23% av Mellan- och Lågstadiebarnen medan färre 13 % av högstadieungdomarna nämner detta.

Däremot är *kompisarna* det bästa för 70 % av högstadieungdomarna ,för 53 % av mellanstadiebarnen och endast 24 % av lågstadiebarnen .

Lågstadiebarnen nämner däremot *aktiviteterna* som det bästa (37%) medan Ca 28 % av Mellan och Högstadiebarnen nämner det som det bästa med kollo.

Det är också en större andel som tar upp komma från Stan och från föräldrarna ju äldre man blir.

Barnens egna ord om det bästa med kollo: "det är fet coolt"

Barnen har med stort engagemang besvarat och skrivit ned vad de anser om kollo på de öppna frågorna.(Sammanställt i tabellerna ovan). Inte minst de yngsta lade ner stor möda på att berätta om sina tankar även om en del knappt kunde skriva. Jag har därför valt att låta deras egna röster tala i sammanställningen nedan. Av utrymmesskäl har jag dock gjort ett urval av olika typer av citat under respektive rubrik.

Allt /nästan allt (9 %)

Att få nya kompisar (50 %)

- ? Att alla är snälla och det finns bra kompisar och roliga aktiviteter, och att alla har det roligt och god mat.
- ? Att man får bra vänner och att det finns olika saker att välja mellan. Man bor inte för många tillsammans, så det blir inte så mycket bråk. Att det finns ledare och kompisar som ställer upp.
- ? Att man träffar nya vänner, busar, skrattar.
- ? Få lite omväxling från alla man är med hemma i stan och träffa nya kompisar.
- ? Att man får nya kompisar och att man får komma bort från alla kompisar hemma och få nya.

Snälla el roliga ledare (9 %)

- ? Ledarna är roliga och påhittiga
- ? Att det finns proffsiga ledare
- ? Det är viktigt att ledarna är snälla
- ? Att man kan säga allt
- ? Att man trivs med ledarna och jag tycker att reglerna är viktiga också.
- ? Att man kan prata med ledarna om man är ledsen eller nåt.
- ? Att det finns snälla ledare och att de bryr sig om mig.
- ? Att alla är snälla, även ledare mot barn och tvärtom.

Att man har roligt (19%)

- ? Det är kul!!!! (Hoppningsvis!)
- ? Att det är roligt. Man kan skaffa någon att bli ihop med. Det är god mat m m.
- ? Kompisar, hästar, djur. Framför allt att ha KUL.

Man gör roliga lekar/aktiviteter (30 %)

- ? Att man gör (en massa, nya) roliga aktiviteter
- ? Att få göra lite av det man vill; man får vara med djur, man får rida osv.
- ? Det är roliga aktiviteter, disco och att man får många snälla och roliga kompisar. (Det var det bästa kollo jag varit på!)Enskede
- ? Att man gör saker som är kul och att man kan vila efter lekarna, och att man får busa med killarna.
- Man får göra sådant man inte kan göra hemma
- ? Bada och Leka
- ? Man får lära sig segla, paddla kanot
- ? Spökhistorier
- ? Göra utflykter, vara ute i naturen
- ? Att man får tillgång till så många saker/aktiviteter

Man får hålla på med special Aktiviteten (12%)

- ? Att man får åka vattenskidor
- Äventyren / att det är ett äventyrskollo Att man får rida och träffa andra djur

- ? Att man får bada, man får rida, man får rida och jättemycket mer.
- ? Att man fick prova på olika sporter
- ? Man får vara med smådjur, kompisar och hästar.

Man får vila /ta det lugnt (3%)

- ? Man kan ta det lugnt, dra sig från tillvaron.
- ? Att ha kul, få mer kompisar och att få vila.
- Att man får åka bort och ha roligt och leka med kompisar. Att vara på "semester".

Man kommer från stan ut på landet /miljöombyte (5 %)

- ? Att man får ha roligt och vara med kompisar. Det är skönt (tyst) jämfört med Stockholm. Man trivs.
- ? Att man får åka på semester och uppleva landet.
- ? Att träffa nya kompisar och att få komma från hemma-byggnaden

Man kommer hemifrån / slipper sina föräldrar /syskon (7 %)

- ? Att man slipper föräldrarnas tjat Att komma lite ifrån hemmet kan vara skönt
- ? Vara i lugn och ro från syskon och att ha kul, lära känna andra.
- ? Att man slipper mamma och pappa, (fast man längtar.)
- ? Att komma iväg från mamma och pappa och syskonen. Att få nya kompisar. Att man får åka någonstans själv (utan familj)
- Komma ifrån allt Jag längtar INTE hem !

Annat (4%)

- ? Allt, utom att det finns barn som är mindre snälla.
- ? Att det är god mat, annars är man hungrig jämt och det är inte bra.
- Att man får hjälpa till med maten

Vad är det sämsta med kollo?

I det här avsnittet redovisas vad barn och föräldrar anser som det sämsta med kollo och/eller om det finns något man är kritisk mot .

Föräldrarnas om det sämsta med kollo

Jag börjar med att presentera föräldrarnas svar:

Tabell 12:13

SÄMSTA enligt föräldrarna ?

(% av föräldrarna Flera svar /person)

	Totalt
Fanns inget dåligt	39
Det fungerade dåligt	8
Husen mm dåliga	5
Telefon	2
Det var för många barn	2
För mkt aktiviteter	2
De höll ej vad de lovade	1
Annat	17

Nästan **40 % av föräldrarna kan inte ange något dåligt.**

Det som störst andel 8 % tar upp är att kollot generellt något fungerade dåligt. Det man tar som exempel är oftast sådant som tyder på **bristande omsorg** :

- Det var slappt och dåligt jämfört med tidigare år. Många åkte hem – det blev avfolkat.
- Personalen var mycket ung och omogen – svor och hade ett ovårdat språk.
- Ung personal, oerfarna ledare.)
- Hon skulle ha specialkost men fick inte det. Hon gick ned 7 kg men ingen noterade det.
- Skulle ha glutenfri kost – fick ej i början, men ordnade sig (Lindängen).
- Alla barnen hade munsår när de kom hem.
- Hon var sjuk över en vecka, när hon kom hem
- Fanns ingen personal när hon var dålig.
- Att personalen brast i kontroll och att smörja in eller hålla barnen undan från solen.

Här följer barnens svar på vad som är ”det sämsta”:

Tabell 12:14 Det SÄMSTA enligt barnen
(% av samliga barn Flera svar /person)

	Totalt
Inget	22
Vet ej	11
Läggtider /gå upp för tidigt	11
Att de andra inte är snälla/bråk	7
Att man längtar hem	6
För stränga/ regler/f mkt kontroll	5
Man måste göra viss aktivitet (bada,fotboll osv)	4
Utedass	4
Maten	3
Flugor/myggor /kryp	3
För kort period / för få dagar	2
Städa f mkt	2
Rummen /sängarna	2
Det är händer för lite/långtråkigt	2
Diverse	8
Allt /det mesta/trivs ej	1
ANNAT t ex	
Att man måste åka hem /lämna kompisar etc För lite Snygga killar /tjejer	9
Stränga /dumma ledare Att man måste lämna in mobil, För lite telefontider, Godisköp f sällan, Dusch (brist på /för sällan osv, Man får göra för lite av special aktiviteten (de som var på speckollo) För lite lugn och ro / för mkt /för stressigt mm	

N= 749 Bortfall: 104

Om man slår ihop de som inte skrivit något alls (se bortfall 104 st), de som svarat ”vet ej” eller ”inget” så är det **45 % av barnen som inte** angivit något som är dåligt.

Det som flest barn (11 %) tar upp som det sämsta är att *man måste lägga sig tidigt och gå upp tidigt*, att *man måste göra viss aktivitet* därutöver nämns en del andra regler (Se citaten nedan)

Att de andra inte är snälla / Bråk och konflikter nämns av 7 %

Hemlängtan och Utedass är något som också nämns.

Utöver dessa punkter är det svårt att hitta "Sämsta" saker som verkar vara av generell karaktär.

Barnens egna ord om det sämsta med kollo:

På samma sätt som i tidigare avsett har jag valt att ta med ett urval av citat från barnen svar:

Inget eller "Vet ej" (33 %)

Jag vet inget som är "sämst"!

Det finns inget dåligt på det här kollo.

Läggtider / gå upp för tidigt (11 %)

Att man får gå upp så tidigt, gå och lägga sig tidigt och att frukost, lunch och middag är så tidigt.

För stränga/ regler/ f mkt kontroll (5 %)

Att man får ridförbud om man är ute efter klockan halv nio/9:30! Till och med om man ska på toaletten!

Att det är så stränga regler

Att vi inte får sola så länge vi vill

Att man längtar hem (6%)

Att man får lite hemlängtan första - andra dagen!

Att man är borta från sina kompisar och sin familj

Saknar kompisarna, stan, killarna och att festa!

Att de andra inte är snälla + Bråk och konflikter (7 %)

Att de flesta barnen är så elaka mot varandra

Vissa barn kan vara dumma eller är allmänt elaka och förstör stämningen.

Att vissa personer bråkar med mig

Ledarna / Stränga / dumma ledare 1 %

Att man måste lämna in mobil etc (1 %)

För korta telefontider inte får ringa närman vill (1 %)

Godis köp f sällan (1 %)

Städa f mkt (2 %)

Att man måste städa rummet varje dag. Det är okej att sopa men inte att skura.

För kort period / för få dagar (2 %)

Att det är så korta perioder (man får vara på kollo)

Att inte dagarna är längre så man hinner mera under dagarna.

Jag tycker att kollo på 12-14 dagar är lite kort till tre veckor skulle vara bättre.

Att man måste åka hem / lämna kompisar etc (1%)

Att åka hem när man just började lära känna alla

Att det inte alltid får vara kollo

Att lämna alla som man lärt känna och alla snälla ledare

För lite Snygga killar /tjejer (1 %)

Att det är så få killar / få killar i åldern 14-16 (man kan känna sig avskärmad från världen)

Maten (3 %)

Rummen /sängarna (2 %)

Att sängarna är smutsiga.

Utedass (4 %)

Att det inte finns toalett utan det finns dass utan belysning.

Dusch- brist på /för sällan osv (1 %)

Att det inte finns så mycket varmt vatten i duscharna

Att man inte får dusch a så ofta man vill

AKTIVITETERNA

Det är händer för lite/långrtåkigt (2 %)

Att ha tråkigt För lite aktiviteter

Att man måste vara i gymnastiksalen 4 timmar om dan'

Man har inget att göra på fritiden Park Zoo

Man måste göra viss aktivitet (bada,fotboll osv) (4%)

Att man måste vara atlet för vissa aktiviteter!

Ingenting. Bara att man måste gå ner till stranden varje dag.

Att man måste vara med på nästan alla aktiviteter

Man får göra FÖR LITE av specialaktiviteten (1 %)

Att jag inte får göra så mycket själv som jag skulle vilja [ta hand om hästarna]

Det är ett ridkollo men man får bara rida jättelitet per dag!

Stress (mycket aktiviteter på morgonen)

Får åka för lite vattenskidor

För lite lugn och ro / för mkt /för stressigt (1 %)

Flugor/myggor /kryp (3 %)

Allt /det mesta/trivs ej (1 %)

ANNAT (8 %)

Att vi måste krama

Är borta från civilisationen såsom dator, TV, tidningar etc.

Man får inte påverka vad man ska göra.

13. VAD ÄR GOD KOLLOKVALITÉ?

Frågan om vad som är god "kollokvalité" har jag ställt både till barn, föräldrar, beställare och entreprenörer. Olika grupper lägger tonvikten vid delvis olika och delvis samma saker. De flesta vuxna tar upp olika aspekter på ledarnas engagemang och kompetens. Barnen har bra kompisar på första plats och ledarna på tredje.

Vad anser föräldrarna?

Föräldrarna fick en öppen fråga om vad de ansåg som god kvalité i kollosammanhang:

Tabell 13:1

God kollokvalité enligt föräldrarna?

(% av samtliga föräldrar . Flera svar/person)

	Totalt
Bra aktiviteter	42
Bra ledare	33
Omsorgsfulla ledare	27
Kompetent personal	25
Fin miljö/natur	19
Bra standard lokaler och mat	18
Hög p-täthet/små barngrupper	16
Barnen trygga och/eller trivs	15
Bra struktur och regler	14
Bra stämning/gemenskap i barngruppen	9
Annat	8
Tydliga ledare	7

Säkerhet	5
Blandad barngrupp	4
Möjlighet till kontakt (med barn, personal)	3
Kontinuitet	2

Nästan alla föräldrar nämner **bra personal** som det viktigaste kriteriet på god kvalité. Man uttrycker sig olika. En del sa bara "Bra personal" men många betonade också vikten av att personalen var **omsorgsfulla, kompetenta, utbildade, engagerade och inte för unga**. Dessutom tog man upp att det var viktigt med hög personaltäthet och ej för stora barngrupper.

Drygt 40 % av föräldrarna nämner något om **bra aktiviteter**.

Relativt många nämner också fin **miljö** samt bra standard på **lokaler och mat**.

Anmärkningsvärt få har nämnt säkerhet. Jag kan inte se någon annan förklaring än att man ser det som en självklarhet att detta ska fungera. Några har också nämnt det indirekt genom att säga att ledarna ska ha kontroll och att tillsynen är tillräcklig.

Några citat från föräldrarna:

- *Bra utbildad personal av båda könen. , Ej för ung/rätt ålder*
- *Att man arbetar för att skapa bra grupper och sammanhållning.*
- *Bra ledare som ser om någon mår dåligt och som är vaksamma mot mobbing*
- *Att personalen ser till att barnen mår bra och håller sig rena; att de "kan" aktiviteterna.*

På en annan fråga som gällde vad som var **viktigt för att föräldrarna skulle känna sig trygga** med att barnen har det bra på kollo fick vi liknande svar. Dock kompletterades de ovan angivna kvalitetskriterierna med några andra : Det man kan notera här som skiljer sig från övriga svar är att föräldrarna **betonar möjligheten till kontakt** med såväl **personalen som sina barn**. Dessutom att man har fått **bra information**, att **ledarna upplevs pålitliga**, utbildade och inte för unga (se bilagan tabell 13:2)

Om man analyserar vad föräldrar svarat på frågorna om det bästa och sämsta med kollo (se kaptiel 12) framkommer några saker till (utöver det som nämnts ovan) som verkar viktigt: Föräldrarna nämner:

- Att barnet var nöjd och glad
- Att barnet fått nya kompisar
- Att barnen får miljöombyte/komma ut i naturen
- Att barnet utvecklas/lär sig klara sig själv

Om man utgår från vad de klagat på under "det sämsta med kollo" så är det "bristande omsorg". Dvs omvänt så borde ett kvalitetskriterium vara "**tillräcklig omsorg**".Nedan en sammanfattning några av de vanligaste kriterierna:

Sammanfattning föräldrarnas kriterier för trygghet och kvalité :

Man får bra information, innan och under tiden
--

Bra aktiviteter
 Bra ledare som är – *Pålitliga -Omsorgsfulla -Kompetenta*
 Hög p-täthet /små barngrupper
 Tillräcklig omsorg om barnen/se vad barnen behöver
 Möjligheten till kontakt med såväl personalen som sina barn.
 Bra stämning i barngruppen
 Barnet får nya kompisar
 Barnet är tryggt och trivs
 Bra struktur och regler
 -Att barnet blir nöjd och glad
 -Att barnet utvecklas/lär sig klara sig själv
 Att kollo ligger i fin miljö /natur
 Bra standard på lokaler och mat

Vad är viktigt för att barnen ska trivas ?

För att försöka få en bild av vad barnen skulle kunna ange som "god kvalite" på kollo bedömde jag att det var svårt att fråga direkt om det. Jag valde att formulera frågan "Vad är viktigt för att du ska trivas på kollo ?
 Lågstadiebarnen fick frågan i öppen form. Barn som gick i åk 3 och äldre fick se en lista med påstående och ombands kryssa de tre viktigaste bland dessa⁹⁵. Dessutom har jag frågat vad som är det bästa och sämsta med kollo.

På frågan om vad som är viktigt för att man ska trivas rangordnade alla barn oavsett ålder - följande tre kriterier högst: (se bilagan tabell 13:3)

Viktigast för att barnen ska trivas är :

Att de andra är snälla och bra kompisar	(L . 48 % M,H: 74 %)
Att man får göra roliga aktiviteter	(L: 34%, M,H: 72%)
Att ledarna är snälla	(L: 14%, M,52 % H 45 %)

Därefter anger **mellanstadiebarnen** inkl åk 3:

Att ledarna bryr sig om mig
 Att man kan ringa hem
 Att man får god mat

Högstadieungdomarna nämner därefter istället

Att man kan ta det lugnt
 Att det är god mat
 Att man kan påverka vad som ska hända på kollo

Bland de yngre barnen är det betydligt färre som nämner att de vill ta det lugn eller att de vill vara med och påverka.

⁹⁵ Dessa påståenden kan ses i tabell 13:3 i bilagan

Eftersom lågstadiebarnen fick en öppen fråga (skriva helt spontant (och ej välja ibland färdig alternativ) visas här några citat från dem:

- Ledarna ska vara snälla och snälla kompisar och att man får göra roliga saker.
- Snälla kompisar och snälla påsonallen
- Att ha kompisar att leka med
- Att dom inte är dumma
- Att ingen ska bråka och att vara med min syster.
- Att man visar respekt mot andra och få respekt tillbaka
- Man ska ha jättekul. Göra många saker.
- Fotboll. Att få ringa hem så ofta jag vill.
- Att äta, leka, bada och sova
- Bra toaletter vilket INTE fins här, bra kompisar

Det är ganska tydligt att det som är viktigast för att barnen ska få en vistelse av god kvalité är att det är en bra stämning i barn gruppen- **att barnen är justa mot varandra , att det finns roliga aktiviteter och snälla ledare** samt **god mat. Ledaromsorg och möjlighet att ringa hem** är viktigt för de yngre medan tonåringarna vill **ta det lugnt och kunna påverka.**

På frågan till barnen om vad som är *det bästa och sämsta med kollo* framkom flera av de saker som nämnts ovan . Men barnen nämner även andra saker som betonar **det viktiga i att komma ifrån – ha semester från det vanliga::**

- att man kommer från stan, ut på landet
- att man kommer ifrån familjen
- att man får vila ta det lugnt/ vara fri

Påfallande många betonar också hur kul det är att få **NYA kompisar.**

Sammanfattning av det som <u>barnen</u> anger som kriterier för att de ska trivas +övrigt tycker är bra med kollo :
--

Man lär känna NYA kompisar Kompisarna är snälla och justa mot varandra , Man får göra roliga aktiviteter Ledarna är snälla och bryr sig om Man kan ringa hem God mat och möjlighet att köpa godis Man kan påverka vad som ska hända på kollo Man kan ta det lugnt, vila och vara fri Man kommer ifrån – ha semester från det vanliga och från sin familjen Man kommer från stan, ut på landet Det ska vara tillräckligt långa perioder Det inte är för stränga regler - särskilt när det gäller tider för när man ska sova /stiga upp
--

Kvalité enligt stadsdelförvaltningens kollohandläggare och entreprenörerna.

Såväl stadsdelsförvaltningarnas kollohandläggare och entreprenörerna fick i de enkäter jag skickat till dem frågan om hur de skulle beskriva "god kollokvalité" Deras svar redovisas i sin helhet i delrapporten "Beställare och entreprenörer om kollo 2002" På följande sidor finns endast en sammanfattning av deras svar.

Kollohandläggarna om kvalité

De svar som utgör underlag till punkterna nedan utgör ingen sammanfattning över de mest förekommande svaren. Det är snarast en sammanställning av "möjliga kriterier" som har nämnts. Man förefaller ha funderat olika mycket över detta och man lyfter fram olika saker som viktigt för kvalitén.

Det som dock nämns av nästan alla är **personalens kompetens** – även om den definieras lite olika. Många nämner också "Bra planerat, bra aktiviteter, tydliga regler och trygghet. Några hänvisar endast till förfrågningsunderlaget/kravspecifikationen. De övriga punkterna på listan nämns av 2-3 st.handläggare/svarsgrupp

SDF s KOLLOHANDLÄGGAREs kriterier/kännetecken för ett kollo med god kvalité

ETT VARIERAT UTBUD – vad gäller innehåll och periodlängd

FÅ ÅKA TILL DET KOLLO MAN HAR ÖNSKAT

BRA PERSONAL Utbildad ,erfaren, engagerad och motiverad
som kan skapa trygghet och som tar ansvar

PERSONAL SOM ÅTERKOMMER

TILLRÄCKLIGT HÖG PERSONALTÄTHET

VISTELSEN ÄR TRYGG OCH LUSTFYLLD Barnen blir sedda
Respekterade och bekräftade

EN BLANDAD BARNGRUPP och gamla kompisar som man är van vid och nya
från andra stadsdelar

BRA AKTIVITETER - Kollotradition Välplanerade /genomtänkta / meningsfulla

RESURSER FÖR AKTIVITET (stor skog att bygga kojor i sjö/hav , båtar /hästar
etc)

DELAKTIGHET - barnen kan påverka aktivitetsutbudet amt ansvar för vardagssysslor
och aktiviteter.

BRA BOENDE OCH MAT- God, varierad och näringsriktig

BRA LOKALER O UTRUSTNING (tex bra inomhusytor vid regn)Fin miljö Spännande
”kollomiljö”

REGLER OCH RUTINER för att skapa trygghet och säkerhet. (”Tydliga och få regler
som följs, framföra allt mot mobbing och andra kränkningar” nämndes av en sdf)

Reflektioner:

Beställarna pratar om kompetent personal men inte så mycket om vad det innebär. De talar om mat och välplanerade aktiviteter, rutiner och regler och några få nämner trygghet (men inte vad som menas) Man kan tänka sig att för några innebär det mer ordning och reda/tydliga regler/ fysisk säkerhet. För andra kanske det mer handlar om stöd / stöd / fritt från kränkningar och mobbing.

Det är endast handläggare som uttalat nämner ”mobbing” och att ”barnen ska bli sedda, respekterade och bekräftade”. Dvs ytterst få nämner den psykiska och sociala tryggheten eller omsorg som kvalitetskriterier.

Entreprenörerna om kvalitet

På samma sätt som när frågan ställdes till kollohandläggarna har jag här försökt att sammanfatta entreprenörernas svar. Också här får detta betraktas som ”möjliga punkter” eftersom ingen punkt (förutom ”bra personal”) nämns av mer än hälften av entreprenörerna. Alla entreprenörer nämner personalens betydelse för kvalitén.

ENTREPRENÖRERNAS kriterier/kännetecken för ett kollo med god kvalité

<i>BRA PERSONAL</i>	Utbildad ,erfaren, engagerad och motiverad , som kan skapa trygghet och som tar ansvar samtidigt ser till deras om vårdnad samt att de trivs . (kontinuitet)
<i>HÖG PERSONALTÄTHET</i>	- så att varje barn ska känna sig sedd och lyssnad på./Får maximal vuxenkontakt (t ex 9 på 25 barn) arbeta i små grp)
<i>BRA BOENDE OCH MAT</i>	- God, varierad och näringsriktig
<i>BRA LOKALER O UTRUSTNING</i>	- god materiell standard på aktivitetsutrustning ”Lokaler och miljö som ger möjlighet att njuta av sommaren –”
<i>FIN MILJÖ</i>	Sjönära
<i>BRA AKTIVITETER</i>	Här har olika entreprenörer olika uppfattning om vad som är bra: t ex * Välplanerad, genomtänkt program som kan presenteras i förväg. * Bevarad kollotradition, men lyhörd för nya impulser *- Naturupplevelser, traditioner, läskiga spöken. * En tydlig verksamhetsprofil, specialinriktad
<i>BARNEN ÄR DELAKTIGA</i>	.- Delaktig i allt som sker på kollo. Påverka ett brett utbud att välja bland +maten. Lyhördhet – barnen får vara med och bestämma
<i>DET ÄR ROLIGT / GLÄDJE</i>	-Ett bra kollo kännetecknas av glädje
<i>BARNEN KÄNNER TRYGGHET OCH GEMENSKAP</i>	- i gruppen och med personalen.
<i>BARNEN FÅR UPPLEVELSER OCH STÄRKT SJÄLVFÖRTROENDE</i>	
<i>BARNEN FÅR NÄRHET, ,OMSORG</i>	
<i>ALLA BESLUT SKALL TAS MED BARNENS BÄSTA FÖR ÖGONEN.</i>	
<i>Kolloperiodernas längd påverkar kvalitén anse r 12 av 14 entreprenörer.</i>	

Kvalité och periodlängd

I kapitel 4 redovisas berättelser där fd kollobarnbarn beskriver vad som var bra med kollo. Där liksom i några av forskningsrapporter som sammanfattas i kapitel 5 berörs längden på kolloperioderna. Det har då framställts som om tiden har inverkan på kvalitén i kollovistelsen. Jag har därför ställt frågor kring detta till samtliga grupper i min undersökning.

Barnen tog upp detta spontant bla i den sista frågan i barnens enkät som löd: "något annat du vill berätta för de som bestämmer?" (Redovisas i kapitel 14). Det var en öppen fråga där barnen kunde skriva vad de ville. Det som då framkom som det mest angelägna, när de får chans att vända sig till beslutsfattarna var två saker: Det mer allmänna **"kollo är bra/ta inte bort kollo"** och frågan om **längre perioder på kollo**.

18 % av alla barn tar upp detta spontant. Inget annat "ämne" som periodlängd nämns av så många.

På en direkt fråga om periodlängd till högstadiet barnen svarar (42 %) att de önskar längre perioder än 14 dagar.

Bland föräldrarna är det ungefär lika stor andel (40 %) som önskar längre perioder (se kap 8)

Ungdomarna fick också följdfrågan **Varför just så lång tid ?**

Frågan var helt öppen men svaren anger varför tiden är en viktig komponent för kvalitén :

Det svar som flest barn angav var "Så man hinner lära känna varandra" , därefter "För att det är så roligt" , "för att det är lagom" .

De som har velat argumentera för längre perioder motiverar det t ex. såhär:

- *Därför att ofta har man lärt känna alla efter två veckor och sedan åker man hem*
- *Då kommer man nära alla och det blir lättare att umgås*
- *För e det kortare hinner det inte bli kul, e d e längre blir det långtråkigt*
- *Tre veckor skulle helt enkelt vara perfekt*
- *Förut var det tre nu är det bra två.*
- *Vet ej. Men det är skönt att komma ut på landet/naturen.*
- *Jo, för att man inte vill åka hem när man har varit här.*
- *Är roligt att komma hemifrån, och skönt att vara på kollo.*

Flera av barnen lyfter fram att det tar tid att lära känna varandra och att precis när man gjort det så ska man åka hem. För några handlar det om att kollo är så bra/kul så man inte vill åka hem.

Mer än hälften av barnen var ju nöjda med den tidsperiod de var på (1-2 veckor). När de ombads motivera sig s blev svaren t ex

- *Det är lagom tid att vara borta från familjen*
- *Mindre är för kort. Jag skulle inte vilja vara här längre tid.*
- *Annars kan man börja längta hem. Men är det inte kul på kollo blir 2 veckor för långt.*

En förälder om betydelsen om tid för kvalitén

I en av föräldraintervjuerna kom frågan om periodlängderna upp spontant på frågan om "Det bästa med kollo och något du är kritisk mot..?". Mamma som svarade hade en tioårig pojke och äldre barn som varit på kollo på 90-talet. Dessutom hade hon själv varit på kollo mellan 1966 och -75.

Vad är BRA med kollo? " Det är lärorikt. Man behöver komma från stan och träffa nya kompisar lära sig ta hänsyn. Själva kollolivet är bra..

Man får möjlighet att göra annat än det man gör i vardagen

Man behöver inte vara den man var/ är i stan .Man kan få en chans att få en ny roll..."

Finns det något Du är Kritisk mot.

"Det är för korta kolloperioder nu. Det ska vara minst 3 veckor. (Men 50 dgr som när jag var lite kan bli för långt) På 5 dagar **hinner man ju inte göra något??**"

Intervjuaren följer upp:Varför är det inte bra med för korta perioder ??

"Först ska man åka dit - man **hinner inte bli en grupp**. Sen ska man åka hem.

Om det är för kort tid tror jag **inte ledarna inte lära känna barnen. Det blir mer som barnpassning.**

När det är korta perioder ,blir det också så många perioder. På infomötet kommer alla barn, föräldrar och ledare samtidigt. Det blir **svårt att få en personlig kontakt och veta vilka ledare som ska jobba** på just mitt barns period.

Det kan var svårt att motivera barn göra saker ibland. De behöver ju få slappa... är de **längre period kan man både låta dem få ta det lugnt men också kräva att de deltar** i det som ordnas.

När barnen längtar hem eller då det blir konflikter är det en fördel med längre perioder. Då kan barn och personal hjälpas åt **att hinna reda ut, komma över svårigheterna**. Risken är nog större att ett barn åker hem med ett misslyckande om perioden är för kort.

Min son hade inte varit snäll mot ett annat barn (kanske för att d et barnet var annorlunda). Under en längre period hinner man se /hitta kvalitéer hos de barn som man först kanske retar sig på. Detta hann nu inte hända eftersom det var för kort period.

Eftersom det blev en konfliktsituation **hann inte personalen heller se min sons bra sidor –bara hans negativa**. Hade han varit där längre kanske personalen hunnit se att de skulle ha delat på honom och den kompis han åkte med. De hade dåligt inflytande på varandra. "

En ledare om tid

Vid ett av mina besök på kollo (sommaren 2002) samtalade jag en del med personalen.. En av ledarna hade själv varit på kollo många somrar. Även han som nu arbetade på ett enveckorskollo framförde åsikten att "kollo borde vara längre för att man ska få den rätta kollokänslan " Vad innebär den ? frågade jag:

"Det **tar tid att skapa relationer och släppa mönster** man har med sig från stan... När det blir bra uppstår **acceptans** . Då får även **de som har det svårt fungera socialt en chans och kan släppas in i gruppen**. Först då kan man börja bygga en gemenskap som innefattar hela gruppen.

På ett en- veckas kollo **kan barnen åka hem utan att man lärt sig namnet på alla**. Systemet med de korta perioderna gör också att det **blir stor omsättning på ledare** och att många jobbar bara del av sommaren."

Entreprenörerna om tid:

Entreprenörerna fick i sin enkät frågan " Har längden på kolloperioden någon betydelse för kvalitén?" (Svaren redovisas i sin helhet i delrapporten)

12 av de 14 entreprenörerna anser att kolloperiodens längd inverkar på kvalitén. Två svara dock nej på frågan. Dessa svarar såhär:

- **NEJ!** En dålig verksamhet blir inte bättre för att den är längre.
Kvalité handlar om verksamhetsinnehåll och personal.
- Kvaliteten måste vara lika hög oavsett hur långa perioderna är

De övriga entreprenörernas svar kan sammanfattas under några olika rubriker:

Det tar tid att skapa relationer

- "Det krävs den tiden för att barnen ska få bra kontakt med varandra. Inte minst för en del barn med annat ursprung än svenskt. De är så försiktiga, behöver tid för att knyta kontakter och våga göra vissa aktiviteter. Det tar tid att skapa relationer (för alla barn) som gör att man kan mötas och förstå varandra på ~~olika~~ ^{olika} perioderna är för korta så hinner barn och ledare inte lära känna varandra eller ens lära sig namnen."
- "Svårt att få grepp om barnen"
- "Vid för kort period är det svårt för barnen att komma in i verksamheten samt svårt för de som arbetar med barnen att hinna lära känna dem."
- "Om vi ska kunna erbjuda det vi tror att barn mår bra av, är 12 dagar ett minimum. Kollo är något mycket mer än bara göra. Att landa och vara kräver tid."
- "Jag tror att för korta kollar minskar möjligheten att skapa den grupp och "vikänsla" som vi jobbar mycket med genom en mängd samlingsövningar. Möjlighet att hinna skaffa vänner också utanför den egna stadsdelen minskar också med för korta kollar."
- För barnen är det mycket bättre med en längre period med en tydlig början, en mitt och ett slut. De korta perioderna gör att allt måste gå väldigt fort och man hinner inte riktigt konsolidera sina upplevelser."
- Det tar tid att forma en grupp. På få dagar lär man inte känna varandra."

Man behöver tid för att hinna göra aktiviteterna

- När man bara har 14 dagar går två bort till resan, man schemat måste "rusa" på och det är svårt att hinna med äventyr och hajker som man kan med en längre period."
- Det kan även vara svårt att hinna med de olika aktiviteter man tänkt sig."
- Det tar tid att lära ut en verksamhet som segling.
"Inte kortare än 6 dagar vad gäller våran verksamhet, för att kunna hinna pröva på allt det vi har att erbjuda"

Visst kan vi göra kortare perioder, men...

- Ja, tiden påverkar delvis, men med hänsyn till rådande ekonomi så är väl längre perioder inte aktuella."
- Men det är svårare att få barn till längre perioder, 18 dagar är nog ett minimum, för det kostar mer för varje barn."
- Självklart erbjuder vi kollo oavsett periodlängd men under 7 dagar anser vi att det rör sig om lägerverksamhet.."

För kort period gör att det blir läger

- "... vi vill framhålla att under 7-dagarsperioder anser vi att det rör sig snarare om lägerverksamhet än kollo"
- "Ska det kortas ner och dessutom profileras kan barnen åka på läger med den inriktning som passar dem. Kollo är något mycket mer än bara göra."
- "Läger" kan säkert klara sig med färre dagar (än 12)

En majoritet av entreprenörerna menar att kvalitén påverkas av periodens längd. Detta motiveras av att det tar tid att skapa relationer till och mellan barnen. Det tar tid att skapa den grupp- och "kollokänsla" man vill uppnå. Man nämner också att man vill ha tid att göra olika aktiviteter bla hajker och äventyr .

De enda argument som finns FÖR korta perioder är att de är bra för yngre barn.: *"För yngre barn kanske det är bättre med kortare perioder o för äldre barn längre"* .Någon nämner också att det kan vara mindre bra med långa perioder för vissa barn.

Tre av entreprenörerna nämner ett minimum på ca 7-9 dagar och tre anser att ingen period borde vara kortare än 12 dagar , ytterligare tre bedömer att 14 dagar eller längre är nödvändigt. De övriga diskuterar inget bestämt tidsintervall.

Man kan också notera några uppgivna kommentarer som tyder på att man skulle vilja göra längre perioder men tror inte att staden kommer att beställa sådana eller att familjerna har råd.

Några av entreprenörerna betonar också att om det blir för korta perioder "blir det läger och inte kollo"- underförstått en annan kvalitet.

Kollohandläggarna om tidens betydelse för kvalitén

Stadsdelarnas kolloansvariga fick samma fråga som entreprenörerna Av de 10 som besvarat enkäten ansåg hälften att periodlängden hade inverkan på kvalitén. Två svarade nej och 2 visste inte.

En svarade:

- *Den behöver inte ha det. Det är beroende av individen och kan variera från fall till fall. För vissa kan det vara viktigt med en lång period, medan det för andra mycket väl räcker med en kortare period.*

De som svarat " ja" förklarade sin åsikt såhär:

- *Alltför kort tid är inte meningsfullt för de större barnen.*
- *För korta perioder skapar sämre möjlighet att skapa en grupp och ge alla barn samma möjlighet till en god kollovistelse*
- *JA , Ofta är det så. Barnen får längre tid på sig att lära känna verksamheten, andra barn och personal, vilket bör ge en bättre kvalitet*
- *Vi tycker kolloperioden övervägande borde vara 14 dagar. Några enstaka 7 dagars för yngre barn*
- *JA - Kollo bör vara minst tre veckor. Varför ? Jo för att det tar en tid innan man förstår strukturerna – det sociala .Lär känna kompisar, aktiviteter och möjligheter . Det tar tid innan man får en hemkänsla på kollo och kan relatera till kompisar och rutiner. Den första veckan kan innehålla mycket hemlängtan (m för kort period är detta det enda man bär med sig . När man varit där längre , kan man få chans att känna en trygghet på den nya platsen och därmed erövra en större självständighet.*
- *Man behöver tid för att växa upp mogna och få uppleva en distans till föräldrar na.. Det finns ett värde i detta. Hur man nu ska beskriva det?*
- *Jag menar att det ska finnas möjlighet till längre kollovistelse därför att man som*
- *kollounge hinner "etablera sig i sammanhanget" om man får tid på sig. Men inga "bör eller skall" jag tror att många barn varken förr eller nu klarar långa kollovis*

telser ser Vissa barn behöver längre tid att anpassa sig och en del skulle kanske må bra av att vara på kollo längre än de 2 veckor som nu är max

Kollohandläggarna anger ungefär samma skäl för kopplingen mellan tid och kvalité. Det tar tid för barnen ”etablera sig”, känna sig trygga, att lära känna varandra och möjligheterna på kollo. Man behöver också tid för att hinna mogna och utveckla en självständighet.

Sammanfattning av tidens betydelse för kvalitén

Kolloperioderna har sedan mitten på 80-talet kortats från 25 och 50 dagars perioder till dagens 5 – 14 dagarsperioder. I debatten (se kapitel 4) har ofta hävdats att kvalitén på vistelsen påverkas av vistelsens längd. ”Det blir sämre om det är för kort”. Nedan följer en sammanfattning av de olika synpunkter på hur tid påverkar kvalitén

- ? *”Det är så roligt så man vill vara kvar”*
 - ? *Man vill inte skiljas från sina (nya och gamla) vänner*
 - ? *Man hinner inte bli en grupp.*
 - ? *Det tar tid att lära känna/komma varandra nära så att man kan umgås på ett bra sätt.*
 - ? *Det krävs tid för att de barn som inte är så socialt kompetenta ska bli insläppta i gruppen bli accepterade. Först då kan det bli en gemenskap med hela gruppen.*
 - ? *Det tar tid för barnen att våga släppa masker och mönster från stan*
 - ? *”besvärliga” barn hinner inte få sina goda sidor upptäckta / visa dem*
 - ? *Det finns barn som önskar och behöver vara hemifrån länge..*
 - ? *En del hinner aldrig komma över hemlängtan och få känna att de klarar det*
 - ? *Det tar tid att upptäcka/reda ut och komma över konflikter (Båda de sista exemplen kan man riskera att barnen åker hem med ett misslyckande*
 - ? *Det blir så många perioder. Svårt för barn och föräldrar att hitta sina/ få vara med samma ledare*
 - ? *OM det är för kort tid så blir det läger. Då hinner man bara GÖRA inte skapa relationer/ gemenskap (forts.)*
 - ? *Man behöver tid för att hinna pröva olika aktiviteter / våga prova olika aktiviteter utan att man ska behöva stressa*
 - ? *Ledarna hinner inte lära känna varandra och / eller barnens namn om det är för kort period.*
 - ? *Det tar tid att hitta en hemkänsla och kolloets möjligheter*
 - ? *Det tar tid att känna sig trygg och därmed erövra en större självständighet.*
- Sammanfattningsvis:*

DET TAR TID ATT SKAPA RELATIONER och BLI EN GRUPP

14. BARNENS OCH FÖRÄLDRARNAS ORD TILL BESLUTSFATTARNA

I samband med såväl föräldraintervjuerna och barnenkäten fanns en avslutande fråga som gav respondenterna möjlighet att ge övergripande synpunkter om kollo. Båda grupperna besvarade dessa frågor i ovanligt stor utsträckning. Svaren rymmer såväl mycket ”kollokärlek”, kritik och uppmaningar till de som beslutar om kollo nu och i framtiden.

Barnens ord till beslutsfattarna

I barnenkäten löd frågan: ”Har du något annat som du vill berätta för de som bestämmer om kollo?”. Här får barnens svar stå för sig själva. Jag har endast sorterat under några olika rubriker och angivit hur stor andel av barnen som angett en viss synpunkt.

Tabell 14:1

Barnens ord till beslutsfattarna
(% av de som svarat)

	%
Det ska vara fler dagar/längre perioder	18
Det är bra här	15
Låt kollo finnas kvar/lägg inte ner	12
Kollo är bra	11
Detta kollo bör förbättras	10
Ändra reglerna här	8
Alla/fler som vill ska få åka	6
Mer av specialaktiviteten	5
Fixa aktiviteter/köp in	5
Ta bort dass /fixa riktiga toaletter	4
Annat	15

Nedan följer ett antal exempel på barnens synpunkter. Jag har tagit bort sådana som liknar varandra.

Det ska vara fler dar /längre perioder

- Längre perioder!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!
- Man borde kunna få åka på tre veckors kollo!
- Flera dagar [dagar]
- Jag skulle vilja ha en extra vecka!!!
- Kollot borde vara längre
- Att man ska kunna välja kollo som är längre än 2 veckor!! Lägg mer pengar på det!!!!
- ? Vi måste ha längre perioder
- ? Jag vill ha längre perioder, ungefär 20 dagar!, eller 16 dagar!

Alla/fler som vill ska få åka

- ? *Kollo är det underbaraste som finns och att alla barn ska få åka på kollo.*
- ? Att det är jättebra att kollo finns. Man borde starta flera kollon så att fler barn kommer in.
- ? *Jag tycker att alla ska få åka på kollo. För att de som går på fritids brukar inte få göra så mycket utflykter för att det är för lite pengar och personal.*
- ? När jag skicka in till kollot så fick jag inte svar när jag skulle få det!!! Jag var tvungen att ringa och klaga! Då fick jag en plats, men min kompis kunde inte följa med!!! Det tycker jag e dåligt!!!
- ? OM kompisar från olika stadsdelar vill åka tillsammans ,se då till att båda kommer in.!
- ? Ni borde lägga mer pengar på kollo så att alla barn som vill kan få åka på kollo,för det är en av de saker man längtar mest till på hela året!

Låt kollo finnas kvar /lägg inte ner

- Att kollot ska finnas kvar
- ? Lagg aldrig ner enskede!
- ? Kollo är jättebra, sluta inte med kollo!
- ? Stäng aldrig Haraldsgård och öppna Kydingeholm igen!
- ? Det var jättekul att åka på kollo. Jag skulle vilja att det fanns fler kollon!!
- ? Lagg aldrig ner kolloverksamheten!
- ? *Behåll alla kollon, barn behöver det. Stäng inga!*
- ? *Håll alla kollon öppna. Ni förstör [annars] för de som t ex har det dåligt hemma och behöver få komma bort ett tag.*
- ? Jag vill inte att det här superbra kollot ska läggas ner / Snälla sälj inte Synsholmenhuset. (snyft).
- ? Gör inte nedskärningar i kolloverksamheten. Liknande möjligheter finns inte och för många är det en höjdpunkt!
- ? ”Ta inte bort kollo för f*n ! .

Det är bra här

- ? Att det är jätteroligt här!!
- ? Det är ett bra kollo! (med stora gemena bokstäver))
- ? Allt är bra utom badet!!!
- ? Jag tycker ni ska få höra att jag trivs här jättebra!
- ? Jag tycker det var superkul på det här kollot och jag ska tipsa andra om det, men en av mina kompisar kom inte med av nåt konstigt skäl. Vi hade sökt tillsammans!
- ? *Tack för att vi fick komma hit!*
- ? Det här är det bästa kollot jag har varit på
- ? Ha mer kollon som har spökrunda! Jag älskar Barnens ö

.Kollo är bra

- ? Kollo är superkul!
- ? Att paddla kanot är jätteroligt.
- ? Kollo är skitkul!!!
- ? Det är bra att det ordnas kollo för att ungdomar och barn mår bra av det.
- ? Satsa mera, det är kul och lärorikt!

Detta kollo bör förbättras

- ? Vi borde gör mer, t ex lekar (aktiviteter)

- ? BÄTTRE MAT!!!!
- Förbättra detta kollo "Grällsta ridcenter"
- ? Satsa med pengar på barn och ungdomar, det finns fortfarande mycket som kan förbättras, t ex bollköp, reparationer och sån't.
- Bygg nytt hus!
- ? Ni borde stödja kollen med mera pengar.
- ? Bidra med mer pengar så att man får nya myggnät.
- ? De borde skaffa bättre luftkonditionering (vet ej hur det stavas riktigt)

Mer av specialaktiviteten

- ? Man borde få rida mera (och längre)
- ? Det står på ansökan eller lappen som man får hem att man ska få ha samma häst hela veckan
- ? Att man ska få vara med och mocka och sköta hästarna mera!
- ? och jag tycker att alla borde få ha likadana ridpass, för en del får gallopera mens andra inte ens får trava!

Ta bort dass /fixa riktiga toaletter

Fixa aktiviteter/köp in

- ? Jag tycker att varje kollo borde ha vattenrutchkanor vid stranden
- ? Gör gärna en fortsättningskurs på vattenskidåkningskollo nästa år.
- ? Jag tycker att vi ska segla
- ? Vi vill ha stereo!
- ? Vi borde få billigare godis
- ? Vi borde få rida
- ? Jag vill att de köper in kor. / Man borde köpa in kor.

12.Ändra reglerna

- ? Man borde få busa om man vill
- ? Man borde få gå och lägga sig senare
- ? Att få ringa hem så ofta man behöver
- ? Att få duscha 1 gång/dag
- ? Att man vill ha sovmorgon
- ? Man får inte ha mobilen på rummet
- Man borde få bestämma ibland om man absolut inte vill vara med på någon aktivitet

13.Annat

- Jag tycker att det ska finnas kollo för 12-15 år!!!
- ? Borde finnas upp till 17 år
- ? Ni borde sätta in lite mer killar på kollona!!!!!!!
- ? Jag tycker att ni ska tänka på att all ska ha någon/några i samma ålder och kön när ni delar in/tar ut dem som får åka. Det är inte kul att vara ensam tjej i sin ålder.
- Jag tycker att det är super-duper-bra att ni bryr er om oss!
- ? Kollo suger
- ? Tråkigt med kolloooooo!!!!
- ? Snällare ledare.
- ? Jag tycker inte att Gunilla är snäll för att hon låter oss inte gå på toaletten om nätterna.

- ? Att det enda som bör ändras på är att en veckas-kollo får förmåner som inte de som är här två veckor får, men man får göra samma saker sista veckan.¹⁹
- ? Jag tycker att man i alla fall ska kunna gå på toa utan att få ridförbud när kl är halv tio!!
- Att ledarna gick och åt ost på mjukt bröd, medan de andra ledarna sa att det mjuka brödet och ostarna var slut.
- ? Jag vill bara säga: HA EN BRA SOMMAR!
- ? Skriv inte bara det positiva om kollo. Skriv mera om vad som kan vara dåligt.
- ? Höj lönerna till kolloledarna!
- ? Alla ledarna har varit jättesnälla och jag kommer aldrig att glömma er.

”Behåll alla kollen, barn behöver det. Stäng inga!”

Synpunkter från föräldrarna

Som sista fråga i föräldraintervjun kunde föräldrarna chansen att lägga till och /eller ge allmänna synpunkter om kollo. Många föräldrar valde att lägga till något här trots att de redan svarat på ett 60-tal frågor. Detta tolkar jag som ett tecken på det stora engagemang som finns för kollo.

Nedan följer ett urval av dessa synpunkter.

ALLA ska få åka

- Alla som vill borde få åka på kollo.
- Alla skall ha möjlighet att få komma iväg på kollo. Kollo måste få finnas kvar.
- Kollo är bra. Stockholm stad ska satsa på det. Alla barn ska få åka.
- Det är bara problemfamiljer som får plats på kollo. Det gör att man inte vill skicka sina barn. Det är synd. Fler borde få möjlighet att komma på kollo. Det kan kosta litet mer.

Prioritera de som bäst behöver

- Alla skall få åka på kollo – men bra att ensamstående och ekonomiskt svaga får förtur. Barn som har det sämre ställt borde prioriteras.
- De som behöver ska få åka men inte de som har ”sommarställe”.
- Viktigt att kollo får finnas. Man bör prioritera ensamstående föräldrar. Om ett barn börjat åka på kollo bör det få fortsätta i flera år. Kontinuitet är viktigt.

Kollo som integrationsmöjlighet

- Det är fel om man bara går efter inkomst. Även om föräldrarna har hög inkomst är det inte säkert att man har möjlighet att komma iväg. Viktigt även för dem att träffa andra barn.
- Det ska finnas för alla. Det ska inte kännas så osäkert att stadsdelen bara kan skicka så och så många.
- Bra att kollo består av olika socialgrupper.
- Gemenskapen viktig för alla, ur alla socialgrupper.

Om kataloger, besked mm

- Otydligt med sista anmälningdag.
- Mer att välja på i år men svårare att fåplats.
- Skulle vilja ha besked tidigare innan sommaren.

- I år har de inte skickat ut några kataloger. Det verkar svårare att få plats i år.
- Katalogerna ska komma tidigare.
- Jag har inte fått någon kollokatalog för 2002.

Organisatoriska synpunkter

- På kollo fanns tvättstuga men barnen får ej använda den. Är man borta länge kan man inte ha kläder till hela perioden. Dåligt att man inte får tvätta!
- Det är bra med olika inriktningar, både special och traditionella. Det slår litet fel att vissa inte kommer med på specialinriktade kollen.
- Det var bättre med sommarbarnsbyrå, då blev det lika fördelat över stan.
- Satsa på kollo för de som bor i stan. Bra att Kungsholmen köper många platser. ---
- Dåligt att vissa stadsdelar köper så fler platser.
- Man måste ordna så att barn/kompisar från olika stadsdelar ska åka till samma kollo.
- Stadsdelen måste kolla upp barnen mer, hur stökiga de är och vilka resurser de behöver. Ibland förstör vissa, speciellt äldre, för de andra barnen. De kan slåss, elda o.s.v. s.k. värstingar. De skrämmer de mindre barnen. De skulle behöva extra resurs
- Bättre kommunikation med kollopersonalen önskas
- Det kan bli tjafsigt eftersom ledarna inte vet hur barnen mår. De borde kanske få reda på det?
- Det skulle vara bra om man fick träffa de andra barnen och föräldrarna innan barnen åkte, så att man kan prata med dem när de är där eller kommer hem.
- Det skulle vara bra om det fanns rutin/utrymme för samtal med föräldrarna – kollopersonalen efter kolloperioden.

Synpunkter på enskilda kollen

- Inga barn till Grällsta.
- Ställ in verksamheten på så gamla ställen som är så nedgångna (Granliden).
- Sista dagen gjorde de en massa aktiviteter (lite glest innan) och blev bjudna på godis. Sedan delade entreprenören ut en enkät som de skulle fylla i vad de tyckte om kollovistesen (uträknande!)

Kollo är bra

- Fantastiskt att kollo finns. Det är viktigt för oss ensamstående.
- Det är bra att kollo finns. Bra för ensamstående att barn och föräldrar får vara ifrån varandra.
- Alla som vill ska få åka på kollo. Jag tycker att det borde finnas vinterkollo också.
- Kollo är bra och får inte försvinna.
- Hoppas att kollo får bestå och att alla som vill får åka.
- Kollo är jättebra. Hoppas kollo får fortsätta.
- Jag hoppas att barnen ska få åka i sommar igen.
- En nyttig verksamhet som man bör slå vakt om.
- Kolloverksamhet är viktig, framför allt av sociala skäl och av andra skäl.
- Spar inte på kolloverksamheten. Hoppas det får vara kvar. För vår grupp är det väldigt viktigt i och med att vi inte har så mycket annat att välja på.
- Väldigt viktigt att barn får komma ut och prova på att vara hemifrån.
- Jätte viktigt att kollo får finnas kvar. Sälj inte Barnens Ö. Allt ska inte privatiseras
- Det är jätte viktigt för barn att få åka på kollo. Det är tragiskt om man får avslag. –
- Kollo har rimliga priser. Kollo är att förebygga för ungdomar, alla som vill ska få åka.
- Fantastiskt att kollo finns. Jag hoppas många får åka. Är litet frågande till att det är entreprenörer som driver kollo. De gör ju det för att tjäna pengar? Men kollo

funkade bra för barnen.

-Några föräldrar nämnde också att det var "Bra med uppföljning och utvärdering".

Om man sammanfattar föräldrarnas synpunkter så kan man konstatera att de visar ett mycket stort engagemang för kollo. Man tycker att kollo är en bra och viktig verksamhet och många påpekar oroligt att "kollo måste få finnas kvar". Några menar att alla ska få åka och framhåller bl a kollo som en möjlighet till integration och för att skapa förståelse för barn ur olika sociala grupper. Andra anser att de som bäst behöver ska prioriteras t ex barn till ensamstående och de som saknar sommarstuga.

Om man sammanfattar de synpunkter som framkommit i detta kapitel samt det utkast till "god kollokvalité" som jag konstruerade vid utvärderingens start, så finns ett bra underlag till att formulera kriterier för god kvalité i kolloverksamheten.

15. RÅDER KOMMUNAL LIKSTÄLLIGHET?

Ett av de direktiv som skrevs då kollo överfördes från Sommarbarnsbyrån till stadsdelarna var att stadens barn skulle vara likställda vad gäller möjligheten att få åka på kollo. Det har ingått som ett syfte i denna undersökning så är fallet.

Hur stor andel barn får kolloplats i de olika stadsdelarna?

Har barn över hela stan samma chans att åka på kollo eller beror det på vilken stadsdel man bor i? Nej, så är inte fallet. I kapitel 6 har jag visat att det råder stora skillnader mellan hur stor andel av de olika stadsdelarnas barn som har chans att få en kolloplats.

Vad påverkar då barnens möjligheter att få en plats? Ytterst avgörs detta av respektive stadsdels totala kollobudget. Hur stor denna blir påverkas av flera olika faktorer:

1. Det centrala anslaget storlek (från kollofonderna).
2. Hur stadsdelen prioriterar kollo och därmed hur mycket resurser stadsdelen skjuter till av egna medel till sin kollobudget.
3. Om de pengar man får in på föräldrarnas avgifter dras av från kolloanslagen eller om dessa pengar läggs på. (De allra flesta men inte alla lägger på).
4. De stadsdelar som har många föräldrar som betalar maxavgiften får in mer resurser och kan skicka fler barn än stadsdelar där många föräldrar är fattigare och betalar lägre avgift.

Till detta kommer att:

5. Stadsdelens har olika regler för prioritering om inte alla barn kan beredas plats.

Resultatet blir att det i vissa stadsdelar är 2,5 % av stadsdelens unga medborgare mellan 7 och 16 år som får åka och i andra stadsdelar är det 13 %. Det är endast i 4 stadsdelar som alla som vill får åka. I tabell 15:1 redovisas andelen kollobarn per stadsdel.

Tabell 15:1 Andelen barn/stadsdel som varit på kollo samt andel barn/stadsdel som tillhör de högsta ekonomiska grupperna

Stadsdel:	Andel kollobarn av alla 7-16 åringar i stadsdelen ⁹⁶ (%)	Andel barn från Ek grp 1+2 i B-enk (%) ⁹⁷ .
Älvsjö	13,0 x	41
Enskede- Årsta	11,9	38
Farsta	11,1	33
Hägersten	11,0	<20
Skarpnäck	9,8	<20
Vantör	9,2	<20
Skärholmen	8,7	<20
Kista	8,3 x	31
Bromma	7,3 x	33
Katarina- Sofia	6,6	-
Liljeholmen	6,0	<20
Hässelby/Vällingby	4,9	45
Maria/Gamla Stan	4,1	-
Spånga-Tensta	3,6	33
Östermalm	3,6	25
Kungsholmen	3,3	31
Rinkeby	3,0 x	<20-
Norrmalm	2,5	<20-
TOTALT	Snitt : 7,1	
Median :	6,6	

Om man studerar USK /SCB s statistik över familjernas medelinkomster år 2000 så har Östermalm, Bromma ,Älvsjö och Norrmalm de högsta medelinkomsterna medan Farsta ,Kista ,Liljeholmen , Rinkeby Skarpnäck, Skärholmen och Vantör de lägsta .

Vid en undersökning av om det är de stadsdelar som har låg medelinkomst som skickar störst andel barn (och tvärtom) så finns det inte några entydiga samband. Älvsjö som tillhör de rikare stadsdelarna skickar flest. Men Norrmalm skickar lägst andel . Stadsdelarna med låga genomsnittsinkomster skickar drygt 8 % eller fler. Liljeholmen ligger dock straxt under medianen med 6%

Den låga andelen barn från Rinkeby (där alla som sökt fått plats) anses bero på att många invandrare inte känner till vad kollo är eller känner en tveksamhet att skicka iväg sina barn till en sådan verksamhet.

Tre av de fyra stadsdelar som skickar störst andel barn har också haft en större andel barn på kollo som har tillgång till relativt mycket ekonomiska

⁹⁶ Tabell8. Idrottsförvaltningen Tjänsteutlåtande 2003 -01-15 .nr 11

⁹⁷ För redovisning av index av Ekonomiska resurser: Se kap 7

resurser. 1/3 eller fler av deras kollobarn bodde i villa/radhus/borätt samt hade tillgång till minst två av bil, sommarstuga eller "båt man kan sova i"

På vilka grunder får man plats på kollo ?

Om nu inte alla barn får plats på kollo –på vilka grunder får man åka eller får avslag? Den frågan ställdes i samband med Idrottsförvaltningens uppföljning⁹⁸. Man ställde två frågor: "Fick alla barn åka på kollo som sökt i er stadsdelsförvaltning?" Om ni svarat nej: "Vilka prioriteringar utgår ni från för att välja ut de som ska åka?"⁹⁹

När man sammanställer de inkomna svaren kan man konstatera att stadsdelarna använder mycket olika kriterier för att prioritera vilka barn som ska få åka om inte alla får plats.

Några stadsdelar nämner 1-2 kriterier. Andra har fler och mer differentierade kriterier. Några nämner att man tar hjälp av skola och socialtjänstemän för att prioritera.

4 st	Stadsdelar låter alla barn som sökt få åka.
4 st	Stadsdelar tar hänsyn till om ansökan kom in i tid vid prioriteringen.
Två av dessa tillägger att man gör avsteg från principen om barnen har särskilda behov
En sdf har endast angett att alla som sökt i tid fick plats. 60 som kom in för sent fick ej åka.
En har "sista ansökningsdag" i kombination med att "de som ej fått sitt 1:a handsval tillgodosett fick ej någon plats.
12 st	Nämner skäl som kan tolkas som att man prioriterar efter särskilda behov/skäl (hos barnet och / eller familjen)
4 st	Nämner att prioriterar familjer med låg inkomst . (Det kan finnas fler fast de uttryckt det som "särskilda behov –se ovan)
4 st	Sdf tar hänsyn till barnets ålder vid prioriteringen.
I tre stadsdelar prioriterar man de äldre barnen "Barn födda -91 och äldre" eller bara "äldre prioriteras".
I en stadsdel prioriterades barn mellan 9-13 år (Yngre=födda -94 samt äldre=födda -86 -88, fick EJ åka)utom då det fanns särskilda behov
2 st	sdf nämner att man tar hänsyn till syskon och/eller kamrater
1 st	En stadsdel prioriterar så att barnen får åka korta perioder
1 st	En stadsdel nämner att man använder lottning (som en av tre prioriteringsgrunder)

⁹⁸ Uppgifterna hämtade från Idrottsförvaltningens uppföljning av kollo 2002

⁹⁹ Svaren redovisas i sin helhet bilagan samt delrapporten "Beställare och entreprenörer om kollo 2002

Råder kommunal likställighet?

Man kan således konstatera att det inte råder någon kommunal likställighet för stadens barn vad gäller möjligheten att få en kolloplats. Det råder stora skillnader vad gäller hur stor andel barn som får åka från respektive stadsdel och även på vilka grunder man prioriteras eller får avslag på sin ansökan.

16. SYNPKTER PÅ STADENS SÄTT ATT ORGANISERA KOLLO

I det här kapitlet kommer jag att redovisa utvärderingsresultat som knyter an till sättet som kollo organiseras inom Stockholms stad. Med "organisation" menar jag här helheten, dvs att staden har lagt ut ansvar, beställning, handläggning och inspektion av kollo på stadsdelarna samt att kollo drivs av entreprenörer.

En av anledningarna till att denna utvärdering kom till är den organisatoriska förändring som skedde år 2000, då ansvaret på kolloverksamheten delegerades till de 18 stadsdelarna samt att driften lades ut på entreprenad. Hur har denna förändring uppfattats? Resultaten från föräldrantervjuerna samt övriga iakttagelser jag gjorde under utvärderingens gång väckte allt fler frågor kring stadens sätt att organisera kollo. Jag beslöt därför i utvärderingens slutskede att skicka ut en kortare enkät till stadsdelarnas handläggare samt entreprenörerna. Föräldrarnas direkta synpunkter på organisationen redovisas i början på detta kapitel. Beställarnas och entreprenörernas svar redovisas kort här men finns i sin helhet i delrapporten "Beställare och entreprenörer om kollo 2002".

Föräldrarna jämför före och efter omorganisationen

Vi bad de föräldrar som haft barn på kollo **före** omorganisationen 2000 att jämföra och se "om de märkt någon förändring – och i så fall vilken".

Nästan hälften av föräldrarna (49%) hade haft barn på kollo 1999 eller tidigare.

22 % av dessa hade **inte** märkt någon skillnad. De som märkt en förändring ombads förklara på vilket sätt. Deras svar har kategoriserats i nedanstående tabell:

Tabell 16:1

Vilka förändringar har föräldrarna märkt?

(% av de som haft barn på kollo förut. Flera svar/person möjligt)

	%
Det finns flera sorters kollo nu /förr bara trad/ej specialkollo	24
Längre perioder förr/kortare nu	22
Färre/andra barn får åka nu	22
Större barngrupper	10
Bättre nu	6
Annat/Övriga synpunkter	32

N=94

De flesta anger svar som gäller förändringar i utbudet som "fler sorters kollo och kortare perioder". Man nämner också att "andra barn får åka nu".

Mot slutet av intervjun fick föräldrarna en liknande fråga där vi påminde om att stadsdelar köper kolloplatser av olika entreprenörer. Vi frågade: Vad tycker du om detta? Har det blivit bättre /ingen skillnad / sämre ? Endast de som kunde jämföra med tidigare fick besvara frågan:

Tabell 16:2

Åsikter om förändringen att stadsdelarna sköter+ köper av entreprenörerna?
(% av samtliga föräldrar som kunde jämföra)

	Totalt
Bättre	17
Ingen skillnad mot förr	34
Sämre	50

N= 103

Hälften ansåg att det blivit sämre och 17 % att det blivit bättre. Övriga märkte ingen skillnad. Vi bad de som märkt någon förändring” förklara på vilket sätt”. De som ansåg att ”det blivit bättre” tar främst upp att **utbudet blivit bättre**, att det finns mer att välja på . De som ”inte märkt någon skillnad” har inte heller förklarat sig i någon nämnvärd utsträckning. Det som lämnade mest kommentarer var de som ansåg att ”det blivit sämre”. Nedan ett urval av svar på denna fråga:

Det har blivit bättre

Annan bredd, fler alternativ att välja på.

Bättre utbud, men sämre underhåll av husen på Barnens Ö.

Privatiseringarna är inget problem.

Sämre-alla får inte plats/olika villkor i olika stadsdelar

Bättre före -99. Mindre grupper då- mera barn nu.

Det är kortare perioder och färre barn får åka.

Det har blivit sämre tillgång och ojämnt fördelat över stan med kolloplatser.

Stadsdelarna och dess olika bedömningar är problemet.

Behovet av att få komma iväg finns kvar, folk jobbar mycket – det ska inte bara vara inkomst som avgör om man får åka.

Svårt att åka med kompis från annan stadsdel.

Sämre- tveksam om man kan lita på kontroll etc av entreprenörerna

Svårt att veta vilka som egentligen driver kollot, deras målsättning etc.

Det verkar vara dålig koll på vilka som får driva kollen. Vilka krav ställs?

Sämre – känner oro. Är rädd att kontrollen blivit sämre.

Sämre – orolig för att det blir för många barn i varje grupp

Staden förlorar överblick/sammanhållning.

Mer engagemang och bättre omvårdnad tidigare. Ingen utbildad personal nu

Stan måste kolla entreprenörerna ordentligt, så att det inte är något fuffens eller lurendrejeri. Det finns skojare! Helst borde alla föräldrar kolla innan – men alla har ju inte möjlighet. Vi har råkat ut för sådant.

Det borde vara hårdare regler för personalen. De får inte vara för unga så att de mest ägnar sig åt varandra

Sämre övrigt

Kortare perioder och mindre personal.

Det är större personalomsättning nu

Kortare perioder, dyrare, snålare.

Jag tycker inte man ska upphandla verksamheter med barn. Vi hade ingen insyn där hon var .

Det är fler varianter och ställen nu – men nu är det inte riktiga kollo.

Sämre sedan de kollektiva bussarna tagits bort. Problem/svårt att åka kommunalt (ensamstående mor med 4 barn, utan bil).

Det som gör att man tycker att det blivit sämre är att det är så olika chanser att få åka på kollo beroende på i vilken stadsdel man bor. Man klagar också över svårigheter att få tag i kollokatalogen i vissa stadsdelar och att man får placeringsbeskeden för sent. Generellt menar man också att det är färre barn som får åka och att det är kortare perioder.

Många uttrycker också oro/att de inte litar på stadsdelarnas möjligheter att kontrollera entreprenörerna och dess personal. Man ger exempel som "för många barn", "för oengagerad och ung personal" och att "barnen får sämre omvårdnad" jämfört med tidigare.

Kollohandläggarnas synpunkter på sättet att organisera kollo

Den enkät som gick ut till beställarna/kollohandläggarna innehöll bla frågan "Vilka för och ev. nackdelar finns med den nuvarande organisationen?" På nästa sida följer en sammanfattning av de inkomna svaren¹⁰⁰

Kollohandläggarnas synpunkter på sättet att organisera kollo

Fördelar:	Nackdelar: Svårt samordna kompisar från olika
------------------	---

¹⁰⁰ Svaren på dessa enkäter redovisas i sin helhet i delrapporten "Beställare och **entreprenörer om kollo 2002**". Tio av 18 stadsdelsförvaltningar har besvarat enkäten. Bortfallet redovisas i bilagan

Sdn får kunskap om/inblick i kollo- verksamheten II Direktkontakt med barn/föräldrar och entreprenörer II Kunskap om barnens behov III Man kan påverka uttagning av barn Viss lokal anknytning vid val av entreprenörer Info och erfarenhetsutbyte Ser inga fördelar III	stadsdelar II Orättvist pga olika regler i olika sdn. Svårt få helhetsbild. Entreprenörerna får många beställare att kommunicera med Nu 18 sommarbarnsbyråer vilket medför mer pengar till administration och mindre till kollo. Mer administration för sdf och staden. Ineffektivt. Stor arbetsbörda och sårbart. Inget administrativt stöd II Administrativa svårigheter .Tungrott Väntetider om handläggaren t ex är sjuk. Hur få och behålla kollokompetens i beställargruppen? Risk för att det bara blir teknisk/juridisk kompetens kvar Inga nackdelar I
---	--

Som fördel framförs framför allt **närheten till brukarna** och i viss mån entreprenörerna. Listan med nackdelar är längre: Man tar upp att det blir **administrativt ineffektivt och tungrott** och därmed kostar mer. Några nämner även att det blir **orättvist för barn** från olika stadsdelar och svårt att samordna kompisar från olika delar av stan.

Entreprenörernas synpunkter på sättet att organisera kollo

Entreprenörerna fick en liknande fråga: "Vilka fördelar och/eller ev nackdelar/svårigheter finns med den nuvarande organisationen? (Dvs att stadsdelarna sköter upphandling och administration.)

<p>Fördelar</p> <ul style="list-style-type: none"> -Vi kan själva välja vilka barn vi vill ta emot -Personlig kontakt med sdf. Lätt att ringa och fråga om barnen. -Beställarna har god inblick i behov och efterfrågan II -Administratörerna kan sina familjer. II -Närmare kontakt. III -De är positiva och hjälpsamma -Vi finns med - tror ej vi fått det om Sommarbarnsbyrån funnits kvar. -Upphandlare- utförare skilda dvs konkurrens -Ser ingafördelar II 	<p>Nackdelar</p> <p>Vi (entrep) väljer själva vilka barn som ska få plats</p> <p>Problem i kontakt m sdf. Byte av personal/svårt få tag i personal om problem under sommarperioderna</p> <p>Bristande flexibilitet</p> <p>Sämre kunskap om barnen jfr m förr</p> <p>Sämre kunskap om barnen än förr då barnen går i skola olika Stadsdelar)</p> <p>Mer barn m okända problem på kollo</p> <p>Svårare lösa med många olika kollohandläggare</p> <p>Svårt upprätthålla gemensam syn på kollo och likställighet f. barnen. III</p> <p>Sdn har olika budgetprinciper</p> <p>Kollobudgeten blir moderator vilket medför att färre barn får åka.</p> <p>Det måste bli dyrare när 18 stadsdelar ska administrera?</p> <p>Svårt för inspektören ge rättvis bild inför 18 sdf och många olika entreprenörer.</p> <p>Det är olika rutiner och regler i olika sdf II</p> <p>Att priset styr och inte inriktningen</p> <p>Svårt få veta om anbud och sista anbudsdag. Svårt att hitta anbud när de inte är centrala.</p> <p>Mer administration: många avtal, fler kunder att fakturera, fler kontaktpersoner. III</p> <p>Problem med kompisar fr olika stadsdelar. II</p> <p>För många inblandade: På några sdf är det olika personer som sköter upphandling ,som sköter uttagning av barn och som vi har kontakt med</p> <p>Sdf inte tillräckligt aktiva att utveckla verksamheten. De skulle kunna vara mer aktiva när det gäller att se till att de barn som behöver kommer iväg.</p> <p>Inga II</p>
--	--

Som fördel framhåller några entreprenörer att stadsdelarnas representanter **kan sina barn och familjer bättre medan andra har motsatt uppfattning.** Det som de flesta tar upp som nackdel är att det är **administrativt tungrott** och många olika personer att hålla kontakt med och undrar om det inte blir dyrare.

Man tar också upp att det är lång handläggningstid och att de får **besked om placeringar alldeles för sent.** Detta försvårar entreprenörernas planering och möjligheten att behålla en kompetent personalgrupp

Någon anser att stadsdelarna borde bli mer aktiva för att utveckla verksamheten.

Barn med behov av särskilt stöd

Ett stort problem som den nuvarande organisationen har svårt att hantera är barn med behov av särskilt stöd och ev extra personalresurser eller personlig assistent. Detta påtalas ofta av både beställare och entreprenörer

Det förekommer ofta att föräldrar undviker att berätta om barnens behov av rädsla för att barnet inte ska få åka. När problemet uppdagas är man på kollot och i värsta fall kan ett barns behov påverka hela barngruppen och hela den kolloperioden.

Entreprenörerna menar att det i många fall är allt för tungrott att få fram resurser till extra personal. Man får inte alltid tag i någon på stadsdelen som kan fatta beslut om extra resurser – och sedan ska man försöka hitta någon som kan hoppa in ...Då kan perioden var slut.

Övriga reflektioner kring stadens sätt att organisera kollo

Stadsdelarnas har organiserat kollofrågorna olika.

När staden flyttade ut kollo på stadsdelarna år 2000 så hade dessa en del svårigheter med att hantera kollo den första sommaren. Flera oklarheter fanns .Enligt uppgift från en av stadsdelarnas kollohandläggare skedde ingen riktig och formell överlämning från staden centralt till stadsdelarna t ex vad gäller syftet och mål för kollo¹⁰¹ eller hur handläggningen skulle gå till. Det enda som diskuterades var det tekniska och juridiska kring upphandlingsfrågorna. Stadens officiella kollokompetens fanns ju samlat hos personalen på Sommarbarnsbyrån. De flesta i denna personalstab gick direkt till entreprenörssidan.

En konsekvens av detta var att stadsdelarna kom att hantera kollofrågorna olika. Det oklara uppdraget medförde att någon stadsdel ansåg att man inte behövde skicka några barn på kollo alls , man placerade kollo på olika ställen i den egna organisationen (dvs under olika enheter inom stadsdelen) Det kom att variera vem som ansvarar, vem som sköter upphandlingen och vem som administrerar kollo. Man använder sig också av olika administrativa system för själva handläggningen av ansökningar och placeringar. **Dessa olikheter försvårar kontakten med entreprenörerna och även överblick och uppföljning.** Som exempel på det senare kan nämnas att det varit stora svårigheter att få in statistikuppgifter samt svar på ovan nämnda

¹⁰¹ Jan Johansson .Intervju

enkät från vissa stadsdelar. Man anser sig inte ha tid eller möjlighet att hjälpa till.

Stadsdelarna har olika kompetens för kollofrågorna

Det finns inget i det nuvarande systemet som garanterar att de som handlägger frågorna har kollokompetens. Detta visar sig på olika sätt:

- Ibland sköts kollofrågorna av personal med stor kunskap om stadsdelens barn och kollo. Ibland av personer som varken har kunskap om kollo eller de enskilda barnen. Det blir då en rent administrativ fråga.
-
- Kollohandläggarnas olika förutsättningar medför också stora skillnader och engagemang för kollofrågorna och förmåga att "läsa av" ev brister. Man blir utlämnad till kolloinspektörens rapporter och ev klagomål från föräldrar. Få hinner med egna besök på något kollo under sommaren. Man handlägger också kollo bland en rad andra frågor. Man har inte alltid den tid som skulle behövas för att hantera kollofrågorna tillräckligt omsorgsfullt.
- Det förvånade mig att så få av kollohandläggarna hade synpunkter på kolloinspektörens rapport (se delrapporten). De flesta säger sig vara nöjda trots ganska magra beskrivningar även av kollen där det fanns stora problem. Det var också få som ställde några kritiska frågor vid de möten som genomfördes med entreprenörerna efter sommaren. Stadsdelarna är trots allt köpare och borde kunna ställa både "besvärliga frågor" och tuffa krav.

Det förefaller således som att det inte finns något i det nuvarande systemet som garanterar att handläggarna och staden bygger upp och behåller en kollokompetens.

17. SAMMANFATTNING OCH SLUTDISKUSSION

Det har funnits barnkolonier i Stockholm i mer än hundra år. Den mesta tiden har verksamheten drivits av ideella föreningar, ofta med kopplingar till stadens församlingar. Stockholms stad har dock så gott som hela tiden skjutit till medel i olika hög grad och det har på olika sätt funnits en nära koppling till det offentliga samhället. På 60-talet ökade man stadens inflytande genom inrättandet av Centralföreningen för sommarvistelse för barn. Motivet var att man ville styra upp verksamheten och utveckla kvalitén, bl a genom att satsa på utbildning och information till personalen. I början av 70-talet skrevs en ny målsättning och 1977 inrättades Sommarbarnsbyrån. Samtidigt kommunaliserades all drift av kolloverksamheten och man tog också över kollogårdarna. Sedan 1977 har 38 kollogårdar sålts eller återlämnats till de förra ägarna (stiftelser/föreningar). För närvarande återstår drygt 25 gårdar i kommunal ägo. Dessa förvaltas av Gatu- och fastighetskontoret.

Från år 2000 har Stockholms stad återlämnat driften av kollo - nu till privata entreprenörer. Samtidigt lades ansvaret för beställningar och administration ut på stadens 18 stadsdelar.

Våren 2001 beslutade stadsfullmäktige att göra en utvärdering av kollo bl a mot bakgrund av den senaste organisationsförändringen. Fokus har legat på hur brukarna uppfattar kvalitén i verksamheten men även vilka barn som tar del av kolloverksamheten, om likställighet råder mellan barn från olika delar av stan samt om det sätt som kollo organiseras på gynnar barnens trygghet.

Utvärderingen täcker kolloverksamheten sommaren 2001 genom de drygt 250 föräldrar som intervjuats samt sommaren 2002 genom svar från de 853 barn som besvarat enkäter. Drygt 5 500 barn var på kollo var och en av dessa somrar. I medeltal har 7 % av stadens barn mellan 7 och 16 år varit på kollo - dock med stora variationer mellan olika stadsdelar.

Utvärderingen bygger på ett urval av föräldrar vars barn varit på kollo och de barn som själva varit på kollo under perioden¹⁰².

Vilka syften och mål finns för kolloverksamheten?

Historiskt har syftet med kollo varit att "förbättra den kroppsliga och moraliska hälsan"¹⁰³ hos fattiga (främst arbetarklassens) barn och ge dem en chans att komma ut på landet. Under 1900-talets senare hälft förändra-

¹⁰² Det har inte varit möjligt att undersöka behov eller synpunkter från de som ej sökt eller ej fått en kolloplats vilket hade varit av intresse, t ex vad gäller åsikter om utbud, avgifter etc.

¹⁰³ Se bl a Münger A-C "Stadens barn på landet"

des målen. Man ville komma bort från stämpeln av fattigdom och välgörenhet och inlemma kollo som en del i välfärden och barnomsorgen. På 70-talet formulerades ett tydligt uppdrag: Kollo skulle bidra till barnens utveckling i olika avseenden. Sedan dess har målskrivningarna blivit allt mer kortfattade. Några saker finns dock uttalade:

Alla barn som vill ska få möjlighet till en stimulerande sommarvistelse oavsett föräldrarnas ekonomiska situation, det ska finnas ett **mångfacetterat utbud** och man ska kunna känna sig **trygg** med verksamheten.

Dessutom betonas att **kommunal likställighet** ska råda.

Utvärderingen har visat att de **målskrivningar som finns troligen är allt för allmänt hållna** för att vara till stöd vid utformning av verksamheten. Detta verkar ha fått effekter på en rad av de områden jag kommer att beröra i som t ex vid utformning av verksamhet, upphandling, vilka barn som tagit del av verksamheten, organisation och uppföljning etc.(Detta kommer att diskuteras vidare senare i detta kapitel).

Hur många barn har varit på kollo, hur länge och på vilken typ av kollo ?

Nedan följer en sammanfattning av hur många barn som varit på kollo och en jämförelse av vad som skett sedan mitten av 80-talet.

Hur många har varit på kollo, på vilken typ och hur länge ?

- ? Antalet barn som varit på kollo har ökat om man jämför med 1985. Då åkte 4 000 barn och år 2002 åkte 5 505 barn
- ? Vistelsetiderna på kollo har dock minskats från i genomsnitt 28 dagar 1985 till 10 dagar 2002.
- ? Antalet barndagar (antalet barn x antalet dagar) har därmed halverats under perioden (från 112 500 till 55 253 barndagar)
- ? Endast i 4 stadsdelar får alla barn som önskar en kolloplats.
- ? Andelen barn som åkt från olika stadsdelar varierar mellan 2,5 och 13 % av barn i aktuell ålder
- ? Stadsdelarna har olika kriterier för prioritering om inte alla barn får plats
- ? Allt fler kollo blir inriktade mot en speciell inriktning (specialkollo) istället för kollo med varierat aktivitetsutbud(traditionella kollo). Andelen kollo med specialinriktning var 43 % 2001 och 62 % 2002.
- ? Mer än hälften av barnen var på specialkollo 2002.

Man kan konstatera att det skett stora förändringar av kolloverksamheten sedan mitten av 80-talet. Målsättningen att alla som vill ska få åka har lett till en ökning av antalet barn – men för att detta ska vara möjligt har man kortat kolloperiodernas längd avsevärt. Stadens resurser till kollo har halverats om man ser till antalet barndagar som ställs till förfogande.

De kortare perioderna sägs också vara uttryck för att behovet av längre vistelser minskat. Detta stämmer bara delvis. Utvärderingsresultaten visar att ca 40 % av de föräldrar och barn som tillfrågats önskar längre perioder

än de max 14 dagar som nu erbjuds. Många har påtalat att längre perioder behövs för att uppnå kvalité och "kollokänsla". I de ekonomisk svagaste grupperna är det ända upp till 70 % som önskar längre perioder än 14 dagar.

Målet om "mångfacetterat utbud"¹⁰⁴ har alltså inte fått genomslag när det gäller längre perioder (än 14 dgr) – däremot har det skett en differentiering mot allt fler specialinriktade kollo. Detta har fått konsekvenser för barngruppens sammansättning och verksamhetens utformning (se nedan).

Råder kommunal likställighet ?

Barnens chans att få en kolloplats beror på i vilken stadsdel man bor. Detta eftersom stadsdelarna låter olika stor andel av barnen få åka och man till lämpar också olika kriterier (som te x särskilda behov ,barnets ålder, om ansökan kommit in i tid, lottning, mm) då man avgör vilka barn som ska få en plats.

Stadens mål om likställighet för barnen är således inte uppfyllt. En tänkbar förklaring torde vara att kollo administreras av 18 stadsdelar med olika förutsättningar och prioriteringar och att stadens mål är otydliga.

Vilka barn har varit på kollo – och vilka grupper är underrepresenterade?

Nedan följer en sammanfattning.

Vilka barn har varit på kollo – och vilka är underrepresenterade?

- ? 58% är flickor och 42% är pojkar
- ? Medelåldern är 11.7 år och 58 % går på mellanstadiet
- ? Barn som bor med en förälder är överrepresenterade.
45 % bor med båda föräldrarna. (jfr 64 % i hela stan)
- ? Barn med invandraranknytning (båda föräldrarna födda utomlands)
är kraftigt underrepresenterade utgör 8 % mot 24 % i hela stan
- ? 64 % av barnen kommer från familjer vars sammanlagda inkomst är
18 000:- eller mer/månad dvs hamnar i högsta avgiftsgruppen
- ? Ca hälften bor i hyreslägenhet
- ? Ca hälften har tillgång till sommarstuga
- ? **Andelen barn med få ekonomiska resurser (bor i hyreslägenhet har inga eller få mtrl resurser) har halverats sedan 1993.**
Från 51% då till 29% av kollobarnen nu.
- ? Barn från ekonomiskt starka familjer väljer specialkollo och korta perioder i större utsträckning.
- ? Barn som bor i hyreshus med inga eller en annan materiell resurs väljer traditionellt kollo och längre perioder + önskar också längre perioder än det maximala antalet 14 dagar som erbjuds f.n.

Kollo domineras sedan mitten av 90-talet av flickor. Då skedde ett trendbrott eftersom det fram tills dess alltid varit mest pojkar. En av förklaringen kan

¹⁰⁴ se kap. 4

vara att man då började erbjuda fler rid- och djurkollo. En annan förklaring kan vara att pojkar i större utsträckning åker på idrottsläger (som inte är kollo) .

Om man jämför med en undersökning från 1993 så finner man att det är i stort sett lika stor andel barn till ensamstående men att **andelen barn från ekonomiskt starka grupper ökat**. Dessa familjer väljer även oftare kortare perioder.

Resultaten visar också att barns som bor i hyreshus med inga eller få övriga resurser **föredrar traditionellt** kollo. I dessa grupper är det mellan 50 och 72% som **önskar längre perioder** än 14 dgr. (Detta är samman tendens som i Hermanssons undersökning från 1993¹⁰⁵ vilken jag refererat till i kap 5)

Allt fler specialinriktade kollo svarar uppenbarligen mot en efterfrågan – men man måste fråga sig vems behov som tillgodoses? Utvärderingsresultaten visar alltså att specialkollona lockat nya målgrupper och har bidragit till en förändring av barngruppernas sammansättning i. En positiv sida av detta torde vara att barn som varit på kollo inte längre behöver få fattigstämpel – idag åker barn från många olika samhällsgrupper.

Men den nuvarande utvecklingen mot allt kortare perioder och specialinriktade kollo verkar alltså inte svara mot behoven och önskemål hos de ekonomiskt svagaste grupperna.

Man måste också ställa sig frågan **om det nuvarande avgiftssystemet är anpassat till de ekonomiskt svagaste gruppernas situation?**

Ca en tredjedel av kollofamiljerna har en inkomst under 18000:- / månad. Det är dock troligt att ytterligare en grupp ensamstående och låginkomsttagarfamiljer precis kommer över gränsen(18 000:-) för att betala den högsta kolloavgiften ¹⁰⁶.För dem kan det vara en stor summa att skicka ett barn i 14 dagar x 200:-= 2 800:-. Samtidigt som denna avgift kan betraktas som låg för en familj vars sammanlagda månadsinkomst är 40 000:- eller mer¹⁰⁷.

Även om ca 40 % av alla föräldrar samt högstadiesbarnen uttrycker en önskan om längre perioder, så vet man inte om alla skulle ha råd. Eftersom denna undersökning endast täcker de som varit på kollo vet vi inte heller om det finns familjer som helt avstått att skicka barn då man ansett att avgiften är för hög.

Ett flertal av kollohandläggarna har också påtalat behovet av en översyn av avgiftssystemet.

¹⁰⁵ Hermansson ”14 dagar är det kollo ?”

¹⁰⁶ Hur stor denna grupp är går inte att veta då ansökningsblanketten är utformad så att alla som tjänar över 18 000:/mån bara kryssar i en ruta istället för att precisera inkomsten. Barnfamiljer i Stockholms stad har en sammanlagd medelinkomst på 40 500:- för alla. För ensamstående kvinnor är motsvarande summa 20.500:-. Se USK årsbok för 2001.

¹⁰⁷ Se resultaten i kap 7 samt kolumn i DN 2003 12 28 sid A15 där kolumnisten ” kajsa O” beskriver hur hon åkte för att hämta sonen sista dagen på kollo. ”På parkeringsplatsen utanför stod blänkande nya bilar i rad , BMW på BMW med föräldrar som kommit för att ta hem sina barn från en veckas stärkande vistelse i skärgårdsmiljö.”

Slutligen kan man konstatera att **staden misslyckats med att nå barn med två invandrade föräldrar**. Kollo kan vara en utmärkt plats för integrationsarbete men troligen skulle det krävas ett mer inriktat och medvetet arbete för att informera om och rekrytera till kollo om man skulle nå dessa grupper i större utsträckning.

Hur var det på kollo ? Övergripande bedömningar.

I detta avsnitt redovisas resultat som gäller övergripande bedömningar och betygssättningar av kollo. I de följande avsnitten kommer jag göra en fördjupad redovisning av några områden.

Hur var det? övergripande om kollo

- ? Barn och föräldrar är i stort nöjda med kollo och anser att kollo är viktigt för dem
- ? 87 % av barnen svarade att de trivs jättebra eller bra
- ? 42 % av föräldrarna anser att barnen utvecklats i något avseende
- ? 87 % av föräldrarna kunde rekommendera det kollo barnen varit på
- ? Det bästa med kollo enligt barnen är att man får träffa nya kompisar och göra roliga saker
- ? Det bästa enligt föräldrarna är att barnet var nöjda, att de fått nya kompisar och gjort vissa aktiviteter
- ? "Kollo som helhet" får i genomsnitt betyg 4,1 av föräldrarna och 4,4 av mellan- och högstadiesbarnen
- ? Föräldrarnas snittbetyg på de 10 olika betygsfrågorna ligger mellan 3,8 och 4,1 .
- ? Det finns dock större skillnader om man tar hänsyn till barnets ålder: Lågstadiesföräldrarna minst nöjda. De ger 3,5 och 3,6 när det gäller barnens fysiska och psykiska /sociala trygghet. Högstadiesföräldrar är mest nöjda och ger 4,0 eller högre på allt utom på två punkter.
- ? Vid en jämförelse med 24 andra verksamhetsområden som betygsatts (textbibliotek, bad och Kulturskolan) hamnar kollo i "toppgruppen" om man ser till högstadiesföräldrarnas betyg. Om man ser till lågstadiesföräldrarnas betyg hamnar dock kollo bland de tre sista
- ? Barnen ger högst medelbetyg till ledarna och rumskompisarna (4,6). Minst nöjd är man med "resan till kollo" (3,8), "första dagen" och "rummet man bor i" (3,9).
- ? Specialkollona får generellt lägre betyg av föräldrarna med undantag för aktiviteterna
- ? Det är anmärkningsvärt små skillnader mellan hur pojkar och flickor betygsätter kollo (vilket t ex är vanligt i andra fritidsvanestudier)

Kollo som helhet får i allmänhet bra omdömen av brukarna dock finns det områden där man är mindre nöjd. Vid undersökningar av det här slaget är det alltid en fråga när ska man vara nöjd. Det är ju glädjande att 87 % av barnen trivs jättebra eller bra. Men om man vänder på siffrorna: ska man

vara nöjd med att 13 % svarat att de trivs sådär eller inte alls?? Det vore konstigt om all vara trivdes – men var går gränsen för det acceptabla ?

Siffrorna är också generella det finns stora skillnader mellan olika kollo. Den som vill utveckla verksamheten har mycket att hämta från de synpunkter som både barn och föräldrar lämnat. T ex är det endast 64% av de föräldrar som haft kontakt med kollots personal som är nöjda med den. Vad speglar detta? Brist på tid eller brist på intresse och/eller inlevelseförmåga i föräldrarnas behov av att veta hur deras barn har det?

När man jämför medelbetyget för kollo som helhet med andra verksamheter i stan så framträder en bild av att man är bättre på att svara mot de äldre barnens behov än mot de yngres. Samma gäller olika former av trygghet och omsorg. Man måste fråga sig vad det beror på?

Kollo är mycket viktigt och älskat av en stor del av både barn och föräldrar. Detta bevisas också av det stora engagemanget för att hjälpa till att besvara enkäter och intervjuer. Man har mycket synpunkter, både beröm och kritik. Många har uttryckt oro för att man ska stänga skära ner/försämlra kollo.

Hur trygga är barn och föräldrar på och med kollo?

I utvärderingens inledningsskede stod det klart att den beställning som stadsdelarna gör av entreprenörerna var tydlig gällande det som jag har kommit att kalla "fysisk trygghet" (t ex säkerhetsföreskrifter, brandskydd, måltider etc). Däremot var det relativt lite preciserat på de områden som skulle skapa psykisk och social trygghet. Jag kom därför att arbeta med dessa områden i utvärderingen.

Barnens fysiska trygghet

- ? 77 % av föräldrarna ger betyget 4-5. (Medeltal= 3,9)på kollo förmåga att garantera barnens fysiska trygghet. De som ej är nöjda klagar på bristande tillsyn och omvårdnad. De yngre barnens föräldrar mest
- ? 26% nöjda barnen har **inte** varit med om brandövning. På 6 kollo hade inget av barnen varit med om brandövning.
- ? I undersökningen i övrigt framkom få klagomål på sådant som gäller säkerhet
- ? 80 % av mellan- och högstadiebarnen ger relativt höga betyg på maten men bara 64% av lågstadiebarnen gör det.
- ? 44 % av de yngre barnen förstår inte att de kan gå till jouren om de vaknar på natten.
- ? Barnen är mindre nöjda med sina rum. Kollona ligger för det mesta i fin miljö men är ofta hårt slitna och dåligt underhållna .
- ? 15 % av barnen tycker inte att ledarna kan hålla ordning. Dessa barn finns på ett fåtal kollo .

Tre fjärdedelar av föräldrarna är nöjda med den fysiska tryggheten. Knappt en fjärdedel är mindre nöjda. Det finns nästan inga klagomål på sådant som rör säkerhetsfrågor. Detta kan vara en effekt av att detta tydliggjorts i beställningen och att de flesta kollar har säkerhetsregler som blir tydliga för föräldrar vid infomöten, besök etc. Kanske är det också så att man förutsätter att säkerheten ska fungera. Dock framkom att hela 6 kollar inte verkar ha haft brandövning –vilket är anmärkningsvärt!

Däremot är man missnöjd med omsorgen/omvårdnaden om barnen. Föräldrarna nämner sådant som att barnen var smutsiga, uppbrända av solen, inte fått specialkost, att man ej ringt då barnet var sjukt etc

Man kan fundera över ledarnas kompetens att se och/eller förstå vilken omsorg och stöd barnen behöver i dessa avseenden. Eller är det personaltätheten som är otillräcklig? Det förefaller som man var särskilt dålig på omsorg om de yngsta barnen och överskattar deras förmåga att klara sig själva. Barnen behöver uppenbarligen mer information om att jouren är till för dem, att man faktiskt kan och får ringa hem, stöd med tvättning etc. Annat som nämndes var att det inte fanns myggnät. Vilka vuxna skulle acceptera att ligga 4 st i ett rum en varm sommarnatt och välja mellan att bli uppäten av mygg eller bli genomsvettig? Många barn klagade på dassen. Det kan kanske delvis bottna i en ovana men jag såg själv dass som inte var bra skötta. Här borde ansvariga fundera lite extra om personalen fått tillräckliga instruktioner och hur man kan göra för att sköta dassen så de blir så luktfria och fräscha som möjligt.

De föräldrar som besökt sina barns kollo kommenterade ofta att de låg i så vacker miljö men trots att man hade låga förväntningar har flera föräldrar reagerat över att det var "...SÅ slitet" /"nergången" .

De senaste åren har det saknats pengar till underhåll av de gårdar som tillhör Stockholms stad. Det har också förts en diskussion om att sälja kollogårdar. Man menar att många av entreprenörerna har egna hus eller hyr av andra. 4 av de entreprenörer som besvarat min enkät är dock beroende av att hyra av staden (några av dessa driver också ett flertal kollar). Dessa befärar också att man inte skulle kunna bedriva verksamheten alls och/eller att det skulle bli dyrare om man tvingats hyra av andra.

Psykisk och social trygghet

Barnens psykiska och sociala trygghet har belysts ur flera aspekter. De som är ansvariga för att skapa denna är ledarna. Deras förmåga att se barnens behov och ge tröst om så behövs, ledarnas förmåga att skapa sammanhållning i barngruppen och se om barnen var ojunga mot varandra. Till detta område har jag även räknat barnens möjlighet att åka med en kompis och hålla kontakt med hemmet.

Psykisk och social trygghet

Ledarnas förmåga att se och respektera barnens behov

- ? 75 % av föräldrarna ger betyg 4-5 på personalens förmåga att se och respektera barnets behov. Snittbetyg för alla föräldrar är 4,1 . Specialkollona får snittbetyg 3,5 och traditionella 4,0 . De yngsta barnens föräldrar är minst nöjda.
- ? De flesta föräldrar tycker att kollot varit bra på att ta hand om barnens hemlängtan men 20 % var missnöjda med detta.
2/3 av lågstadiebarnen går till ledarna vid hemlängtan (På 7 kollon är det endast hälften av barnen som går till ledarna)

Ledarnas förmåga att ge tröst och hjälp

Ledarna får i allmänhet höga snittbetyg av barnen. Men om man granskar olika delfrågor är de inte alltid så bra som man kunde önska;

- ? 82 % av barnen hade minst en ledare som de tyckte att de kunde gå till med bekymmer. 15 % har det inte?! 3 % Vet ej .
- ? 68 % får hjälp och tröst "för det mesta", 10 % ibland, 20 % svarade nej eller vet ej.

Kamratskap

- ? På 11 av 27 kollon svarade inget barn att de andra var ojusta !
- ? 9% av föräldrarna upplever att deras barn känt sig utanför på kollot
- ? 82% av barnen upplever att de andra barnen är snälla

Ledarnas förmåga att se om barnen är ojusta mot varandra varierar mellan olika kollon.

- ? På 7 kollon anser mer än 80 % att ledarna är bra på detta.
- ? På 5 gårdar var det bara ca hälften av barnen som tyckte så.
- ? 26% av föräldrarna ger låga betyg till ledarnas förmåga att se om barnen är ojusta : 3 el lägre .

Möjlighet till kontakt med vänner och familj

Föräldrarnas och barnens trygghet påverkas också (i olika grad) av möjligheten till kontakt med kompisar och familj.

- ? 70% har varit på kollo med någon man känner. Endast 5% har nekats åka med kompis. För ca hälften av barnen är det viktigt att få göra det.
- ? Ca 30% av låg och mellanstadiebarnen anser att de inte kunnat ringa hem så mycket som de önskat. Främsta orsak är att kollots telefontider inte räcker till eller andra telefonregler.

Kontakt mellan hemmet och kollots personal

- ? När det gäller info innan barnet åkt iväg ger ¼ av föräldrarna betyg 3 el. lägre .
- ? Bara hälften av barnen har haft en speciell fadder/kontaktperson på kollo.
- ? En fjärdedel av föräldrarna har inte haft någon kontakt med kollots personal under sommaren. Av de föräldrar som haft kontakt med kollo är 64 % nöjda 5 % missnöjda och övriga neutrala
- ? De flesta föräldrar har mycket positivt att säga om kollots ledare. Man nämner erfarenhet, engagemang omsorgsfulla etc
- ? En del föräldrar är kritiska mot att ledarna varit för unga , haft dålig koll och en tråkig attityd .

Det område som barnens **föräldrar ger lägst betyg är den psykiska tryggheten**. Detta är också det område som är **minst utformat/förtydligt i stadsdelarnas upphandlingsunderlag**.

Mitt intryck är att de flesta kollar försöker arbeta med den psykiska och sociala tryggheten (om man utgår från barnens svar) men att man lyckas olika bra. Det finns en grupp på ca 6-7 kollar där många barn lämnar svar som tyder på att det finns ganska stora brister.

Man kan inte se några tydliga mönster när det gäller entreprenörer. Det finns både små entreprenörer och stora entreprenörer som rankas både högt och lågt vad gäller den psykiska tryggheten . Detta tyder på att den instruktion personalen fått samt **personalgruppernas kompetens och sammansättning har stor betydelse**.

När föräldrarna varit mindre nöjda med omsorgen nämnder de ofta att **ledarna var så unga**. Flera kollar har system med "praktikanter" dvs unga som fungerar som "extra ledare" . Dessa kan vara en tillgång – men det bör noga följas upp vilket ansvar dessa tilldelas och att det inte blir "istället för" ordinarie ledare. Föräldrarna undrar påtalande ofta också om personaltätheten.

Dock får **specialkollona genomgående lägre snittbetyg** på frågor som rör omsorg och den psykiska och sociala tryggheten. Det finns specialkollar som utgör undantag. Det kan finnas flera förklaringar till detta resultat.

En kan vara att man uppfattat att uppdraget gått ut på att det viktigaste är att barnen får göra bra aktiviteter. En annan kan vara att bland flera av specialkollona finns en tradition att jobba med läger där utövandet av aktiviteten är målet för vistelsen. Det blir detta som står högst på kollots dagordning.

Flera av de traditionella kollona är bärare av en tradition från 70- och 80-talet där fokus legat på att möta barnens behov, bidra till deras utveckling och att skapa en god stämning (eller "kollokänsla")¹⁰⁸. Denna period präglades av målen från 1974 (se kap 4) och där aktiviteten snarare setts som ett medel (men därmed inte betraktats som oviktig) än ett mål för att skapa en bra kollovistelse.

Dessa olika traditioner kan innebära att man delvis kan ha rekryterat olika typer av ledare och ser olika på sitt uppdrag. Kan det vara så att specialkollona i högre utsträckning valt ledare som är bra på att instruerar i den aktuella aktiviteten men där det allmänt pedagogiska kunnandet/ledarskapet/ omsorgstänkandet varit mindre representerat?

De två kollon som får lägst betyg av barnen (båda är specialkollon) har bara någon enstaka i personalen med pedagogisk utbildning. Dessutom har man bara någon enstaka som har erfarenhet av kollo sen förut. Flera av ledarna på det ena var dessutom mycket unga (under 20 år).

Över lag förefaller det som stadens beställning och uppföljning när det gäller omsorg om barnen samt den psykiska och sociala tryggheten behöver förtydligas.

Man kan också undra om det inte finns en risk att enoreflekterad utveckling mot allt fler specialkollon kombinerad med otydliga mål kan medföra en risk att **man förlorar en kollotradition med många kvalitéer?**

Aktiviteter och delaktighet

Det framgår av målen att barnen ska få göra stimulerande aktiviteter. I barnkonventionen står även att de ska ha möjlighet att påverka.

¹⁰⁸ Se bla Hollari/Holmberg sid 133-170 samt
Andrén mfl "Husbygården - en dialogpedagogisk sommargård"

Aktiviteter och delaktighet

- ? Aktiviteterna på kollo får följande genomsnittsbetyg:
4,1 av högstadiesbarnen
4,3 av mellanstadiesbarnen. Skalan var 1-5 där 5 är högst.
Lågstadiesbarnen gav betyg mellan 2 och 4. Deras snitt var 3,8 d.v.s de var mest nöjda .
- ? Nästan 90% av barnen anser att de fått göra det de förväntat sig (men det finns stora skillnader mellan olika kollar. På 9 kollo är alla (100 %) nöjda. På några andra kollar är 24-35 missnöjda. Några kollar håller inte vad de lovat i förhandsinformationen.
- ? Barnens delaktighet består av att man hjälper till med en eller flera praktiska sysslor.
- ? Mellan 55% och 64% upplever (äldre barn i högre grad) att de är med och bestämmer. Detta innebär att man kan välja mellan några aktiviteter/dag och eller genom att prata med ledare.
- ? Endast 20 % nämner att man är med och beslutar på samlingar/möten.

Det flesta barn var nöjda med vad de fick göra på kollo. Det fanns **ingen skillnad på genomsnittsbetyget för "aktiviteterna" mellan specialkollo och traditionella kollo**. En fördel är att specialkollorna har i flera avseenden vidgat bilden om vad som är möjligt att göra på kollo och givit många barn som annars inte skulle ha råd fått en chans att utöva en viss aktivitet . Bland de kollar som får högst medelbetyg på aktiviteterna ligger tre traditionella och tre specialkollo. Däremot fanns det fler enskilda specialkollo där barnen var missnöjda pga att de inte fått utöva sin specialaktivitet i tillräcklig omfattning. Detta gäller t ex ett sk "tjejcamp" som varken var "bara för tjejer" eller erbjöd några av de "tjejaktiviteter" som utlovats i katalogen. Personalen saknade medvetenhet om genusfrågor. På ett ridkollo frågade barnen om det var rimligt att de fick rida bara 30-40 min/dag och därutöver sköta hästarna ganska lite. De flesta tycks införstådda på att man skulle få rida mindre på ridkollo än ridläger – men var går den nedre gränsen? Att få hålla på med specialaktiviteten minst halva dagen är väl inte för mycket begärt? Inte heller att kolloarrangören håller det som utlovats ?

När det gäller barnens möjlighet till delaktighet och inflytande verkade det överlag ligga på en ganska låg nivå. Man hade på de flesta ställen möjlighet att välja mellan ett par aktiviteter/dag. Man kunde ibland påverka genom att lämna förslag till ledarna. Någon form av mer formaliserade former för medbestämmande var relativt ovanligt. På flera ställen jag besökte fanns ett program för hela perioden uppsatt. Det är troligt att den korta period barnen vistats på kollo gör det svårare att låta barnen vara med och bestämma.

Kvalité - vad är det ?

Rapporten som helhet är ett mått på kvalitén på kolloverksamheten under 2001-2002. Mitt första utkast till kvalitetskriterier (se kap 2 samt bilagan)

har delvis bekräftats men även förstärkts med en rad kloka synpunkter från såväl barn, föräldrar, beställare och entreprenörer (vilket redovisats i kapitel 13.) De beslutsfattare som önskar har här ett bra underlag för att sammanfatta en lista över kriterier för god kollokvalité.

Det som är slående och samtidigt ganska självklart är att alla är överens om att viktigast är att personalen håller god kvalité och att det inte är för många barn per ledare. Personalens kompetens och arbetsförutsättningar utgör grunden för många av de övriga kvalitetskriterierna t ex den psykiska och sociala tryggheten. Samtidigt hjälper det inte om de är aldrig så kompetenta om de t ex är för få eller inte haft möjlighet att förbereda sig tillräckligt.

Men utgångspunkten för kvalitetskriterierna är naturligtvis målen för verksamheten samt övriga intentioner och riktlinjer - vilket ytterst är en fråga för politikerna. Utvärderingsresultaten har också visat att det går att undersöka och få svar på många olika typer av kvalitetskriterier.

Vad tycker man om sättet att organisera kollo?

Föräldrar, kollohandläggarna och entreprenörerna fick tillfälle att ge synpunkter på det förändrade sättet att organisera kollo:

Synpunkter på sättet att organisera kollo

- ? Föräldrarna hade bl a lagt märke till att det blivit fler sorters kollo, kortare perioder och en förändring av vilka barn som fick åka.
- ? Föräldrarna är i stort nöjda med utbudet. 70 % svarade Ja.
- ? Föräldrarna ger stadsdelförvaltningarnas arbete lägst medelbetyg av 10 undersökta områden.(3,8)
- ? 17% av föräldrarna ansåg att det blivit bättre sedan staden börjat köpa kollo av entreprenörer och 50% att det blivit sämre. Övriga ansåg att det inte var någon skillnad. Det man främst är missnöjd med är att det råder olika villkor i olika stadsdelar och att man är tveksam till om staden ställer ordentliga krav på och kontrollerar entreprenörerna tillräckligt.
- ? Kollohandläggarna anser att den fördel som finns med att stadsdelarna tagit över upphandling och administration är att man har kunskap om barnens behov och kan påverka uttagningen. 1/3 av kollohandläggarna ser dock inga fördelar.
- ? En del av entreprenörerna anser att stadsdelarna "kan sina barn" medan andra anser att de vet mindre nu än tidigare. Några uppskattar också att de har en positiv kontakt med handläggarna.
- ? Både beställare och entreprenörer anser att en nackdel är att det är administrativt tungrott och att man har olika administrativa system och regler. Entreprenörerna tycker att det blir mycket papper till olika ställen.
- ? Entreprenörerna klagar också över att det är lång handläggningstid och att de får besked om placeringar alldeles för sent. Detta försvårar

entreprenörernas planering och möjligheten att behålla en kompetent personalgrupp.
--

Även om de flesta föräldrar är nöjda med kollo som sådant så finns det dock en tveksamhet kring sättet som verksamheten organiseras på. Relativt många uttalar oro över om stadens kontroll över verksamhet och entreprenörer är tillräcklig.

Handläggare och entreprenörer tar främst upp problem med tungrodd administration.

Är sättet att organisera kollo gynnsamt för barnens trygghet?

I stadens mål för kollo står bl a att "...barn och föräldrar ska känna sig trygga med kollo ". Utvärderingsresultaten har visat att man inte alltid lyckas skapa den trygghet som vore önskvärd. Jag kommer här att granska hur sättet att organisera kollo är gynnsamt för kvalité och trygghet.

Mina utgångspunkter är följande: Möjligheten att beställa och följa upp att staden får kollo av god kvalité som gör att barn och föräldrarna kan känna sig trygga, förutsätter :

- 1) Tydliga mål om varför staden vill ha kollo och vad det ska tillföra barnen
Dessa mål ska stå klara för alla som arbetar med kollo
- 2) Beställningsunderlag och upphandling ska precisera dessa mål och i övrigt vara utformade så att barnens trygghet i olika avseenden
- 3) ~~Färdställen~~ organisation för att inspektera och på andra sätt följa upp att verksamhet har god kvalité och att avtalen följs
- 4) Att staden har en organisation som möjliggör en övergripande uppföljning av utvecklingen och ser till att den kommunala likställigheten upprätthålls
- 5) Att stadens egna handläggare har god kollokompetens och en effektiv administration/organisation för kollo.

I detta avsnitt kommer jag att granska i vilken utsträckning dessa förutsättningar finns.

1) Finns tydliga mål?

I inledningen kunde jag konstatera att stadens mål för kollo hade tunnats ut under 90-talet, att de gav en ganska vag bild av vad kollo skulle gå ut på och vad kollo skulle ge barnen. I enkäten till kollohandläggarna fick de frågan "Vad är syftet/mål med att stadens barn ska åka på kollo ?"

Vid en genomläsning av de svar som inkommit finner man att det inte finns någon entydig bild. Ca hälften nämner "miljöombyte", tre nämner integration /förståelse för barn från andra stadsdelar, några nämner något som har med aktiviteter –andra talar om upplevelser osv(se delrapporten).

En handläggare sammanfattar så här: ...

"Målet är att alla barn skall få en chans att få komma ut och se annan miljö än den de bor i. Men det är otydligt. Vad är uppdraget med kollo?"

Ingen har formulerat det på länge! De gamla syftena "få barn att äta upp sig " osv gäller ju inte längre.

Därför blir kollo det som de berörda tolkar att det är, dvs förenings-/kurs-/profilerad lägerverksamhet/sommarskola.. --- I avsaknad av ett grundläggande "reviderat uppdrag" är det fritt fram för entreprenörer/

föräldrar/beställare att göra ganska privata tolkningar av vad kollo är. ---. En slutsats blir att det är mera de vuxnas behov av status och roll, än ungarnas behov av fungerande pedagogik som är avgörande”.

Dvs det är uppenbart att **det är otydligt vad kollo ska gå ut på.**

Om bristfälliga mål och dess konsekvenser

Utvärderingsresultaten har visat att vagheten vad gäller syfte och mål med kolloverksamheten fått genomslag på en rad olika områden. Det gäller vilka som är prioriterade målgrupper om inte alla får åka, barngruppens sammansättning, verksamhetens inriktning, periodernas längd etc?

Konsekvenser för målgruppen

Det förefaller som staden talat med dubbla tungor. Man skriver att alla ska få åka oavsett föräldrarnas ekonomiska situation – samtidigt sägs att om inte alla kan få det ska sociala kriterier påverka vilka som får en plats.

Några stadsdelar har följt direktivet ”alla” och andra har prioriterat – men inte alltid efter sociala kriterier. Dessutom har sociala kriterier tolkats olika i olika stadsdelar.

Specialkollon och traditionella kollon attraherar delvis olika målgrupper. Den pågående utvecklingen mot allt fler specialkollo medför att den grupp som föredrar den typen av kollo har ökat (de ekonomiskt mer resursstarka)

Om mål och verksamhetens utformning

En annan effekt av målet ”alla” är att man hela tiden (även före 2000) **kortat periodlängderna** för att budgeten gå ihop. Någon stadsdel drog slutsatsen att alla då bara kunde få åka en vecka. Det blir ett pragmatiskt tänkande – ”man rättar mun efter matsäcken”. Det kan tyckas rättvist att **alla får åka lika länge** och det är det ju på ett sätt.

Men om man har med ett fördelningspolitiskt perspektiv blir det genast mer tveksamt. De ekonomiskt svagaste grupperna (som bor i hyreshus och saknar övriga materiella resurser som t ex sommarstuga) uttrycker ett behov/en önskan om längre perioder - upp till tre veckors kollo. För dessa barn är kollo kanske det enda alternativet på sommaren. För andra är kolloveckan en av många andra möjligheter som t ex resor, sommarstugan etc. **Frågan är vad som är rättvist?**

En vecka kan enligt många av entreprenörerna och brukarna inte betraktas som kollo. Man anser ”att det blir läger” (underförstått sämre kvalité än kollo)

Den starka utvecklingen mot allt fler specialinriktade kollo förefaller gå ”av sig själv” utan att det förts någon genomgripande diskussion om för- och nackdelar med denna utveckling. Detta är möjligt då målen är vaga.

Kanske finns en underliggande uppfattning om att det är bättre med specialinriktade kollo? Man tror sig veta vad barnen sysslar med? Vuxenvärlden har ju en tendens att uppvärdera fritidsverksamhet med en

synlig aktivitet¹⁰⁹. Men utvärderingsresultaten har emellertid visat att specialkollon generellt får varken bättre eller sämre betyg när det gäller aktiviteterna – men däremot så får de lägre betyg när det gäller den psykiska tryggheten av låg- och mellanstadiebarnens föräldrar.

Innebörden i det traditionella kollobegreppet är kanske för diffust och belastat av äldre tiders kolloinnehåll (trots att verksamheten är förändrad)? Bristen på mål för verksamhetens inriktning förefaller ha lämnat fritt för en tolkning som innebär att en bestämd aktivitets utförande kommit först på dagordningen snarare än barnens utveckling och sociala trygghet (jämfört med 1974 års mål ¹¹⁰).

Stadens syfte med och mål för kolloverksamheten är vaga och detta får konsekvenser på flera områden som t ex vilken verksamhet som ska beställas , vilka målgrupper och inriktning som ska prioriteras.

2) Är beställningen utformad så att syftet med kollo är klart och trygghet kan uppnås?

En förutsättning för en bra upphandling torde vara tydliga mål och att övriga kvalitetskriterier kan preciseras i beställningen. Jag kunde konstatera att bristen på mål också fått konsekvens för beställningen/upphandlingsunderlagen då dessa var otydliga vad gäller målet med verksamheten samt delar som rör barnens psykiska och sociala trygghet. Focus verkar ha legat på avtalens tekniska och juridiska korrekthet samt barnens fysiska trygghet. Det förefaller finnas en risk att den här typen av avtal styrs av vad som går lätt att mäta.

Beställningens effekter på uppföljning och inspektion

Inspektörens arbete har styrts av vad som finns angivet i avtalet. Det har medfört att jag upplevde en osäkerhet i beställargruppen i vilken utsträckning man kunde ställa krav på (och därmed inspektera) annat än det som tydliggjorts där t ex andra typer av trygghet än den fysiska ¹¹¹.

De delar av beställningen som rör personalens kompetens etc är vagt formulerade. Det är tydligt att minst en ska ha barnpedagogisk kompetens. I övrigt saknas uttalade krav på minimiålder, personaltäthet etc. Uppföljningen av personalens kompetens förefaller inte heller vara en prioriterad fråga

När staden ökade sitt inflytande över kollona på 60-talet var motivet bl a att man ville höja personalens kompetens genom utbildning och information. Man kan undra över om det nuvarande systemet gynnar entreprenörer som satsar på utbildning och genomtänkt planering för sina personalgrupper. Hur värderas kontinuitet och väl sampratade personalgrupper? Risken är att ekonomiska överväganden missgynnar sådana ambitioner. Det framkom på ett av de kollon jag själv besökte att det var frivilligt att delta på

¹⁰⁹ Ulf Blomdahl .artikeln ”Den dolda läroplanen” i Zetterberg ”Fritid i ny tid”

¹¹⁰ Se kap 4

¹¹¹ Se beskrivningen av kolloinspektörens arbetsuppgifter i bilagan

förberedelsehelgen. På ett annat kollo hade personalen kommit en dag innan eller samma dag som barnen. Vilka förutsättningar för ett medvetet och trygghetsskapande arbete ger detta?

Kontrollsystemet för vilka som får bli entreprenörer

Flera av föräldrarna har uttryckt en oro över om staden har erforderlig kontroll över vilka som får bli entreprenörer.

Flera av de nuvarande entreprenörerna är väl kända och har lång kolloerfarenhet i ledningen. Men man kan fundera över om kontrollen av nya entreprenörerna är tillräcklig ?

Inför sommaren 2002 erbjöd Stiftelsen Integration både fotbollskollo och sk Tjejcamp på Parkudden. I praktiken visade det sig att deras verksamhet var dåligt genomtänkt. Förutsättningarna kanske fanns på papperet för fotbollskollet- men definitivt inte för Tjejcamp. Man skrev i katalogen: ”Tjejcamp kommer att vara ett mångkulturellt kollo enbart för tjejer. Enbart kvinnligt personal kommer att finnas”¹¹²

Om man kontrollerat Parkuddens fysiska förutsättningar kunde man lätt se att flick- och pojkhuset låg så nära varandra att det inte varit möjligt att hålla isär grupperna även om det varit avsikten. Man åt i samma matsal gick på samma buss osv. Flickorna som var på det sk tjejläget hade inte fått vara med om så mycket verksamhet som bara var för dem. På min fråga om vad som varit bara för dem kunde man bara nämna bakning! De kände sig lurade:

”Eftersom vi är på tjejkollo så trodde jag vi skulle göra saker med bara tjejerna men för det mesta är vi med killarna”??!

Vid intervju med föreståndaren framkom att hon fått ytterst kortfattade instruktioner ang ”Tjejcamp”. Hon visste inte varför det skulle vara bara tjejer ”Bra fråga ? Kanske för att locka fler tjejer ??” . Dessa svar avslöjar både brist på arbetsledning och medvetenhet om vad ”tjejverksamhet ” går ut på . (Inom andra former av fritidsverksamhet där man arbetar med separat tjejverksamhet finns väl utarbetade mål vad sådan ska gå ut på och beprövade metoder som är lämpade för ändamålet.¹¹³) Det är lätt att få intrycket att entreprenören utnyttjat en trend för att få fler deltagare.

Beställargruppen hade visserligen kollat referenserna på denna entreprenör - men en hårdare ”grillning” kring verksamhetens mål och hur den ska genomföras borde ha avslöjat bluffen i ett tidigt stadium. Den kontroll av kollots rent fysiska förutsättningar hade också medfört att man borde blivit misstänksam.

Utformningen av upphandlingsunderlag och avtal förefaller behöva utvecklas för att det ska vara möjligt att uppnå psykisk och social trygghet vid sidan av den fysiska.

Kontrollsystemet av vilka som blir entreprenörer och deras förutsättningar att leverera det som utlovas behöver också skärpas.

¹¹² Kollokatalogen 2002

¹¹³ Se t x Pettersson D. ”Fritidsmetodik för tjejer” eller Hanström M. ”Metodik för tjejverksamhet”.

3) Finns en stark organisation för att inspektera och följa upp att det levereras kollo av god kvalitet

Den som beställer verksamheten är också ansvarig för att följa upp att det som levereras är av god kvalitet. De som är ansvariga för uppföljningen och de som ska utföra den måste ha goda kunskaper om hur kollo fungerar för att kunna förutse och avläsa eventuella problem.

Uppföljning kan ske på olika sätt. Det enklaste torde vara att följa upp olika klagomål och avhopp från verksamheten. En mer omfattande kontroll kan göras genom att beställarna kan göra egna besök och man kan anställa en gemensam inspektör. Man kan även följa upp med olika former av enkäter till barn och deras föräldrar.

Finns överblick över inkomna klagomål ?

Min första tanke för att försöka se om något kollo fungerade mindre bra var att se om det fanns klagomål och/eller barn som avbryter och åker hem tidigare. Detta behöver inte alltid betyda att ett kollo är dåligt - barn kan längta hem av andra skäl. Men om det är vanligt med många avbrott, tidigare hemresor så kan det ändå finnas skäl att fråga varför. Det visade sig mycket svårt att få fram den typen av information då ev "signaler" sprids på 18 sdf och **det tar nu mycket lång tid innan man får en samlad bild av inkomna klagomål**. Trots överenskommelse har inte alla stadsdelar vidare befordrat klagomål etc till inspektören. Ibland har de kommit först efter sommaren. Även kollohandläggarna har ju semester del av sommaren – inte säkert att vikarierna har kunskaper och/eller tar samma ansvar både för att följa upp och rapportera ev problem.

Entreprenörerna rapporterar endast "stora problem" t ex hemskickade barn, trots påstötningar från sdf. Det framkom också vid mötena med entreprenörerna att det var oklart hur och när detta skulle rapporteras. Gällde det bara då man skickat hem någon på grund av dåligt uppförande/sjukdom eller gällde det även annat?

Inspektion av kollo

Ett system som det nuvarande utan direkt styrning från någon förvaltning torde ställa stora krav på kvalificerade och återkommande inspektioner för att garantera barnens trygghet. Det borde också vara tydligt vad som gäller om man hittar misshälligheter hos någon entreprenör.

Vid läsning av historien (se kap 3) framkommer att det tidigare fanns inspektörer på såväl Socialstyrelsen som länsstyrelsen som höll ögonen på vilka kollo jämte stadens egna "kollochefer". Det var "professionella" inspektörer med fast anställning och pondus i kraft av sina ämbeten. Denna form av statliga inspektioner har upphört och det är tänkt att kommunerna själva ska sköta detta. Just möjligheten till insyn och kontroll av kvalitén i verksamheten var också ett av motiven till att kollo stegvis kopplades allt starkare till kommunen under -60 och 70-talet

Inspektörens anställning och bas

Sedan övergången 2000 har stadsdelarna gemensamt anställt en inspektör som varit **tillfälligt anställd** under de tre sommarmånaderna. Detta har varit samma person under utvärderingsperioden (somrarna 2001 och 2002). Men frågan är om detta tillfälliga anställningsförfarande i sig är gynnsamt för att

1) Få tag i en person med god ”kollo- och inspektionskompetens”?

Kollo är en komplex verksamhet som kräver kunskaper inom en rad områden - både av teknisk /praktisk karaktär och social och pedagogisk art samt det specifika som rör kollo som verksamhetsform. Man ökar troligen sin förmåga att SE med tiden - men vilken möjlighet till kontinuitet finns med ett sådant anställningsförhållande?

2) Ge kolloinspektören sådan bas att verka från att inspektionen får auktoritet och pondus ?

Detta är viktigt så att påpekade brister snarast rättas till. Det finns några exempel från sommaren 2002 då påpekande från inspektören inte åtgärdades t ex på Parkudden och Grällsta.¹¹⁴

Inspektören måste också ha kunskaper och integritet för att kunna och våga skriva rapporter som också tar upp den kritik som är befogad.

De inspektörsrapporter som skrevs parallellt med denna utvärdering var vid jämförelse med mina intryck och data, alltför ”snälla” och har bara ytterst summariskt tagit med uppenbara problem .

Vad ska inspekteras?

Vad ska inspektören inspektera? Detta styrs vilka mål som finns och av vad som står (eller inte står) i avtalen. Som tidigare påtalats är dessa preciserade vad gäller den fysiska tryggheten. Då jag vid några tillfällen deltagit beställargruppens möten och frågade om man kunde kräva t ex handlingsplaner mot mobbning fick jag svar att detta inte var möjligt att kräva då det inte fanns i det nuvarande avtalet. Man hade också ont om tid för att arbeta fram ett inspektionsunderlag. Det gjordes ett underlag/punkter vad inspektören ska göra och ett frågeformulär till föreståndare och personal. Dessa var inte tillräckligt genomarbetade och man har inte heller redovisat annat än mindre delar av det som framkom från dessa enkäter. Inspektören menade också att det inte fanns tillräckligt med tid att bearbeta den information som framkom vid inspektionerna.

Flera inspektörer eller längre tid?

Den inspektör som varit verksam de två somrar jag undersökt, ansåg att det borde vara två inspektörer och ev. längre tid avsatt per kollo för att få fram en mer komplett bild. Att genomföra/pricka av alla säkerhetsdetaljer och rutiner tar lång tid. Men för att veta hur stämningen är, om barnen har det bra är justa mot varandra och om personalen ser och tar tag i ev. konflikter krävs att man vistas och bara ÄR på kollot. Sommarens enkäter (kopplat till denna utvärdering) fungerade bra som komplement och gav ibland en annan

¹¹⁴ På Grällsta gällde det brandvarnare som aldrig blev uppsatta och på Parkudden t ex dasstädning, resor i personalens bilar etc.

bild än det man kunde se med blotta ögat vid inspektionen .Att för en person se och göra allt detta på en och samma dag torde vara en omöjlighet.

Inför sommaren 2002 diskuterades dessa frågor i beställargruppen. Man bedömde då att stadsdelarna bara var villiga att betala för en inspektör.

Hur dåligt måste det vara innan man stänger ?

Inspektörens möjlighet att "trycka på" är oklar. Seriösa entreprenörer rättar naturligtvis direkt men i några fall var det uppenbart att man struntade i det som påtalats.

Vid besök på ett kollo tillsammans med kolloinspektören hittade vi inga brandvarnare. Dessa fanns och skulle sättas upp- sa ägaren. Om det blev gjort kollades sedan inte av inspektören. Jag hade själv telefonkontakt med ett barn som var på detta kollo i slutet på sommaren. Detta barn uppgav att inga brandvarnare fanns.

Det nuvarande systemet kräver att man- om man upptäcker misshälligheter - dels kontaktar entreprenörer och om detta inte hjälper, ger en skriftlig varning i samarbete med jurist . Om inte rättelse sker så kan kollot stängas. Detta är en process som tar tid. Det krävs också relativ "stora fel" för att man ska dra igång denna process.

I fallet Parkudden som var aktuellt sommaren 2002 gick allt enligt denna procedur- men kollot stängdes aldrig. När jag besökte kollot sommarens näst sista vecka – var en bara en del av de påtalade sakerna åtgärdade. Fortfarande var dassen mycket ostädade, det låg dass papper i skogen och barnen sa att de åkte (för)många i bilen till badet - trots att detta var brister som påtalats i brev från stadens jurist till entreprenören som var daterat en månad tidigare.

Stadens representanter var överens om att inte förlänga avtalet med denna entreprenör inför nästa sommar. Men man måste ändå ställa sig frågan om inte detta är ett alldeles för långsamt system? Hur många barn hinner fara illa innan ändring sker? Är detta verkligen ett system som gagnar barnens trygghet?

Stadens system för att inspektera och följa upp så att kollo håller god kvalité är inte tillfredsställande. Inspektörens anställning är tillfällig och dennas/dennes bas är för svag för att ge erforderlig skärpa. Tanken om att kontrakt med dåliga entreprenörer inte förlängs kan ju vara god- men är ett långsamt system för att komma åt misshälligheter.

4) Finns en bra organisation som möjliggör överblick, uppföljning och kommunal likställighet ?

År 2000 flyttades ansvaret för kollo ut på stadens 18 stadsdelar. Ingen central förvaltning förutom fullmäktige har något övergripande ansvar för verksamheten. Idrottsförvaltningen har sedan dess haft ett *uppföljningsansvar* Detta ansvar har fr o m år 2003 flyttats till Kulturförvaltningen. Det förefaller emellertid **oklart vad detta uppföljningsansvar innebär**. Det har tolkats endast som ansvar för att

samla in viss övergripande statistik (över hur många barn som åkt etc). Men vem har ansvaret för att följa upp och åtgärda om statistik och utvärderingar visar att så skulle behövas? Detta förefaller oklart.

Stadens kollokompetens?

En förutsättning för att göra bra beställningar, avtal och inspektioner är att staden har god kompetens på området. I kapitel 16 framkommer att det varierar mellan stadsdelarna var kollo ligger organisatoriskt inom respektive stadsdelsförvaltning. Det varierar också vilket engagemang och kompetens för kollo som finns. Detta medför också olika förmåga att bedöma de olika kollonas kvalité. Man kan undra om detta splittrade system är gynnsamt för att bygga upp en samlad kollokompetens inför framtiden? Bristande kompetens påverkar barnens trygghet.

Svårigheter med den nuvarande organisationen:

Utvärderingen har visat att det finns mycket kritik som går ut på att det är ett **tungrott administrativt** system.

En annan svaghet i det nuvarande systemet är att det är svårt och tar för lång tid att **lösa frågor kring barn med behov av särskilt stöd** (se kap 16). Detta gäller särskilt i de fall då behovet blir synligt när barnet redan finns på kollot. Detta drabbar tryggheten för både de barn som har behov av stöd och de andra barnen på kollot.

Det är **svårt att få in uppgifter för centrala uppföljningar** eftersom alla har olika system och det tar tid att ta fram det som efterfrågas. Flera av stadsdelarna har till och med vägrat att svara på enkäter och hjälpa till med denna utvärdering med hänvisning till sina administrativa system eller tidsbrist.

Det har också visat sig **svårt att få fram vad administrationen av kollo kostar** - i varje fall genom en enkel fråga. (Idrottsförvaltningens försökte vid senaste uppföljningen).

Den utspridda organisationen verkar medföra att det **lätt blir en självgående utveckling som ingen riktigt har kontroll över** (mål, innehållsfrågor, vilka barn som får åka, hur länge osv.) Ett ytterligare exempel på splittringen är att ansvaret för stadens kollohus ligger på GFK.

Jag har inte haft möjlighet att göra någon kvalitativ jämförelse mellan den tidigare och nuvarande organisationen mer än på några nedslagspunkter som mål, antalet barndagar etc. Flera av de brister som påtalats i den nuvarande organisationen har inte alla inträffat efter organisationsförändringen år 2000. Flera är effekter av en utveckling som pågått under en längre tid. Det kvarstår dock att det nuvarande sättet på vilket kollo organiserats har hel del uppenbara brister.

Den nuvarande organisationen gynnar inte överblick, uppföljning och uppbyggnad av kompetens som rör kollo. Kommunal likställighet

försvåras och råder ej. Inte heller gynnas möjligheten att bygga upp en stark inspektörsposition vilket får negativa följder för barnens trygghet.

Slutord

Kollo är en uppskattad och viktig verksamhet för många av stadens unga medborgare och deras föräldrar. Det finns flera enskilda kollo som fått mycket gott betyg av barn och föräldrar – men det finns också exempel på raka motsatsen. Dock har utvärderingen visat att det finns en hel del att göra för att utveckla trygghet och kvalité i verksamheten. Detta gäller inte minst stadens sätt att organisera kolloverksamheten.

Barngruppens sammansättning har förändrats. Vad har hänt med kollo ursprungliga idé om att erbjuda en positiv sommarupplevelse för de mest utsatta barnen? Utvärderingen har visat att deras andel minskat och deras önskemål om längre perioder inte tillgodoses. Tanken om allas rätt till kollo är sympatisk. Den gynnar integration både ur etniskt och klassmässigt perspektiv och motverkar att de som varit på kollo stämplas. Man kan dock undra om man med nuvarande system inte riskerar att ”slänga ut barnen med badvattnet”?

Frågan är om det inte krävs en översyn/utredning av stadens syfte, mål, medel och organisation för att en utveckling av kollo på 2000-talet ska vara möjlig?

Litteraturförteckning

Andrén mfl "Husbygården- en dialogpedagogisk sommargård" Centralföreningen för sommarvistelse f barn. Rapport 1975-11-26

Blomdahl Ulf **"Folkrörelserna och folket "** Carlssons förlag 1990

Blomdahl/Frostenson **"Vilket betyg ger barn, ungdomar och föräldrar Kulturskolan?"** Forskningsenheten vid Kultur- och Idrottsförvaltningen Stockholms stad 2003

Blomdahl/Elofsson/Öhman **"Hur mycket satsas på fritidsgårdar 2002 jämfört med 1981 och 1990?"** Forskningsenheten vid Idrottsförvaltningen i Stockholms och Institutionen för socialt arbete 2003

Bromma stadsdelsförvaltning **"Kolloinspektörsrapport 2001"**

Bromma stadsdelsförvaltning **"Kolloinspektörsrapport 2002"**

Börjeson M./Hofsten A. **"Kollo 1885-1985 Minnesbilder från de första hundra åren"** Sommarbarnsbyrån 1985

Centralföreningen för sommarvistelse för barn **"Arbete på sommargård"** 1974

Dagens Nyheter 8/7 1998

Dagens Nyheter 3/7 1999

Frostensson C **"Lust och glädje" – Hur uppfattar och värderar eleverna kulturskolans undervisning ?** Kulturförvaltningen Stockholm 2003

Hermansson J. **"14 dagar är de det kollo ?"** Fritidsledarutbildningen , Stockholms fhsk 1993

Hanström M **" Metodik för tjejverksamhet "** Björnens förlag 1999

Hollari S./HolmbergJ. **"Kollo - århundradets sommarliv "** Arena 1996

Kristiansson M. **"Kollo - ett minne för livet"** Fritidsledarlinjen Värnamo fhsk 1997

Idrottsförvaltningen **Verksamhetsplanen för 1999** /avsnitt om Sommarbarnsbyrån

Larsson J. **"Fyra dagar mindre på kollo- Något att bråka om ?!"** Stockholms Socialförvaltning ,FOU-byrån 1986

"Leva på kollo" Utställningskatalog t. fotoutställning på Kulturhuset ,Sthlm 1983

Münger A-C. **"Stadens barn på landet"** Linköpings universitet 2000

Nordin L-Å **" Bergängen mitt hjärta- Barnens syn på kollo"** Stockholms Socialförvaltning, FOU-byrån rapport 34 1987

Pettersson D. **"Gårdsdemokratiprojektet- en utvärdering"** Fritid Stockholm 1986

PetterssomD. **"Fritidsmetodik för tjejer"** Fritid Stockholm 1991

Pettersson Svenneke D. **"Beställare och entreprenörer om kollo 2002"**
Stockholm 2003

Kollokatalogerna 2001 och 2002

Kungliga Socialstyrelsen **"Råd och riktlinjer för barnkoloniverksamhet"** SRA nr 26,1945

Kungliga Socialstyrelsen **"Råd och riktlinjer för barnkoloniverksamhet"** SRA nr 83,1954

Socialstyrelsen **Råd och anvisningar nr 203 /1967**

Stockholms Stad **Förslag till handlingsprogram- Barnkonventionen i Stockholm Stad** Utlåtande 1997:164 RV11(Dnr 860/96)

Stockholms stad, **Kommunstyrelsens utlåtande**, 2001:17
UD, **Mänskliga rättigheter. Konvention om barnets rättigheter**. 1990:6

Stockholms Utrednings och statistikkontor **Årsbok 2001**.

Zetterberg O. red **"Fritid i ny tid"** Sober 1998

Sommarbarns byråns mål hämtade från verksamhetsplaner under nämnda tidsperiod

Tjänsteutlåtande till Idrottsnämnden 1999-09-30,nr12

Tjänsteutlåtande till idrottsnämnden 2000-11-05 **Idrottsförvaltningens uppföljning av kollo 2000**

Tjänsteutlåtande till **Gatu- och fastighetsnämnden 2001-09-11**

Tjänsteutlåtande till Idrottsnämnden 2002- 02-04 **Idrottsförvaltningens uppföljning av kollo2001**.

Tjänsteutlåtande till Idrottsnämnden 2003 -02-28 04 **"Redovisning av sommarkolloverksamheten år 2002"**.

Förfrågningsunderlag

.

BILAGOR

Utöver de bilagor som redovisas här finns även en delrapport: "Beställare och entreprenörer om kollo 2002".

BILAGOR till KAP 2

Utkast till kriterier för
GOD KOLLOKVALITÈ

av Diana Petterson Svenneke

Tabell 2: 3 ANTAL barn som varit på kollo 2001.Underlag för föräldraurvalet

STADSDEL	LÅG	MELLAN	HÖG
Bromma	74	241	113
Enskeda Årsta	116	242	136
Farsta	90	324	142
Hägersten	84	203	95
Hässelby Vällingby	14	257	164
Katarina Sofia	55	108	74
Maria Gamla Stan	42	165	130
Kista	77	152	79
Kungsholmen	39	62	42
Liljeholmen	31	56	57
Norrmalm	22	51	51
Rinkeby	8	18	18
Skarpnäck	151	276	113
Skärholmen	93	138	89
Spånga Tensta	69	131	74
Vantör	91	165	105
Älvsjö	71	193	93
Östermalm	62	102	62
Totalt 5 710 barn	1189 = 21%	2 884 = 51%	1637 = 29 %
Åldersfördelning i föräldraenkäten	22 %	49%	29 %

Tabell 2:4 Dessa har särredovisats som "Lågstadiekollon"

	ANTAL LÅGSTADIEBARN	ANDEL Lågstadiebarn Av alla på kollot
Djupremmen L	45	45 %
Finnsta L	35	57%
Grällsta L	73	37 %
Strand L	35	37 %
Stugorna L	44	55 %
Stugorna L	25	40 %
Kasviken L	30	30 %
Solsta L	15	100 %

Tabell 2:5 Kollon som ingick i barnundersökningen

Redovisning av antal barn som besvarat enkäten/ kollo, entreprenör samt om kollot klassats som special respektive traditionellt kollo i undersökningen.

Bilagor till kapitel 7

KÖNSFÖRDELNING på Olika kollo

Kollo med pojkdominans:

Ädelfiskekollo (100%), Djupremmen (Vildmark), Vänsö (sport), Parkudden (fotboll inkl tjejcamp!) , Vattenskidkollo. Finsta, Ivarsudde , Björkgården (de tre senare = trad.kollo)

Relativ jämn könsfördelning (45/55%)

Kasviken (Äventyr).Haraldsgård , Strand, Sunda, Synsholmen , the Camp Enskedegården Östergården (samtliga trad)

Kraftig tjejdominans(70% el mer):

Bastängen och Ösel ridkollo 100 %,Grällsta ridcenter 99 % , Stugorna (Smådjur), Solsta och Storgården (teater), Parken Zoo, Danebo (sport) Starrbäcken (Tonår)

Granvik hade 65% och Kolmårdens djurpark 67% flickor.

Tabell 7:11

Åldrar

(% av samtliga)

Ålder	Antal i B
7	17
8	37
9	52
10	82
11	172
12	166
13	138
14	63
15	48
16	17
	792

(Bortfall: 61 st)

Tabell 7:12

Medelålder i barnenkäten / Stadsdel

STADSDEL	Medelålder
Östermalm	10,9
Skarpnäck	11,2
Stockholm	11,4
Bromma	11,5
Farsta	11,6
Liljeholmen	11,7
Hägersten	11,9
Skärholmen	11,9
Vantör	11,9
Katarina Sofia + Maria Gamla / Stan + Söder*	12,0
Kista	12
Älvsjö	12,0
Norrmalm	12,,1
Spånga Tensta	12,1
Hässelby Vällingby	12,2
Enskeda Årsta	12,3
Rinkeby	12,4
Kungsholmen	13,1
Övriga kommuner	11

*Många barn skrev ” Söder” på stadsdelsfrågan. I denna grupp finns troligen både barn från Katarina Sofia och kanske även några från Maria Gamla Stan (endast 1 barn skrev Katarina Sofia , ett fåtal Maria gamla Stan).

Tabell 7:13 Föräldrarnas avgiftsgrupp och barnens val av kollotyp. (% av samtliga i föräldraundersökningen)

Avgifts grupp	Barn på traditionellt kollo	Barn på Specialkollo	Totalt %	Antal
1	64	36	100	25
2	47	53	100	57
3	38	62	100	130
N				212

Bortfall 12

I avgiftsgrupp 1 finns alla där familjens sammanlagda månadsinkomst är 18 000:- eller däröver.

Tabell 7:14 Familjernas ekonomiska resurser och barnens val av kollo (% av samtliga i respektive ek.grep.barnenkäten)

Ekonomisk grupp	Barn på traditionellt kollo	Barn på Specialkollo	Totalt %	Totalt Antal
1-2	68	68	100	242
3	49	51	100	335
4-5	55	45	100	245
N				825
Bortfall 28				

Tabell 7:15 Medelålder /kollo

Klistra in

Medelålder för traditionella kollen var 11,9 år och för specialkollo 11,5 år

Bilagor till KAP 8

Tabell 8:5 Föräldrarnas betyg på stadsdelförvaltningarnas arbete
(Antal svarande samt Medelpoäng/stadsdel)

Observera att medeltal/ stadsdel är mindre relevant vid ett litet antal svarande

Bilagor till KAP 10

Tabell 10:16

Vad gör man om ledsen el.hemlängtan.?

Flera Alternativ möjliga/ person

(% av alla L och M- barnen på respektive kollo)

	Vad gör Du om Ledsen...	
Kollo	Går till ledarna	Inget
Storgården	85	13
Kasviken	85	15
Kolmården (12 st)	83	13
The Camp	80	13
Parkudden	78	26
Finnsta	72	16
Enskedegården	71	17
Strand	71	17
Grällsta	70	21
Vattenskidkollo	70	25
Haraldsgård	68	20
Synsholmen	67	25
Djupremmen	67	23
Solsta	67	27
Danebo	67	28
Björkgården (8st)	63	25
Bastången	61	13
Vänsö	59	24
Sunda	52	22
Ridkollo Ösel (6 st)	50	17
Parken Zoo	48	9
Stugorna	46	21
Östergården (12 st)	33	25
Granvik	26	21
Ädelfiskekollo	21	58
Ivarsudde	*	*
Starrbäcken	*	*
TOTALT	64	20

Tabell 10:17

Finns det någon ledare man har förtroende för?
(% av Mellan och Högstadiet barnen på respektive kollo)

	Finns ledare Du känner förtroende för?
Kollo	
Synsholmen	100
Vänsö	100
Storgården	98
Stugorna	95
Danebo	94
Ivarsudde	93
Parkudden	87
Starrbäcken	86
Strand	86
The Camp	86
Kasviken	86
Ridkollo Ösel (12)	83
Vattenskidkollo	82
Haraldsgård	81
Enskedegården	80
Kolmården	79
Sunda	79
Djupremmen	78
Grällsta	76
Östergården	75
Parken Zoo	74
Finnsta	73
Granvik	68
Bastängen	62
Björkgården	60 (5)
Ädelfiskekollo	41
TOTALT	82
Solsta	Inga M H barn

Tabell 10:18

Förtroende för ledarna och får man tröst?

(% av Låg och Mellanstadiebarnen på respektive kollo)

Får du den hjälp och tröst du behöver ?		
	Nej /Vet ej	Ja, för det mesta
Ädelfiskekollo	58	29
Bastängen	42	42
Parken Zoo	35	65
Kolmården	33	67
Stugorna	30	66
Kasviken	26	74
Parkudden	22	65
Djupremmen	20	83
Finnsta	20	78
Enskedegården	19	56
Sunda	17	71
Östergården	17	75
Vattenskidkollo	16	74
Haraldsgård	16	76
Grällsta	16	70
Strand	15	76
Storgården	10	70
Synsholmen	8	83
The Camp	7	87
Vänsö	7	85
Danebo	5	87
Solsta	0	67
Ridkollo Ösel (12 st)	50(6st)	50
Björkgården((8 st)	13(8st)	63
TOTALT	20	68

Granvik	-	- *
Ivarsudde	- (2st	-*
Starrbäcken	- (2st	-*

TILL BILAGAN kap 12 :

**Här ska Ulfs tabell in
Olika gruppers betygssättning....**

Tabell 12:16 Genomsnittsbetyg på olika områden. Fördelat / kollo
(Snittbetyg från barnen i respektive grupp)

Kollo	RESAN till	Första dagen		Att vara här just i	
	Kollo			dag	
	M+H	M+ H	Låg	M+ H	Låg
Bastängen	4,2	3,4		4,6	
Danebo	3,9	4,0		4,6	
Enskedegården	4,2	4,1		4,7	
Granvik	3,4	3,4		4,0	
Haraldsgård	3,9	3,8		4,6	
Ivarsudde	3,7	4,3		4,8	
Kolmården	3,7	3,6		4,5	
Starrbäcken	4,1	3,8		4,4	
Storgården	4,0	4,4		4,6	
Sunda	3,5	3,1		4,1	
Synsholmen	3,9	4,5		5,0	
Vänsö	3,7	3,8		4,6	
Östergården	4,0	3,4		4,2	
The Camp	3,8	3,6		4,2	
Ädelfiskekollo	3,4	3,6		3,7	
Vattenskidkollo	3,7	4,1		4,7	
Ridkollo Ösel	3,8	4,5		4,8	
Björkgården	4,2	3,8		4,2	
Parken Zoo	4,1	4,1		4,6	

KOLLON med 30% eller fler lågstadiebarn

	M+H	Låg	M+H	Låg	M+H	Låg
Djupremmen L	3,6	3,6	3,8	3,6	4,0	3,9
Finnsta L	3,1	3,6	3,7	3,6	4,1	3,6
Grällsta L	4,0	3,6	3,5	3,7	3,9	3,7
Strand L	3,9	3,7	4,4	3,6	4,5	4,0
Stugorna L	3,7	3,3	3,9	3,6	4,3	3,7
Parkudden	3,5	3,5	3,8	3,0	4,2	3,8
Kasviken L	4,0	3,9	4,0	3,9	4,6	3,9
Solsta L	-	3,7	-	3,5	-	3,7
Total snitt	3,8	3,6	3,9	3,6	4,4	3,8

Tabelltyp 12:17 Genomsnittsbetyg på olika områden. Fördelat / kollo (forts)

(snittbetyg från barnen i respektive grupp)

Kollo	Ditt rum	MATEN		Barnen du bor med	
	M+H	M+ H	Låg	M+ H	Låg
Bastängen	4,1	4,4		4,6	
Danebo	4,0	4,3		4,6	
Enskedegården	4,2	4,4		4,7	
Granvik	3,9	2,9		4,3	
Haraldsgård	4,5	4,6		4,6	
Ivarsudde	4,2	4,9		4,2	
Kolmården	3,7	4,2		4,1	
Starrbäcken	3,9	3,8		4,4	
Storgården	4,5	3,9		4,7	
Sunda	4,0	3,9		4,2	
Synsholmen	4,0	4,9		4,4	
Vänsö	3,5	4,3		4,6	
Östergården	3,6	3,8		3,8	
The Camp	4,4	4,5		4,4	
Ädelfiskekollo	3,0	3,6		3,9	
Vattenskidkollo	3,6	4,2		4,2	
Ridkollo Ösel	4,7	4,8		4,4	
Björkgården	3,8	4,8		3,8	
Parken Zoo	3,3	4,6		4,6	

KOLLON med 30% eller fler lågstadiebarn

	M+H	Låg	M+H	Låg	M+H	Låg
Djupremmen L	4,2	3,8	4,4	3,9	4,4	3,6
Finnsta L	4,0	3,6	4,1	3,8	4,1	3,6
Grällsta L	3,4	3,8	2,9	3,2	4,4	3,8
Strand L	4,2	3,8	4,5	3,9	4,5	3,5
Stugorna L	4,2	3,8	3,7	3,6	4,0	3,5
Parkudden	3,0	3,1	4,3	3,6	4,5	3,9
Kasviken L	3,5	3,8	3,9	3,7	4,4	4,0
Solsta L	-	3,9	-	3,5	-	3,8
Total snitt	3,9	3,7	4,1	3,6	4,6	3,7

Tabell 12:17

**Genomsnittsbetyg på olika områden. Fördelat /
kollo**

(snittbetyg från barnen i respektive grupp)

Kollo	LEDARNA	AKTIVITERNA	HELA KOLLOT
	M+H	M+ H Låg	M+ H Låg
Bastängen	4,4	4,4	4,6
Danebo	4,8	4,6	4,6
Enskedegården	4,8	4,3	4,2
Granvik	3,6	3,6	4,1
Haraldsgård	4,9	4,5	4,5
Ivarsudde	4,8	4,6	4,8
Kolmården	4,,6	4,0	4,3
Starrbäcken	4,6	4,0	4,4
Storgården	4,9	4,6	4,7
Sunda	4,5	3,7	4,5
Synsholmen	4,9	4,7	4,7
Vänsö	4,8	4,6	4,5
Östergården	4,7	4,2	4,3
The Camp	4,8	3,8	3,9
Ådelfiskekollo	4,1	4,1	3,9
Vattenskidkollo	4,9	4,7	4,5
Ridkollo Ösel	4,8	4,5	4,6
Björkgården	4,6	4,2	4,4
Parken Zoo	4,7	4,4	4,4

KOLLON med 30% eller fler lågstadiebarn

	Låg			Låg		låg
Djupremmen L	4,6	3,9	4,4	3,9	4,2	3,9
Finnsta L	4,3	3,9	4,3	3,7	4,5	3,9
Grällsta L	4,5	3,9	3,7	3,8	3,9	3,8
Strand L	4,9	4,0	4,4	3,9	4,5	3,9
Stugorna L	4,6	4,0	4,3	3,8	4,3	3,8
Parkudden	4,5	4,0	3,7	4,0	3,9	3,8
Kasviken L	4,1	4,0	4,5	4,0	4,2	4,0
Solsta L	-	3,9	-	3,6	-	3,8
Total snitt	4,6	3,9	4,3	3,8	4,4	3,9

Bilagor till kapitel 13

Tabell 13:2

Viktigt för att föräldrarna ska känna sig trygga ?
(% av föräldrarna . Flera svar /person)

	Totalt
Att man upplever ledarna PÅLITLIGA	29
Telefonkontakt möjlig	29
LEDARNA -utbildade ej för unga	26
Att man kan ha BRA kontakt med personalen	24
Att man fått bra information	15
BRA Säkerhetsrutiner	8
Tillräcklig personaltäthet/ ej för stora grupper	8
Att man kan besöka kollo	3
ÖVRIGT	6

Tabell 13:3

Vad är viktigt för att DU skatrivs på kollo?

(% av barnen i resp.stadie . Obs! Öppen fråga på lågstadiet)

	LÅG Stadiet	Åk 3	Mellan	HÖGST
Att man får göra roliga aktiviteter	34	50	72	72
Att man kan ta det lugnt	1	17	17	28
Att de andra är snälla och bra kompisar	45	48	73	74
Att ledarna är snälla	14	38	52	45
Att ledarna bryr sig om mig	3	34	24	20
Att det finns bra regler	-	14	9	11
Att ledarna ser och gör något om någon är dum	1	15	15	11
Att man kan ringa hem	2	27	27	11
Att man får god mat	10	19	18	27
Att man kan påverka vad som ska hända på kollo	1	10	10	23
Att man får göra viss aktivitet	9			
Annat	24	3	23	5

Lågstadiegruppen =187st Bortfall på denna fråga= 41 N= 146 låg.barn som nämnt
genomsnitt har nämnt 1,4 saker/ person
Övriga stadier N=756

Stadsdelarnas kollohandläggare om kvalitè (Svaren i sin helhet redovisas i delrapporten)

<p><i>BRA PERSONAL</i> 5 nämner utbildning 2 erfaren 4 engagerad/motiverad 2 kontinuitet</p> <p>2 Tar ansvar 2 Skapar tryggh</p>	<p>Trygg och kunnig personal/ positiv personal med pedagogisk kompetens/ Intresserad och kompetent personal/ Kunnig och engagerad personal / Kompetent personal / Bra utbildad personal /utbildning och erfarenhet av arbete med barn / personalen är kompetent ,erfaren och gärna hängiven Närvarande personal som är "äka "vuxna , tydliga och trygga. Alla är inte lämpliga som ledare (tex en del lärare som vill göra kollo för "skollik" eller vissa föräldrar) Utbildning spelar stor roll men den personliga förmågan är viktigare.</p>
<p>3 personaltäthet</p>	<p>Hög personaltäthet... tillräckligt hög personaltäthet</p>
<p><i>DELAKTIGHET</i> 2 nämner detta</p>	<p>Att det finns ett som barnen kan påverka aktivtetsutbudet Gemensamt ansvar för vardagssysslor och aktiviteter. Barnen ges möjlighet att aktivt delta i hela verksamheten</p>
<p><i>OM AKTIVITETER</i> - 2 Kollotradition - 3 Välplanerad - /genomtänkt Div meningsfullt,profil,</p>	<p>Välordnad och varierande verksamhet /Genomtänkt verksamhet / Alternativa sysselsättningar /Bra planerad meningsfull verksamhet. bra och varierat aktivtetsutbud__Att det enskilda barnet får en trygg och spännande vistelse Det finns resurser i form av t ex en stor skog att bygga kojor i ,sjö/hav ,båtar /hästar och eller andra resurser Kollotraditioner (gärna tex ett kollospöke som går igen..)</p>
<p><i>KOST OCH LOGI</i> 5 Bra mat 4 Bra boende 4 lokaler o utrustn Fin miljö</p>	<p>Spännande "kollomiljö" / trevlig miljö /Tak när det regnar dvs bra inomhusytor Bra kost, God sammansatt kost / tre lagade mål/dag, god Varierad och näringsriktig/ Bra mat och tillgång till godis</p>
<p><i>REGLER och RUTINER</i> 4 regler 3 rutiner 2 plan f kris o konflikthantering 2 säkerhet</p>	<p>Klara och tydliga regler /Klara och entydiga regler/ tydliga dagsrutiner och regler/ Tydliga och få regler som följs, framföra allt mot mobbing och andra kränkningar, säkerhet,Säkerhet. Säkerhetsrutiner</p>
<p><i>ALLMÄNT</i> 6 Trygghet 2 Genenskap 2 Glädje 4 Omsorg/-tänke</p>	<p>Att man visar barnen respekt, samtidigt med tydliga krav på vad som gäller för att vistelsen skall bli så trevlig som möjligt för alla som vistas på kollo. Kompisar: gamla som man är van vid och nya från andra stadsdelar. Blandad barngrupp :Det är viktigt att det blir en blandad barngrupp (utifrån klass ,etnicitet och stadsdel) på resp. kollo Barnen möjlighet att bli sedda och bekräftade. Att vistelsen blir trygg och lustfylld</p>
	<p>Välorganiserat. / Genomtänkt och organisation</p>

	”Att det finns ett varierat utbud att välja från både innehåll och periodlängd +åka till det kollo man har önskat garanterar trygghet”
	Se förfrågningsunderlag/kravspecifi Kation

ENTREPRENÖRERNA OM KVALITÉ :

(Svaren i sin helhet redovisas i delrapporten)

Vilka kriterier /kännetecken vill ni ställa upp på ett kollo med god kvalité :

<p><i>BRA PERSONAL</i></p> <p>5 nämner utbildning 2 erfaren 4 engagerad/motiverad</p> <p>2 kontinuitet 3 personaltäthet</p> <p>2 Tar ansvar 2 Skapar trygghet</p>	<p>-Erfaren och kompetent personal</p> <p>-Utbildad, engagerad och som fungerar till sammans.</p> <p>- Vålutbildade ledare</p> <p>- God pedagogisk kunskap i personalgruppen</p> <p>Vålutbildad och motiverad personal</p> <p><i>-utbildad och engagerad personal och god föräldrakontakt</i></p> <p>- Vålutbildad och erfaren personal som tycker att det är roligt att arbeta på kollo</p> <p>- Kontinuitet /återkommande personal, II</p> <p>- Hög personaltäthet (9 på 25 barn arbeta i många mindre grupper).</p> <p>-Tillräckligt med personal för att varje barn ska kunna sig sedd och lyssnad på.</p> <p>-tillräckligt med personal</p> <p>-Ledare som tar ansvar för ungdomarna och samtidigt ser till deras omvårdnad samt att de trivs</p> <p>-Stabila vuxna som inte abdikerar från sitt ansvar ger barnen en trygg miljö att utvecklas i och ha roligt en period i livet.</p> <p>Att personalen tillgodoser barnens trygghet</p> <p>-Personal med olika bakgrunder, kön och ålder</p> <p>naturligtvis rök- och alkoholfri personal, som ska vara fina förebilder,</p> <p>- bra ledare</p>
<p><i>DELAKTIGHET</i></p> <p>2 nämner detta !!</p>	<p>Delaktig i allt som sker på kollo. Påverka ett brett utbud att välja bland maten. I</p> <p>Lyhördhet – barnen får vara med och bestämma.</p>
<p><i>OM AKTIVITETER</i></p> <p>- 2 Kollotradition</p> <p>- 3 Välplanerad</p> <p>- /genomtänkt</p> <p>- Div meningsfullt,profil,</p>	<p>- Ett väl genomtänkt program som kan presenteras i förväg.</p> <p>-Meningsfull verksamhet för barnen.</p> <p>-Bevarad kollotradition, men lyhörd för nya impulser</p> <p>-Naturupplevelser, traditioner, läskiga spöken.</p> <p><i>Genomtänkt verksamhet</i></p> <p>.- En bra verksamhet kan i många fall vara liktydigt med en tydlig verksamhetsprofil, som i vårt fall segling.</p> <p>-Välplanerad, genomtänkt och dokumenterad verksamhet</p>
<p><i>ALLMÄNT</i></p> <p>6 Trygghet</p> <p>2 Genenskap</p> <p>2 Glädje</p> <p>4 Omsorg/-tänke</p> <p>div</p>	<p>Trygghet, gemenskap, omtanke.</p> <p>Ett bra kollo kännetecknas av trygghet och glädje.</p> <p>-Alla beslut skall tas med barnens bästa för ögonen.</p> <p>Roligt, stabilt, tryggt, personaltätt så att varje barn får maximal vuxenkontakt</p> <p>- Närhet, trygghet, omsorg,</p>

	<ul style="list-style-type: none"> - Trygghet ett genomtänkt och utarbetat koncept - Kvalite är individuellt. när man tillgodoser enskildas behov - - ge barnen en "helhetsbild" där även miljöfrågor intar en viktig och förståelig plats, - Barnen ska känna trygghet och gemenskap i gruppen och med personalen. Barnen sa få en mängd upplevelser och stärkt självför-troende med sig hem. - <i>Längre kolloperioder ger högre kvalité.</i>
REGLER och RUTINER 4 regler 3 rutiner 2 säkerhet 2 plan f kris o konflikthantering	Klara, tydliga rutiner och regler för hem- och utresa, problemhantering m.m. struktur, tydliga rutiner och regler. <ul style="list-style-type: none"> - tydliga regler -Ordningsregler. Säkerhet och miljötänkande. <ul style="list-style-type: none"> - stort säkerhetstänkande - Vettigt dagsprogram med fasta mat och sovtider - En plan för krishantering
KOST OCH LOGI 5 Bra mat 4 Bra boende 4 lokaler o utrustn 3 Fin miljö	-Sjönära naturmiljö. -Att uppfylla samtliga myndighetskrav brand, Miljö & Hälsa m.fl. - Gård och lokaler med lämpliga förutsättningar. - Och mycket viktigt – god mat! -Bra mat och boende. - Bra mat som tillgodoser allas behov -Bra boendemiljö för barnen, ordnig och reda samt utrymme för både inomhus och utomhuslek <ul style="list-style-type: none"> - - bra mat, bra miljö - - även om den mänskliga aspekten är viktig så krävs också en god materiell standard på aktivitetsutrustning m m, - Lokaler och miljö som ger möjlighet att njuta av sommaren - Mat och boende ska hålla en bra kvalité.
1.	Stark ledning med ansvar och kunskap

TILL BILAGAN KAPITEL 15

Hur stadsdelarna prioriterar om inte alla får plats.

Sammanställt ur Idrottsförvaltingens /Jari Öhmans enkät till kollohandläggarna hösten 2002.

"a) Fick alla barn åka på kollo som sökt i er stadsdelsförvaltning?b) Om ni svarat nej: " vilka prioriteringar utgår ni från för att välja ut de som ska åka "?

Bromma Kista Rinkeby Älvsjö	JA ALLA som ville FICK en plats.dvs ingen prioritering
Enskede Årsta	a) NEJ b) Alla barn vars ansökningar kom in i tid fick åka (60 barn vars ansökningar kom för sent behandlades ej)
Farsta	a) NEJ b) Ansökan in i tid De som ej fick sitt förstahandsval tillgodosett ej fick något placeringserbjudande
Spånga/Tensta	a) NEJ b) Barn i behov av särskilt stöd Särskilda familjeskäl Ansökan i rätt tid Korta vistelseperioder framför längre
Skärholmen	a) NEJ b) Alla vars ansökan kom i tid fick plats. Undantag.Barn m särskilda behov har fått plats , även efter ansökningstidens slut.
Hägersten	A)NEJ b) Ålder + särskilda behov : YNGRE (födda -94) samt ÄLDRE(-86 -88) fick EJ åka Utom vid särskilda behov
Hässelb/Vällinby	a) NEJ b) Ålder + särskilda behov Äldre prioriteras framför yngre Barn i behov av särskilt stöd
Katarina Sofia	a) NEJ b) Ensamstående Låg inkomst Särskilda skäl
Kungsholmen	a) NEJ B) Information av föräldrar via ansökan Ekonomisk familjesituation Behov av extra stöd Kamrater Syskon Behov av miljöombyte Skolor, resurscenter och socialtjänst har medverkat vid uttagningen.
Liljeholmen	a) NEJ b)Prioritering:Barn boende i genomgångsbostäder för flyktingar ,barn med särskilda sociala/ekonomiska skäl , barn i åk 6 födda 1989
Maria Gamla Stan	a)NEJ b)Barn som prioriterats av skolpersonal och socialsekr. Ensamstående änkor/änklingar m litet nätverk

	<p>Ensamstående m liten el ingen kontakt m andra föräldrar Föräldrar m behov av avlastning t ex sjukdom Familjens social situation och sammanlagd inkomst under 18 000:-</p>
Norrmalm	<p>a) NEJ b) Barn i behov av särskilt stöd</p>
Skarpnäck	<p>a) Nej b) Sociala och medicinska skäl Lottning Syskonförtur dvs alla barn i en familj får åka</p>
Vantör	<p>a) NEJ b) Prioriteras av soc.tjänstemän Familjens ekonomi: Ensamförälder m ink under 18 000:- Tvåförälder m ink. Under 18 000:- Barn födda -91 och äldre</p>
Östermalm	<p>Endast barn speciella skäl, uttagna tillsammans med skolornas elevråd (??)</p>

BILAGOR kap 16

Kolloinspektörens instruktion

Bortfallsredovisning av de STADSDELAR SOM ej BESVARAT ENKÄTEN ang kollos organisation.

Fyra stadsdelar valde aktivt att ej besvara den utskickade enkäten.
Det var Skarpnäck, Maria -Gamla Stan, , Farsta och Vantör.

Följande motiveringar lämnades:

-Har tyvärr ingen möjlighet tiden räcker inte till

-Jag kommer inte att besvara din enkät till stadsdelarna.

Det är inga frågor man lätt besvarar med ja eller nej. Det tar för mycket tid. Dessutom är det flera frågor som vi i gruppen arbetar med inför nästa upphandling. Hoppas att du förstår att det inte är av illvilja som jag säger nej

- Jag väljer att ej besvara den enkät som du skickat ut.

- Vi har inga möjligheter att svara på dessa frågor.

Fyra stadsdelar hörde inte av sig alls trots påstötning:

Norrmalm

Katarina Sofia

Enskede Årsta

Älvsjö